S-67
1

ŞCOALA BASARABEANĂ

REVISTA CORPULUI DIDACTIC PRIMAR DIN MUNICIPIUL CHIŞINĂU
ŞI JUDEŢUL LĂPUŞNA

Figuri din trecutul Basarabiei: *Emanuil Gaviliţă* . **Paul Vatamaniuc**
Şcoala bio-dinamică . . . . . **N. Zberea**
Consideraţiuni asupra programei analitice . . . . **Vasile I. Chicu**
Şcoala activă în România (II) . . . . . **D. Barbu**
În împărăţia copilului . . . . . **Petre Stratan şi Eugenia Manolescu**

CRONICA

OPINII ŞI SUGESTII: Noile manuale didactice, de **Ilie Isbăşescu**
NOTE: Henrik Ibsen, de **Petre I. Gheorghe**; Duiliu Zamfirescu, romancier, de **Ionică Ochişor**;
CĂRŢI: *Léon Robin* — La morale antique **(Ion Bădărău)**; *J. C. Chatterji* — Filosofia esoterică a Indiei **(Nicolae Blagoi)**; *Amélie Hamaide* — Metoda Decroty **(Vasile I. Chicu)**
MARGINALIA: Critica cunoaşterii, Obstacole la cunoaşterea sufletului, Primejdia tuberculozei la sate, Şcoala şi educaţia morală, Aplicarea Serviciului Social, Însuşiri ce trebuesc cultivate, Glorie

BULETIN PROFESIONAL

ANUL VII, Nr. 3 MARTIE 1939

Anul VII, Nr. 3 Martie 1939

ŞCOALA BASARABEANĂ

REVISTA CORPULUI DIDACTIC PRIMAR DIN MUNICIPIUL CHIŞINĂU ŞI JUDEŢUL LĂPUŞNA

FIGURI DIN TRECUTUL BASARABIEI

Emanuil Gavriliţă *)

(1847—1910)

La 17 km. depărtare de Soroca, sub culmile unui deal înconjurat de câmpii mănoase răzeşeşti, se află satul Baxani, sat vechiu moldovenesc, care a dat mai mulţi luptători pentru trezirea sentimentului naţional.

Unul dintre acei care au pus piatra unghiulară a slovei moldoveneşti sub regimul ţarist, a fost avocatul Emanuil Gavriliţă, coborîtor din vechea familie de boieri Boldur, care, în decursul vremurilor, s'a schimbat în cea de Gavriliţă.

Emanuil Gavriliţă a fost una dintre cele mai caracteristice figuri din epoca luptelor pentru redeşteptarea conştiinţei naţionale în Basarabia.

El s'a născut în ziua de 18 August 1847 la Nicoreşti jud. Soroca, pe moşia părinţilor săi Gheorghe şi Zamfira Gavriliţă. Studiile secundare le-a făcut la Chişinău, liceul Nr. 1, iar cele universitare la Moscova, fiind licenţiat în drept. Pregătirea sa juridică şi-a perfecţionat-o la Viena şi apoi la Berlin.

Intors în ţară a fost ales de către adunarea Zemstvei jud. Soroca ca judecător de pace în 1875, în care calitate rămâne până la 1883.

Descendent al familiei moldoveneşti Boldur, el din cea mai fragedă tinereţă a simţit în interiorul său sentimentul conştiinţei de neam. Ea constituia imperativul categoric ce-l conducea în viaţă dar care îl lovea la fiece pas al vieţii ca urmare a unei

*) Notele biografice ni le-a pus la îndemână d-na Antonina Ciofiec, născută Gavriliţă, fiica răposatului.

С.т. 6767

МССР Государственная республиканская библиотека им. Н. К. Крупской

ИНСТИТ... 4392

stări politico-sociale, străine complectamente de aspiraţiunile neamului din care se trăgea.

Dezechilibrul acesta sufletesc, i-a apărut şi mai evident atunci când, în urma studiilor serioase ce le facuse, a ajuns judecător de pace. Inima suferea, când în calitatea lui oficială trebuia să ia măsuri care loveau în ţăranii moldoveni pe care îi iubea cu pasiune, insuflată lui în casa părinţilor săi.

El vedea cum sufere cauza românească prin progresul rusificării populaţiei băştinaşe. Pentru a fi liber de orice obligaţie şi pentru a veni în sprijinul cauzei naţionale demisionează din magistratură şi în anii 1883—1884 se mută la moşia sa din satul Baxani, unde credea să fie mai de folos. Caracteristic este pentru acest suflet că niciodată nu refuza pe ţărani de a-i sprijini cu sfaturile sale ca avocat şi ca om cu o cultură superioară.

Începând cu anul 1886 se dedică avocaturii, pe care o profesează până la sfârşitul vieţii sale. In această calitate lucrează vre-o şase ani la Iampol, oraş pe malul Nistrului, în Podolia, nu departe de satul Baxani, de care nu vroia să se despartă. Ogorul părintesc îl atrăgea şi totdeauna găsea mângâiere şi bucurie când era în mijlocul a lor săi.

Era un mare admirator al naturii; nu odată întrerupea orice lucrare ca să admire splendoarea unui apus de soare. Era un suflet larg şi de o bunătate rară, totdeauna gata să vie în ajutorul semenilor săi. Datorită bunătăţii sale sufleteşti, avocatura o considera nu ca o profesiune ci ca o misiune. Orişice chestiune, cât de neinsemnată a ţăranilor şi de multe ori ingrată, o ducea până la sfârşit, adeseori era nevoit nu numai să renunţe la onorar, dar să plătească şi timbrele pentru cei nevoiaşi. Din Iampol trece în anul 1894 la Chişinău, unde odată cu profesiunea sa şi activitatea naţională la un avânt şi mai mare. Intră în legături cu oamenii învăţaţi din Iaşi, în deosebi întreţine strânse legături cu C. Stere. Biblioteca lui se îmbogăţeşte cu cărţi şi reviste româneşti. Inima i se aprinde şi mai mult de dorul de a propovădui slova moldovenească ţăranimii basarabene, îşi propune să dea la iveală un ziar românesc. Intreprinde câteva călătorii la Petersburg în anii 1902—1903 pentru a obţine aprobarea de a edita un ziar în limba moldovenească. Cererea i-a fost respinsă; atunci solicită aprobarea guvernului rus pentru a

scoate o revistă săptămânală gospodărească pentru popor, tot fără succes.

Activitatea națională a lui Gavriliță se încadrează de minune mișcării de redeșteptare națională, provocată de revoluția rusă din 1905, căci în acțiunea aceasta el a fost meteu, în jurul căreia s'au strâns toți luptătorii pentru cauza națională de atunci. Pentru a pricepe mai bine rostul revoluției din 1905, credem necesar să redăm în câteva cuvinte situația Basarabiei sub Ruși până la acea dată: „Prin așezământul obrazovaniei oblastei Basarabiei din 1818 Aprilie 29, se garantau oricare libertăți în întrebuințarea limbii în școală, biserică și celelalte instituțiuni. Astfel în el se: „întărește întrebuințarea limbii moldovenești, pe temeiul și spre întărirea dreptăților și pronomiilor și ale legiuirilor locului, acele cu multă milostivire lăsate pentru deapururi oblastei Basarabia"). Autonomia de care s'a bucurat Basarabia a fost de scurtă durată, căci în urma morții lui Alexandru I începe o perioadă de absolutism, care aduce Basarabiei „Regulamentul lui Voronțov" din 29 Ianuarie 1829. Prin el se dă lovitură în tot ce e local: obicei, tradiție, legi și limbă. Articolul 63 din acest faimos regulament oprește cu desăvârșire întrebuințarea limbii moldovenești. Cu toate acestea ea s'a menținut în acte până pe la 1854.

Țarismul, înfrânt în războiul Crimeei, a fost nevoit să asculte glasul reprezentanților celor 150 de neamuri din vastul imperiu. Astfel la Chișinău apare pentru prima dată buletinul eparhial, la 1 Iulie 1867, în limba rusă și limba moldovenească, revistă cu caracter exclusiv religios. Ea s'a menținut în forma aceasta până la 1871 când limba românească a fost înlăturată. De acum începe perioada de întunerec și haos pentru Basarabia, ce va face să ajungă o provincie: fără școli, fără cultură națională; românimea basarabeană era în pericol de a-și pierde pătura intelectuală, pe care o absorbea o cultură streină.

Și aci a intervenit miracolul instinctului de neam.

1905. A sunat ceasul primei revoluții rusești. Marele imperiu mai pestriț decât Austro-Ungaria, căci număra 150 de neamuri și limbi, a început să se agite... spre libertate! Acesta era

*) I. Nistor: Istoria Basarabiei, Cernăuți 1923; Ediția III.

suflul epocii. Autohtonii năzuiau spre libertăţi politice, popoarele subjugate spre libertăţi naţionale *).

Secolul XIX, caracterizat ca veac al naţionalităţilor şi al formei de guvernare constituţionale, a lăsat Rusia cufundată în regimul absolutist. Abia în 1898, un grup de studenţi basarabeni dela Universitatea din Dorpat, în frunte cu d. Ion Pelivan, formează o asociaţiune regională basarabeană. Scopul ce şi-l propusese era trezirea conştiinţei naţionale şi cultivarea limbii moldoveneşti în Basarabia. Acţiunea aceasta n'a reuşit, fiind descoperită de organele de control, iar membrii cercului întemniţaţi şi exilaţi.

In urma dezastrului din 1904—1905 suferit de Ruşi de pe urma războiului cu Japonia, ţarul Nicolae II s'a hotărît, în sfârşit să acorde un guvern responsabil şi să convoace reprezentanţa naţională „Gosudarstvenaia Duma". Tineretul studios basarabean, tot la Universitatea din Dorpat, se uneşte cu alte naţionalităţi şi fac „revoluţie", cerând totodată „pământ şi voie" **)

Pretenţiunile tineretului au fost respinse de către Universitate, conducătorii căreia au preferat s'o închidă pentru a împrăştia pe tinerii turbulenţi. Naţionaliştii nu s'au lăsat învinşi şi s'au întors la Chişinău, unde, crezând că a sosit momentul prielnic pentru a cere autonomie locală şi limbă maternă, au început să militeze cu toată energia în acest sens. Greutatea consta în aceea că naţionaliştii basarabeni nu erau uniţi, ci erau grupaţi în trei partide: primul, în frunte cu d. Pan Halippa era de nuanţă naţional-socială; al doilea, al lui Dicescu şi Gore, era pur naţional, fără revendicări sociale şi al treilea, sub conducerea lui Em. Gavriliţă şi Ion Pelivan — naţional-democrat. După mărturisirea d-lui Pan Halippa :

„Intre toate aceste grupuri nu era nicio înţelegere, ba, poate, nicio legătură: toate pluteau într'un haos ca dela începutul lumii" ***).

---

*) „Viaţa Basarabiei", Nr. 4—5 din 1938; „Zorile Unirei" de Th. Inculeţ, pag. 265.

**) Viaţa Basarabiei, Nr. 1—2 din 1933; „Din istoria mişcării naţionale în Basarabia".

***) Viaţa Românească, Nr. 1—3 din 1937; „Stere şi Basarabia" de Pan Halippa, pag. 36.

Neînţelegerile acestea au fost aplanate cu ajutorul lui C. Stere, care special a venit dela Iaşi şi a reuşit să unească aceste grupări şi să scoată primul ziar românesc „Basarabia", care a fost pus sub conducerea lui Emanuil Gavriliţă. I-a trebuit lui Stere să depună multă energie şi talent ca să-i poată convinge să se unească. El a căutat să-i convingă până şi prin cetirea poeziei lui Octavian Goga:

„Avem un vis neîmplinit,
Copil al suferinţei
De dragul lui ne-au răposat
Şi moşii şi părinţii".

Momentele de frământare sunt descrise de către d. Pan Halippa:

„Noi, ceilalţi, în frunte cu răposatul Emanuil Gavriliţă şi Ion Pelivan, cu fraţii Nicolai şi Vasile Florov, cu Nicolai Popovschi, cu răposatul Vasile Hartea şi alţii, ne întrunim, sub preşedinţia răposatului C. Stere, venit special dela Iaşi, spre a pune la cale prima gazetă moldovenească „Basarabia" ***).

Tot prin intervenţia lui C. Stere, „Basarabia" a căpătat şi o tipografie cumpărată de E. Carada. Cu puteri unite se izbuteşte a se înlătura toate greutăţile din cale şi a se ajunge să se scoată primul ziar „Basarabia", la 24 Mai 1906. Este prima afirmare a conştiinţei naţionale în Basarabia; de aceea apariţia lui este considerată ca un mare eveniment. El va ataca probleme dintre cele mai însemnate: şcoala naţională, participarea Moldovenilor la viaţa politică, şi va cere reforma legii electorale şi administrative. Ziarul e primit cu mare interes de întreaga provincie, de unde colaboratorii lui primesc cele mai sincere urări. Regatul liber, apreciind importanţa lui pentru neam, se va grăbi să trimeată felicitări. Vom nota în special „Viaţa Românească" prin C. Stere, ziarul „Liberalul", etc.

Partea cea mai grea referitoare la apariţia ziarului şi răspândirea lui cade asupra lui Em. Gavriliţă, care, ca avocat cunoscut, avea acces pe la autorităţi, dela care a putut căpăta aprobările cuvenite. Tot Emanuil Gavriliţă, prin prestigiul său personal, nu odată a scăpat pe colaboratorii săi din încurcături.

*) Viaţa Basarabiei, Nr. 1—2 din 1938; „Amintiri" de Pan. Halippa, pag. 6

Astfel pentru articolul d-lui Pan Halippa „Liga țăranilor și stăpânirea", tipărit în Nr. 8:

„La 18 Noembrie în tribunalul local a fost judecată asupra redactorului gazetei noastre „Basarabia" d. avocat Gavriliță. D. Gavriliță în actul de acuzare a fost învinovățit, cum că el în articolul numit, tălmăcește afacerile stăpânirii într'un fel mincinos și revoluționar, cum că d. Gavriliță, slobozind articolul numit, urmărea un țel: a-i răscula pe țărani împotriva stăpânirii de azi, —și l-a condamnat pe o lună la ostrov (închisoare) cu schimbul de a plăti șraf (amendă) 100 de ruble" *).

Odată cu grijile apariției ziarului, Gavriliță nu uită că este fiu al județului Soroca și cu ocazia alegerilor pentru „Dumă" cutreieră satele lui, îndemnând și convingând pe săteni să susțină candidaturile naționaliștilor în „Dumă". Propagandă foarte anevoioasă pentru timpurile de începutul trezirii conștiinței naționale în popor. Nu odată a trebuit să le amintească: „Măi, nu uitați că sunteți Moldoveni și trebue să ne apărăm drepturile noastre".

Ziarul apare, având următoarea conducere: Emanuil Gavriliță, director responsabil; iar ca colaboratori mai de seamă pe Pan. Halippa, pentru partea socială; Ion Pelivan, chestiuni naționale; Sergiu Cujbă, Vasile Hartea, Alecu Nour și alții.

Ziarul printr'o serie de articole, a căutat să lămurească pe înțelesul poporului ce înseamnă ideea de neam, să lămurească origina comună a Românilor, analizând împrejurările istorice vitrege care au dus la despărțirea și subjugarea provinciilor. Pe lângă chestiuni de ordin național abordează chestiuni de ordin social. In privința aceasta colaboratorii ziarului s'au arătat destul de îndrăzneți, atacând ordinea socială inechitabilă din toate punctele de vedere. Au cerut vot pentru popor, repartizarea pământului, au cerut conducerea statului prin reprezentanții norodului, într'un cuvânt tineretul naționalist prin atitudinea și acțiunea sa îndrumată de către bătrânul și aprigul luptător Emanuil Gavriliță, a căutat și izbutit să croiască calea de urmat în viitor pentru basarabeni.

Cu mari sforțări cunoscutul avocat Emanuil Gavriliță a

*) Citat din „Istoria mișcării naționale din Basarabia" de Șt. Ciobanu în „Viața Basarabiei" Nr. 2 din 1933, pag. 71.

izbutit să obţină aprobarea pentru scoaterea ziarului. Tot el a căutat ca limba şi forma primului ziar moldovenesc să capete o înfăţişare plăcută şi dorită de către popor. Într'adevăr, forma ziarului nu lăsa nimic de dorit: cuprindea ştiri interne şi externe, care erau bine selecţionate şi aduceau un folos real cititorilor. Colaboratorii ziarului nu uitau ca în fiece număr să strecoare bucăţi alese din scriitorii clasici români, ca Eminescu, Vasile Alexandri, Ion Creangă, C. Negruzzi şi alţii. Toate evenimentele mai de seamă ce se petreceau în ţara liberă se înregistrau în coloanele de cinste ale ziarului.

Cu ocazia aniversării a 40 de ani de domnie a Regelui Carol I şi a organizării expoziţiei la Bucureşti în 1906, ziarul „Basarabia" descrie progresul realizat de România sub domnia gloriosului Rege, apelând la Basarabeni să viziteze în număr cât mai mare expoziţia, spre a se documenta la faţa locului despre cele susţinute.

Tot ziarul „Basarabia" deschide o campanie împotriva vânzătorului de neam Cruşevan, care, prin ziarul său „Drug", continua cu înverşunare politica de complectă rusificare a Moldovenilor.

Cruşevan, la rândul său, învinovăţeşte pe colaboratorii ziarului „Basarabia" de separatism, atrăgând atenţia autorităţilor ruse asupra primejdiei. De aci, după cum am vorbit mai sus, începe seria persecuţiilor; se merge până acolo încât se interzice preoţilor şi învăţătorilor să se aboneze la acest ziar. Se iau măsuri ca ziarul să nu ajungă la destinaţie. Totul a fost în zădar, căci numerile ziarului, ce apărea de două ori pe săptămână, se citeau în toate locurile şi pe la iarmaroace, căci directorul ziarului, E. Gavriliţă, a ştiut să atragă pe cititori, scriind ziarul în limba vorbită de popor, dându-i astfel posibilitatea ţăranului basarabean, lipsit complectamente de şcoala lui naţională, să-şi găsească lesne hrana sufletească de care avea nevoie.

„Nu vă pot spune, zice d. I. Inculeţ într'o cuvântare în Cameră, câtă bucurie, câtă satisfacţie aveam noi, colaboratorii acestui ziar, când vedeam la iarmaroace grupuri de ţărani jos pe iarbă şi ascultau cum unul din ei mai cărturar le citea „Basarabia"*).

*) I. Nistor: Istoria Basarabiei, pag. 397.

Alt mare naționalist, d. Ion Pelivan, arată rolul lui Gavriliță și însemnătatea ziarului: „In legătură cu mișcarea obștească în Rusia, apare în 1906 în Chișinău, sub conducerea inimosului naționalist Manolache Gavriliță, avocat, prima gazetă moldovenească cu titlul „Basarabia". In jurul ei se grupează tot ce avea tineretul nostru mai de seamă, în ceea ce privește cultura, conștiința națională și patriotism. In gruparea aceasta se oțelesc caractere de luptători naționaliști, aci se cristalizează idealul nostru de desrobire, de unire și de împroprietărire"*)

După ce am arătat în general chestiunile pe care le-a tratat „Basarabia", vom trece asupra primului număr și vom cita câteva articole ca să se vadă cum concepea să lupte și ce îndrumări da Gavriliță colaboratorilor săi.

Astfel motto articolului de fond al primului număr era:

„Dacă nu eu pentru sine, apoi cine pentru tine", zice un proverb poporal.

„Cu adevăr putem zice că aceste cuvinte sunt tocmai pentru noi basarabenii.

Până astăzi basarabenii au fost lipsiți ca și ceilalți cetățeni ai Rusiei nu numai de un drept de a sta la cârmuirea țării, a petrece niște dorite legi pentru binele poporului, dar au fost opriți și de o învățătură și de o știință de limba lor strămoșească.

Stăpânirea țării, punându-i piedică la tot pasul basarabeanului, într'un timp nu prea îndelungat a adus Basarabia la o cale, prin care țăranul nu putea aduna nici fărâmiturile de sub masa boerului. Nu putea face asta întunecatul nici atât cât face fratele lui țăranul rus. Ne înțelegând limba, sărmanul basarabean a fost lipsit de lumina învățăturii, a fost lipsit de cel mai întâi drept omenesc, a înainta cu mintea pentru binele său. Prin milostivele răspuneri a stăpânirii nevoitului basarabean i-a rămas numai să plece capul în pământ și să înjuge alături cu boul său.

Dar iacă o'nceput a răsări soarele...

Deșteaptă-te Române, din somnul robiei, ai în vedere că de astăzi înainte cum îți vei așterne așa vei dormi".

In același număr s'a mai publicat un articol al lui Alecu

*) Viața Basarabiei, Nr. 6—7 din 1938; „Basarabia sub obladuirea moscovită" de Ion Pelivan, pag. 545.

Nour, în care el este şi mai clar şi mai sintetic în redarea chestiunii naţionale, din care cauză ne permitem iarăşi să-l înfăţişăm cetitorilor:

„De o sută de ani Basarabia noastră, ţară de plugari români, a intrat în sânul popoarelor Rusiei, dar până acumă Basarabenii n'au luat nici o parte în mişcările lor naţionale. Starea noastră e înapoiată. Poporul basarabean, lipsit de lumini venite de pe piscurile înalte ale gîndirii omeneşti, tot rămâne sărac cu duhul şi tot nu ştie, nici nu vede, că dreptul lui cel mai sfânt-naţional rămâne sfărâmat de mânele streine.

Bunul cel mai înalt de gândire şi de simţire-româneşti, nici esă din întunericul în care de veacuri este învălită mintea şi inima moldoveanului.

Peste Prut, în Bucovina, în Ardeal şi Macedonia neamul românesc are mulţi vajnici luptători pentru interesele lui naţionale. Numai noi moldovenii din Basarabia, suntem cei rămaşi în urmă şi nici n'avem fruntaşii săi, n'avem fiii săi aleşi, prin care poporul nostru va putea spune în Dumă un cuvânt în sfatul neamurilor. Noi ştim că poporul nostru e o mare putere, dar ea n'a ajuns încă la conştiinţa de sine şi fără începător de această conştiinţă poate fi năprasnică, ca oceanul nemărginit".

Evident că după asemenea articole autorităţile ruse vor recurge la orice mijloc pentru a intimida pe colaboratorii ziarului. Pe lângă măsurile de restricţie amintite mai sus, recurg la confiscări ilegale. Aşa de exemplu Nr. 40 a fost confiscat fără nici-o formalitate.

In momentele acestea grele, sufletul blând şi inimos al luptătorului Gavriliţă vibra în toată complexitatea lui. Un mijloc de ridicare a moralului colaboratorilor săi constituia ironizarea măsurilor luate de către autorităţi. Nu odată intrând în redacţie se adresa tinerilor denumindu-i „ostroveri" (puşcăriaşi), cuvânt batjocoritor pentru autorităţile ruse şi încurajator pentru tovarăşii lui. De aici legătura sufletească devenea şi mai strânsă, iar acţiunea frumoasă, căreia se dedicaseră cu toţii, părea să atingă culmile cele mai înalte şi depărtările infinite...

Caracteristica lui Emanuil Gavriliţă nu va fi completă dacă nu vom reda cuvintele d-lui Theodor Inculeţ:

„Ne-am grupat în jurul bătrânului Em. Gavriliţă, editorul

„Basarabiei". Ce mare inimă de român bătea în acest luptător înflăcărat! Câteodată un crâmpei spontan îi caracterizează pe om mai mult ca o atitudine întreagă. Ni s'a întipărit în memorie o scenă. Mi-aduc aminte cu câtă indignare ne povestea odată la redacţie:

„In casa lui N. N. nu mai calcă piciorul meu. Închipuiţi-vă, o cucoană într'o conversaţie rusească la un moment dat se exprimă:

„Am fost la N. N.; totul merge binişor, dar la un moment dat, au început a gâgâi pe moldoveneşte".

„Am sărit ca ars: ce înseamnă, duduie, a gâgâi pe moldoveneşte? Limba moldovenească este o limbă ca şi alte limbi şi poate şi mai nobilă. Am plecat cu indignare şi nu mai calc pe acolo" *).

Nu le-a fost dat mult Moldovenilor să se bucure de aceste mici avantagii, căpătate după revoluţia din 1905. Guvernul rus a izbutit din nou să se întoarcă pe calea trecutului şi valul reacţiei începe cu subjugarea din nou a popoarelor din toată Rusia. Libertăţile căpătate trec în domeniul trecutului, iar presa, exponentul lor, este din nou gâtuită. De această soartă n'a putut scăpa nici ziarul „Basarabia" şi a trebuit să-şi curme apariţia cu Nr. 78 la 11 Martie 1907, număr redactat sub formă de protest violent de d. Pan. Halippa şi care s'a terminat cu: „Deşteaptă-te Române".

Deşi de o scurtă durată, ziarul „Basarabia" ocupă un loc de frunte, căci prin atitudinea sa, dacă n'a izbutit imediat să pună în practică dezideratele sale naţionale, a contribuit totuşi la deşteptarea spiritului critic la Moldoveni, faţă de ordinea social-politică din care făceau parte fără voia lor. In afară de aceasta, ziarul a fost o şcoală reală a vieţii pentru colaboratorii lui. Ei au ieşit din această vâltoare întăriţi şi cu credinţa fermă în izbânda finală. Ei vor constitui nucleul solid care va fi în stare să declanşeze toată energia Basarabenilor cu prilejul celei de a doua revoluţie ruse, când minunea se săvârşi şi Basarabia se uni.

*) Viaţa Basarabiei, Nr. 4—5 din 1938; „Zorile Unirei" de Th. Inculeţ, pag. 266.

Experienţa lui Gavriliţă n'a fost zadarnică; în curând locul „Basarabiei" îl va lua „Viaţa Basarabiei", ziar care nu este decât urmaşul demn, aproape cu aceiaşi colaboratori. Iată de ce, cu prilejul aniversării a unui an dela apariţia ziarului „Basarabia", urmaşul său, „Viaţa Basarabiei", în numărul din 24 Mai 1907, închină un articol de omagiu lui Gavriliţă şi colaboratorilor săi.

Articolul omagial se intitulează: „Ziua de mare aminire": „Vom spune numai că ea a fost prima gazetă moldovenească, care s'a învrednicit să-şi spuie cuvântul său despre viaţa Moldovenilor din Rusia şi despre nevoile şi neajunsurile poporului moldovenesc din Basarabia în limba strămoşească, în limba noastră moldovenească. Tocmai toate acestea i-ar fi gazetei „Basarabia" ca o cunună de flori pe care ea a câştigat-o după lucrarea sa. Cât pe noi ne interesează nu părerile şi vederile „Basarabiei", dar numai decât singurul fapt că ea a trăit şi a vorbit moldoveneşte. Astfel astăzi... de când noi Moldovenii avem cuvântul tipărit, să ne aducem aminte de gazeta „Basarabia" şi de acei lucrători, iubitori de neamul lor moldovenesc, care mai întâi de toate s'au dat, cum au ştiut, slujirei norodului nostru din Basarabia. Şi mai cu seamă să aducem mulţumiri acelui bun moldovean de baştină, care stătea în fruntea acelei porniri moldoveneşti din Basarabia—bătrânului nostru avocat Emanuil Gavriliţă, care cel dintâi s'a supus dorinţei de a sluji moldovenilor din Basarabia prin limba lor".

El a căutat să slujească pe Basarabeni, îndemnându-i să ceară şcoli şi cu ocazia unei vizite în satul său Baxani, le-a oferit ţăranilor un teren de vreo 2 ha. în centrul satului şi material lemnos, în mod gratuit, pentru şcoală cu condiţia să ceară ca predarea să se facă în limba moldovenească. Ţăranii n'au avut curajul să ceară aceasta.

Încheiem articolul acesta cu cuvintele d lui Ştefan Ciobanu: „Este ceva de neînţeles în apariţia acestui ziar, este ceva misterios în ideile lui. Dacă aceasta este instinctul de rasă, energia etnică a poporului nostru, cum se explică cuvintele profetice ale poetului A. Mateevici, dintr'o poezie, publicată în ziarul „Basarabia" Nr. 72, înainte de închiderea lui?

„Eu cânt, căci văd că vin
Acele zile de senin,

Eu cânt, căci văd de acum că piere
A ţării vecinică durere,
Aud plugarii în zori cântând,
Nu doine de amor, de jale,
Înviorarea ţării sale;
Şi glasul vieţii ascultând,
Venirea zorilor eu când" *).

Lui Gavriliţă nu i-a fost hărăzit să asiste la înviorarea ţării sale şi a se bucura de venirea zorilor senine, căci cei din urmă doi ani din viaţă i-a dus într'o boală grea. In primăvara anului 1910, conştient că trăeşte ultimele zile, roagă pe copii să-l ducă la Baxani pentru a sorbi cu nesaţ ultima dată frumuseţea naturii ogorului său strămoşesc.

Istovit moare în ziua de 10 Iunie 1910 în casa bătrânească din satul Baxani.

Sămânţa sădită de el pe ogorul obştesc a dat roade frumoase. De aceea noi Basarabenii, avem sfânta datorie să păstrăm cu evlavie icoana lui E. Gavriliţă. El a fost printre primii luptători pentru readucerea slovei strămoşeşti la rangul şi cinstea ce o merită. Personalitatea lui s'a impus şi a învins piedeci supraomeneşti, pe care le-a dat în lături, deschizând şi netezind calea pentru generaţiile următoare.

Paul Vataman

*) Viaţa Basarabiei Nr, 1—2, din 1933; „Din istoria mişcării naţionale în Basarabia" de Şt. Ciobanu, pag. 75.

Şcoala bio-dinamică

Nu e deajuns ca un individ sau un popor să fie dotat cu forţe şi însuşiri alese. Dacă aceste bogăţii lăuntrice nu se valorifică, se lasă sub formă statică, potenţială, ele nu prezintă nicio însemnătate pentru procesul de afirmare şi realizare al vieţii. Mai mult chiar, faptul de a nu fi trezite, de a nu fi aduse în conştient şi de a nu fi simţite, duce în cele din urmă la concluzia falsă a neexistenţei lor care dă naştere sentimentului nefast al slăbiciunii şi inferiorităţii.

Ce e drept, de când ştiinţa educaţiei şi-a însuşit principiul organicist, adevărul că orice desvoltare nu este decât un proces de desfăşurare din lăuntru în afară a ceea ce există deja sub formă de germen şi că nimic nu poate fi introdus din afară, a ajuns la rangul unei adevărate axiome pedagogice. Odată cu introducerea acestui adevăr s'a pus, însă, dela sine, problema mijloacelor de realizare a actualizării potenţialului psiho-fizic. Ştim însă, cât de neîndestulătoare a rămas până astăzi soluţia acestei probleme. Jocul şi, mai ales, activitatea sub diferite forme sunt, e adevărat, mijloace excelente de exercitare şi punere în funcţiune a forţelor. Insă aceste mijloace, aşa cum sunt folosite până în prezent, nu se adresează decât însuşirilor şi forţelor *periferice* şi nu furnizează decât motive etero-determinative, cu acţiune din afară înlăuntru. Ele nu pot mijloci decât manifestarea forţelor descătuşate, conştiente, empirice, fără, însă, a trezi şi realiza virtualităţile subconştiente şi supraconştiente. Ori, tocmai acestea constituie adevărata realitate a rezervelor de energii nesecate lăuntrice şi calea unică de realizare de sine însuşi şi de transformare a individualităţii în personalitate.

Intr'adevăr privit sub acest unghiu omul apare ca un uriaş adormit care în visul său, se vede un pitic şi un învins în lupta

vieţii. Educaţia de azi nu l'a învăţat să se folosească decât de o zecime din forţele subconştientului său şi, abia de o sutime din acelea ale supraconştientului! Noi nu întrebuinţăm decât o jumătate de creier [1]) şi nu respirăm decat cu o şesime din capacitatea plămânilor noştri! Stăpânit de sentimentul inferiorităţii, omul se crede un „biet verme al pământului" şi nu bănueşte câtuşi de puţin, că dispune de comori nesfârşite de forţe, mai îmbelşugate decât şi-ar putea închipui în cele mai înaripate visuri ale sale. Adevărul e că omul încă nu se cunoaşte pe sine însuşi. De aceea prima lui datorie este ca asemănător unui nou Columb, să descopere continentul neexplorat al interiorului său despre a cărui existenţă n'a bănuit până acum şi, pătrunzând în acest ţinut să trăiască zilnic minunile bogăţiilor sale, să sporească zilnic în posibilităţi şi forţe, să devina apt de a-şi lua destinul în mână şi de a se avânta spre culmile cele mai înalte ale existenţei omeneşti.

Problema actualizării energiilor virtuale şi maximum-ului lor de randament a fost pusă în modul cel mai imperios în Japonia şi Germania de după războiu — două popoare strâmtorate în cel mai înalt grad sub raportul posibilităţilor de viaţă. Ne mai având de aşteptat niciun ajutor din afară aceste popoare, în tendinţa de a-şi creea o soartă mai bună au trebuit să recurgă la propriile lor puteri şi la calitativul lor. Dar aceste puteri trebuiau trezite, descătuşate, actualizate.

Experienţa, încununată de un strălucit succes, a făcut-o şcoala „Spiritului Nou" („Neugeist"), curent de reformă şi reînnoire al vieţii, ale carui metode şi principii bio-dinamice în Germania, au fost magistral redate în cuprinsul a 2 vol. de K. O. Schmidt, intitulate „Şcoala germană a vieţii" „Deutsche Lebensschule").

Deşi, până în prezent, această şcoală s'a preocupat mai mult de formarea elitelor sociale, cert este că „Şcoala germană a vieţii" sau şcoala bio-dinamică a „Spiritului Nou", prin acţiunea sa invizibilă pentru celelalte popoare, dar extrem de profundă şi energică, a trezit conştiinţa puterii şi geniul creator al

[1]) Excepţie fac numai Japonezii, care prin cultivarea părţii stângi a corpului (aşa numita „Linksentwicklung"), au reuşit să mobilizeze şi partea dreaptă a creierului.

poporului german în aceeaşi măsură, în care aceeaşi şcoală a „Spiritului Nou" a fost creatoarea sufletului şi voinţei poporului japonez.

Dar să vedem, mai întâi, ce este şi ce urmăreşte această şcoală, cu totul necunoscută la noi.

In primul rând, „Şcoala germană a vieţii" consideră pe omul de azi foarte rău pregătit pentru viaţă, foarte rău înarmat pentru lupta ei, mai ales din punct de vedere psihic. Cauza e simplă: educaţia şi şcoala de azi nu ne învaţă ştiinţa, tehnica şi arta vieţii. Şcoala ne învaţă diferite discipline şi ne dă multă ştiinţă, fără să ne dea înţelepciune, fără să ne trezească încrederea în noi, curajul şi iniţiativa, fără să ne oţelească voinţa şi fără să ne iniţieze în ştiinţa cunoaşterii de sine, stăpânirii de sine şi cunoaşterii legilor vieţii.

De aceea şcoala bio-dinamică este şcoala reeducării şi transformării fundamentale, fizice şi psihice, şcoala pregătirii omului pentru o eră nouă, eroică şi armonică—era unei noi civilizaţii şi unei noi culturi. Ea vrea să creeze un om nou, superior celui vechiu sortit să dispară şi vrea să-i fie călăuză în arta făuririi sufletului şi soartei sale.

Pentru a-şi creea o nouă şi mai bună soartă, pentru a o modifica pe cea veche, omul trebue să se modifice mai întâi pe sine, trebue să se reeduce, să-şi reînoiască cugetarea, dându-i o orientare pozitivă, în locul celei negative de până acum; trebue să înveţe să trezească voinţa de a învinge şi forţele adormite dinlrânsul, să deştepte bucuria de a trăi, năzuinţa spre mai bine, entuziasmul, voia bună, curajul şi dragostea de aproapele: să se simtă înrudit cu tot ce e înalt, luminos, sublim şi divin, să se recunoască făuritor al destinului său şi mai presus de toate să înţeleagă că toate condiţiunile şi mijloacele trebuitoare pentru a izbândi în viaţă se află întrânsul.

Acest adevăr constitue piatra de temelie, pe care rezidă întregul edificiu al şcolii bio-dinamice: „Nicio şcoală, nicio educaţie, nu poate să dea omului ceeace nu s'ar afla deja în el. Adevărata educaţie vrea numai să trezească şi să stimuleze realizarea de sine, vrea să fie soarele şi ploaia sămânţei ajpite de pe ogorul sufletului. Totul se află în noi, nimic nu poate fi introdus din afară. De aceea orice educaţie trebue să fie o evo-

luţie sau o desfăşurare a forţelor şi predispoziţiilor dinlăuntru în afară. Tot astfel şi soarta nu este ceva ce ne-ar veni din afară, ci o stare de lucruri ce izvorăşte din însuşi structura şi dispoziţia noastră lăuntrică, o repercutare a ei în afară. Din această cauză „Şcoala germană a vieţii" nu vrea nici să dea ceva, nici să ia; ci vrea numai să trezească, să afirme, să actualizeze şi să stimuleze manifestarea belşugului de energie, de înţelepciune şi iubire existent în om.

Nici vorbă, că şcoală bio-dinamică condamnă şcoala veche a vorbei şi se fereşte să încarce sufletul cu un balast de ştiinţă moartă. Ea urmăreşte în primul rând trezirea şi actualizarea însuşirilor creatoare şi a energiilor psiho-fizice şi prin educaţia stăpânirii şi determinării de sine, vizează determinarea lucrurilor din afară şi stăpânirea lumii exterioare. Omul vechiu a fost stăpânit de circumstanţe, a fost sclavul lucrurilor şi lumii înconjurătoare; a fi om nou, înseamnă a le stăpâni, a le determina şi a le creea.

Ca atare, şcoala bio-dinamică este o şcoală a vieţii practice, cu tendinţa de a fi tot atât de multi-laterală, ca şi viaţa însăşi. Ea nu predică nici idealismul unilateral, nici raţionalismul utilitarist, ci are la bază ideo-realismul biologic, care tinde la realizarea oricărui ideal, care aspiră la viaţă şi tinde spre realizarea progresului. De aceea, ea are o orientare biologică şi se bazează pe cunoaşterea legilor bio-dinamice, pe care rezidă metoda sa de actualizare a energiilor virtuale [1]). Astfel considerată, ea nu este decât o biosofie, o biologie şi o biocraţie aplicată.

In tendinţa ei fundamentală de a fi integrală, şcoala bio-dinamică urmăreşte actualizarea armonică a tuturor forţelor fizice — psihice — spirituale ale omului. Astfel se înlătură atât semi-ştiinţa realistă a lumii din afară, cât şi cultura streină de viaţă a lumii lăuntrice şi se realizează o sinteză apropiată vieţii practice a culturii exterior-interioare. Pentru a putea realiza acest mare ideal al oricărei educaţii „Şcoala germană a vieţii" soarbe seva sa din două mari izvoare: idealismul german şi doctrinele

[1]) Cadrul unui articol de revistă nu ne permite să ne extindem şi asupra expunerii metodelor şcoalei bio-dinamice. Asupra acestora vom mai reveni.

„Spiritului nou". Aceste două mari curente, despărţite peste tot printr'o prăpastie de netrecut, aici sunt sintetizate într'o unitate armonică, aceea a real-idealismului, al cărui imperativ categoric este: a da vieaţă (realitate) idealului şi a idealiza vieaţa (realitatea). Astfel „Şcoala germană a vieţii", după secole de căutare a găsit punctul în care idealistul poate să dea mâna cu omul de acţiune, omul practic şi „Spiritul Nou" apare printr' aceasta cu totul strein de exaltările beletristice ale idealismului pur şi stă neclintit ca o stâncă în faţa furtunilor soartei.

Acestea sunt scopurile sale generale. In speţă, şcoala bio-dinamică a „Spiritului Nou" învaţă pe individ să se ajute singur, căci numai ajutorul prin sine duce la independenţă şi eliberare de sine. Ea vrea să-i deschidă calea spre desfăşurarea forţelor sale pozitive, să-l iniţieze în higiena sufletească şi fortificarea de sine, să-i sporească capacitatea de muncă şi forţa de rezistenţă, să-l conducă spre o viaţă mai substanţială, mai armonică şi mai fericită. Ca şcoală a succesului şi victoriei în vieaţă, ea învaţă pe elevii săi, să-şi considere vieaţa o operă de artă, care să corespundă cât mai perfect ideei fundamentale, imaginii ideale după care a fost concepută. Prin fiinţa lui, omul este mai puternic decât soarta sa şi superior împrejurărilor. Menirea lui este să schimbe faţa lumii din afară după chipul ideal al lumii sale lăuntrice, de origine divină. De aceea şcoala bio-dinamică vrea să trezească pe eroul, pe uriaşul şi pe creatorul, care dormitează în adâncurile inconştiente ale fiinţei noastre şi să aprindă flacăra entuziasmului zăgăzuit, care să-l prefacă pe om într'un cuceritor al vieţii şi asaltator al cerului!

In opera sa de revoluţionare şi transformare a vechiului om şi crearea celui nou, şcoala bio-dinamică a „Spiritului Nou" se bazează pe trei mari principii: actualizarea forţei lăuntrice şi contopirea conştientă cu spiritul vieţii, cu realitatea absolută— zvor nesecat de forţe, belşug şi ajutor lăuntric. Căci ceea ce deosebeşte metoda educativă a şcoalei bio-dinamice şi o face atât de eficace faţă de celelalte sisteme de educaţie, este tocmai aptul că ea nu se ocupă numai de forţele conştiente periferice, ci trezeşte şi actualizează toate forţele, acelea ale conştientului, ale subconştientului şi ale supraconştientului, punându-le în serviciul realizării de sine, a transformării individualităţii în perso-

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
DE STAT

nalitate. Astfel, pentru prima dată, ea dă posibilitate elevilor săi, să soarbă din însăşi rezerva universală a forţelor şi să obţină, pe această cale, adevăratul sprijin şi ajutor trebuincios şi singurul eficace—ajutorul *din lăuntru*. Extinzându-şi domeniul mult dincolo de cele mai adânci straturi ale conştiinţei, şcoala bio-dinamică netezeşte prin aceasta calea spre regăsirea de sine, spre eul nostru ideal-superior şi virtualităţile, care îngropate sub molozul unei cugetări falşe, aşteaptă să fie descătuşate şi actualizate spre binele nostru şi al semenilor noştri. Căci tot ce dorim cu înfocare şi după ce năzuim şi suntem însetaţi, e în noi!

Astfel şcoala bio-dinamică devine locul de naştere al unei noi mentalităţi şi a unei noi omeniri. Cerinţa ei fundamentală este ca fiecare să devie propriul său creator şi făuritorul vieţii sale. Timpul nou cere oameni noi —oameni întregi, puternici, plini de siguranţă şi încredere de sine cu credinţă nestrămutată în succes şi victorie, plini de curaj, neintimidaţi de împrejurări—bărbaţi şi femei mai voioşi şi mai liberi decât cei vechi, mai înrădăcinaţi în pământ şi mai avântaţi spre cer şi eternitate, nu sclavi ai circumstanţelor, ci stăpâni ale lor! A creia un astfel de om este ţinta finală a şcolii biodinamice. Iată de ce ea vrea să fie calea spre o umanitate nouă, unită cu Spiritul Vieţii—drum care duce prin reînnoirea inteligenţei şi voinţei şi pe care moare omul vechiu, pentru a se renaşte altul nou, care vrea să învingă greutăţile vieţii şi să le prefacă în bucurii şi în trepte de urcat spre noi înălţimi.

Dar, numai oamenii noi pot creea popoare şi o omenire nouă! De aceea orice reformă trebue începută cu reforma interiorului omului. Numai reînnoirea individului, reforma de noi înşine, poate aduce reforma şi regenerarea societăţii din lăuntru în afară. Reformele venite pe cale contrară nu schimbă decât numele realităţilor, nu şi realităţile însuşi! Ceea ce urmăreşte, în această privinţă şcoala biodinamică a „Spiritului Nou", e schimbarea mentalităţii, a felului de a cugeta şi a înţelege reînnoirea lăuntrică. Numai un popor reînnoit sufleteşte şi cu voinţa de a prospera trezită, poate deveni făuritorul destinului său şi creatorul lumii din afară după chipul lumii sale lăuntrice. Un astfel de popor va aduce pe pământ un nou spirit şi-i va da o nouă şi măreaţă menire. Numai un astfel de popor va fi în stare să-şi

unească forţele şi să le pună în serviciul unor noi şi mari idealuri.

In faţa acestor zări noi, aproape dela sine se desprinde concluzia, că şcoala bio-dinamică a „Spiritului Nou" e tocmai şcoala de care au nevoe timpurile noastre de reînnoire şi poporul nostru înzestrat cu atâtea forţe şi însuşiri alese, dar anchilozat în făgaşele unei mentalităţi rutinare—cauza principală a imobilităţii şi inerţiei noastre, pe care atât de bine le-a zugrăvit d. prof. Rădulescu-Motru în „Psihologia satelor noastre" din „Personalismul energetic".

„Există mii de cărări, care n'au fost umblate; mii de căi duc la înălţimi! Năzueşte şi devino perfect!"— iată lozinca timpului nostru, pe care şcoala bio-dinamică o proclamă împreună cu Nietzsche. Ca şcoală a unui spirit nou, ea deschide noi şi nebănuite perspective, devine interpreta năzuinţei celei mai adânc omeneşti, a năzuinţei spre mai bine şi aprinde facla unei noi vieţi, a cărei deviză este:

„Inainte! Spre lumină! Spre soare!".

N. Zberea

Considerațiuni asupra noii programe analitice a învățământului primar

„Școala *vieții, prin viață*" nu este o simplă formulă didactică isvorîtă din spiritul de inovație al unor diletanți; nu este nici un principiu educativ obișnuit, cu influență mărginită în opera de redresare umană, ci constitue *axa fundamentală, rațiunea de a fi a unui neo-realism pedagogic.*

Evoluția Psihologiei, valoarea din ce în ce mai recunoscută a concluziilor sociologice pentru știința educației, alături de sensul pronunțat materialist pe care îl subliniază cultura și civilizația lumii, imprimă instituțiilor de *perfectare umană* în speță, școalei, un pronunțat caracter *pozitiv.*

Până la Rousseau, personalitatea copilului era învăluită într'o adevarată crustă de erori și prejudecăți. Se credea în esență, că vlăstarul uman poate fi supus din cea mai fragedă vârstă unei *autentice adaptări* la nivelul cultural al adultului și că, în ordonarea învățământului, acesta poate fi ignorat. Concepția *copilului adult în miniatură*, după care învățământul se organiza în raport cu putințele omului matur, deci în afară și pe deasupra atributelor proprii vieții infantile, a artificializat complet educația, ducând în cele din urmă la o didactică a dogmei și la o periculoasă rutină.

Odată cu primele cercetări asupra sufletului omenesc a început a se vedea și *imposibilitatea funcțională* în care era angajată energia acestei vârste. Copilul *stilizat* după un calapod strein lui și investit cu funcțiuni ce *nu-i aparțineau*, a devenit la un moment dat *o realitate*, o puternică realitate, caracterizată atât în suprafață cât și în adâncime de nevoi și asirații specifice. Psihologia în general și cea infantilă în special, au descoperit în copil o *individualitate în devenire*, care evoluează după legi

cu totul deosebite de acelea ale omului format. Nimic nu este închegat în această unitate psiho-fizică, ci totul se reduce la *putință*, la faza de mugure ce așteaptă lumina, căldura și umezeala educației pentru a se deschide și a îmbrăca forma unui instrument de afirmare a vieții.

In acord cu noua psihologie a copilului, școala a trebuit să se constitue pe alte temelii, pe datele furnizate de însăși structura psiho-fizică a copilului, dintre care cea mai importantă este nevoia de activitate, îndrăgirea de tot ce este mobilitate, dinamism. Elevul a fost transformat în școala nouă, din element pasiv, din spectator al unei piese ce-i viola destinul, în eroul ei cel mai autentic. Spiritul de inițiativă, activitatea proprie, spontană, jocul, deprinderea morală de orice natură prin mijlocu *faptei* și în acord cu cerințele sociale, revin ca un adagio permanent și obligator în orice întreprindere cu caracter educativ.

Una din influențele care însoțește ființa umană pe întreg parcursul evoluției sale este aceea a mediului local mai întâi, a celui regional apoi și, în sfârșit, a țării întregi.. Copilul, ființă concretă prin excelență, ia primul contact cu natura pipăind și văzând cadrul fizic din apropierea sa imediată, localitatea. In relație strânsă până la indisolubil cu senzațiile și imaginile furnizate de acesta, sufletul copilăresc începe experiența vieții, începe să-și îmbogățească și să-și clarifice conținutul spiritual. Putințele sale nu depășesc spațiul localității, în interiorul căreia se plămădesc cele dintâi reprezentări, noțiuni și idei bazate pe intuiția realității.

Fondul psihologic, pe care îl aduce copilul la intrarea în școală reprezintă *localitatea și regiunea*. De aici urmează una din cele mai importante consecințî practice pentru educație: *Școala trebue să fie adaptată nevoilor cu caracter local și regional, urmând ca numai pe măsura maturizării copilului să extindă acest cerc la țară și la... univers.*

Dar copilul nu se desvoltă izolat, supus numai la chemările mediului cosmic, ci el pătrunde din chiar momentul nașterii într'o ambianță socială.

Societatea este o realitate care depășește deobicei pe individ, îl cheamă și-i dă putința să se realizeze pe sine în proporția gradului de progres adus colectivității. Individul devine astfel, o

cărămidă a edificiului colectiv, un şurub din angrenajul satului. De acest adevăr este pătrunsă şi şcoala când vrea să realizeze pe calea muncii în comun, sentimentele moral-sociale : al camaraderiei, al echităţii, al adevărului, al milei, etc. deprinderi ce vor să realizeze coeziunea indivizilor într'o sferă de înţelegere superioară şi de colaborare productivă.

Prin educarea şi integrarea individului activităţii de grup ca element subordonat, individualismul excesiv al sec. trecut şi-a căpătat cuvenita replică. S'a dovedit încă odată, că aprecierea insului sub raportul creaţiei nu este posibilă decât în societate şi prin raportări la valorile sociale.

Cultura şi mai ales tehnica ultimilor decenii are un evident caracter materialist. Lumea pare a fi angajată într'un uriaş concurs de înfăptuiri cu caracter economic, în special. Viaţa tuturor statelor tinde în epoca noastră, mai mult spre bunuri trecătoare, ce se adresează organicului, sau spre plăceri spirituale trecătoare, decât spre valori etern-umane, izvorite din adâncul frământat al spiritului. Idealul lumii de astăzi ne apare în cea mai mare parte degradat...

Şcoala, care este ţinută să urmeze evoluţia socială într'un ritm sincronic, nu poate să rămână cu totul streină de această orientare. De aici, influenţa materialismului actual străvezie mai ales în aşa numita şcoală a muncii.

In felul acesta : *Psihologia ajunsă posesoarea unui conţinut nou şi adevărat, copilul ca structură psiho-fizică specifică, sociologia ca ştiinţă ce urmăreşte precizarea fenomenelor inter-umane în cauzele şi efectele lor cele mai adânci, alături de orientarea materialistă a lumii, devin pilonii neorealismului-pedagogic.*

* * *

Paralel cu evoluţia ideilor despre copil şi paralel cu ritmica vieţii sociale, şcoala a căutat metodele cele mai potrivite care s'o integreze în curentul vremii, metodele care să-i permită *funcţiuni de relaţie actuală* cu celelalte instituţii colective.

Spiritul fiecărei metode urmăreşte după locul unde se aplică şi după raţiunea ştiinţifică ce i animă fiinţă, asigurarea unei interpătrunderi, putinţa unui schimb liber de valori între membrii

organismului social. Fapt care scontează coeziunea elementelor şi progresul general.

In acest cadru de preocupări, *metoda Decroly* însemnează o frumoasă victorie... Patria ei este Belgia, iar iniţiatorul dr. Decroly. Acesta a înţeles că învăţământul nu-şi va putea atinge scopul decât în momentul când va fi adaptat realităţii vii căreia se adresează, când va corespunde *intereselor de viaţă ale copilului*, şi când va aprecia just rolul mediului geografic local, alături de acela al mediului social, în opera educaţiei. Totul să fie astfel ordonat încât să *stimuleze şi să susţină plăcerea internă de a cunoaşte şi munci singur*, acesta ar fi imperativul metodei Decroly.

Invăţământul predat după doctorul belgian, *încetează de a mai fi fragmentat în obiecte şi îmbracă o formă unitară grupată în jurul unei idei—pivot, centru de interes, care se stabileşte în raport cu nevoile fundamentale ale copilului*: 1. „nevoia de a se hrăni; 2. nevoia de a lupta contra intemperiilor; 3. nevoia de a se apăra contra pericolelor şi diverşilor duşmani; 4. nevoia de acţiune, de a lucra în mod solidar, de a se recrea, de a se ridica". (A. Hamaïde: Metoda Decroly, trad. de Sevasta Dimitriu, ed. „Cultura Românească", Bucureşti, p. 25).

Centrele de interes astfel aranjate, grupează în jurul lor toate cunoştinţele pe care le ocazionează. De ex. la centrul de interes *hainele* (insp. tot după A. Hamaïde), stabilit în raport cu nevoia de a se apăra contra frigului, se poate vorbi despre oae, lână, preparatul lânei, torsul, facerea stofelor, croitorul, etc., se pot face comparaţii cu haine din alte stofe, deosebirea hainelor după profesiuni, întreţinerea lor, etc., etc; îmbrăcămintea popoarelor streine, unde s'au văzut oile, târla, alte produse ale oii. Bumbacul, de unde vine acesta, transportul lui, etc., moda pe sexe, pe sezoane; probleme în raport cu hainele, cu greutatea lânei supusă prelucrării; confecţionare de haine, desemne... etc..

Evident că această metodă respectă în chip cu totul deosebit, interesele şi putinţele sufleteşti ale copilului, căruia îi dă posibilitatea să-şi însuşească elementele învăţământului *unitar, liber şi activ*, aşa cum cere însăşi conformaţia lui psiho-fizică".

După metoda Decroly, programa analitică se transformă într'un *plan al centrelor de interes fixate pe luni şi ani, împăr-*

ţirea materiei pe obiecte ne mai având nici-un rost. De aici urmează că o reformă a învăţământului în sensul centrelor de interes impune *hotărît desfiinţarea sistemului de predare pe obiecte*.

* * *

Noua *programă a învăţământului primar*, care a îmbrăţişat metoda Decroly, aduce în câmpul actualităţii educative această curiozitate: *centre de interes pe obiecte. Aşează alături şi vrea să concilieze valori direct antinomice.* Şi ce este de-adreptul inexplicabil, *în loc să înlăture fărămiţarea învăţământului, noua programă analitică măreşte numărul de obiecte.* (Dăt. omului şi cet. Şt. fizice, chimice, anatomice, etc.).

Logic ar fi fost ca reforma să fie *întreagă*. (Să fi fost pregătită prin cultivarea cadrelor şi dotarea cu partea tehnică-economică a şc.). In cazul acesta am fi avut în câţiva ani, verificarea practică a metodei şi deci putinţa de a-i imprima (la nevoe) ondulaţii specific româneşti, ori chiar a o părăsi. Perspectivă de-acum închisă, datorită mediului artificial în care s'a făcut adaptarea. Este interesant de ştiut cum se va repartiza vina greşelelor eventuale între cele două sisteme. Cărei concepţii pedagogice—educative îi va reveni răspunderea cea mai mare? Concepţiei noastre vechi, cu materia pulverizată ori sistemului nou, cu materia unitară?...

Trecând la *lămuririle* din programă, care formează motivările de ordin psiho-pedagogic şi social-moral a materiei pe fiecare obiect, observăm în multe privinţe orientarea greşită sau neclară a valorii educative, pe care avem dreptul s'o cerem acestor fracţiuni de învăţământ.

Aşa, la p. 44 (din introducere) citim: „Ceea ce caută să deosebească şcoala de azi de şcoala de altă dată este, după cum se ştie, punctul ei de vedere *educativ*. Pedagogia modernă a detronat concepţia materialismului didactic din şcoală, punând în locul ei pe aceea a cultivării sau *formării* personalităţii.

Personalitatea umană (activă şi creatoare) presupune desvoltarea maximă şi într'o împletire de perfectă simetrie, a tuturor facultăţilor productive din individ. De obicei marilor personalităţi li se recunoaşte acest caracter la sfârşitul vieţii sau chiar

după moarte. Trebue deci în afară de însuşiri deosebite, munca şi experienţa unei vieţi pentru a ajunge la personalitate.

Şcoala nu are acest timp la dispoziţie şi în plus ea *„nu poate forma puteri sufleteşti*. Şcoala numai *îndrumează* puterile şi înclinările copiilor, le conduce şi ajută în desfăşurarea lor, canalizându-le în vederea unor idealuri, târziu de tot însă realizabile". (I. Nisipeanu: *Şcoala Psihologică*. Vol. I. p. 190).

A avea convingerea că şcoala *poate forma personalitatea* însemnează a i-o cere şi a i-o cere este tot una cu „a sacrifica copilul prezent pentru problematicul viitor om de caracter", nu personalitate, care este mai mult... (I. Nisipeanu, op. cit. p. 190) încât putem spune că, şcoala nouă trebue să aibă în vedere *îndrumarea predispoziţiilor superioare native din elev către forma lor maximă de creaţie*, fapt ce ţine de întreaga viaţă a individului, nu formarea deplină a copilului în perioada şcolarităţii, care este o *imposibilitate pedagogică*.

Un alt scop (parţial) al şcoalei este: „să dea omului *o tehnică a muncii culturale*. In speţă, vorbind de şcoala primară, scopul ei este să ne dea elementele acestei tehnici: scrisul, cetitul şi socotitul". (Pr. an. p. 45). Reese de aici că *tehnica muncii culturale* are această compoziţie: *scris, cetit şi socotit*, pe care o aşteaptă dela şc. primară. Noi credem că lucrurile nu stau tocmai aşa. Anume: tehnica muncii în general şi a culturii în special, presupune o *tehnică a gândirii*, ceea ce nu se confundă cu *tehnica exprimării*. (Scris, cetit, socotit). Şcoala reală va trebui să îndrumeze pe copil în primul rând, către tehnica gândirii, pe care va avea s'o însufleţească apoi cu aceea a exprimării. Aceasta din urmă depinzând într'o măsură extrem de mare de cea dintâi.

1. Educaţia sănătăţii

Vorbind de starea sanitară a poporului românesc, noua programă analitică subliniază că avem un procent de 22% mortalitate în rândul copiilor mai mici de un an, iar dr. S. Irimescu în articolul „Ne mor tinerii", publ. în rev. *Sănătatea* Nr. 12, Febr. cor., arată că numai tuberculoza a omorît în ultimii 8 ani la sate peste 204.000 indivizi şi la oraşe peste 62 000.

Dacă la cifrele acestea am adăoga mortalitatea provenită

din pricina maladiilor infecțioase, anemie, sifilis, etc.. cifrele ar deveni fantastice. Ei bine, cauzele acestei mortalități exagerate („dușmanul public Nr. 1", cum îl numește revista franceză *Marianne)*, stau pe deoperte în mizeria economică a țăranului și a muncitorului urban, al căror standard de viață sfidează omenescul; iar pe de altă parte, în lipsa de orizont cultural. De aici importanța mare pe care trebue s'o aibă în școală, *cultura și mai ales deprinderea sanitară*, idee la care ne raliem cu toată convingerea.

Pe acest plan, *farmacia școlară, echipele sanitare și echipele sportive* au un rol hotăritor. Nu lăgăduim importanța farmaciei în școală, dar observăm că pe teren ea nu se ridică la înălțimea ideei care a prezidat la introducerea ei în învățământ. Mai întâi, scopul acestei instituții este *deprinderea copiilor cu ajutorul medical, cu igiena individuală, cu întreținerea curățeniei în clasă, la spălător etc.* Practici care trebuesc făcute de elevi sub directa supraveghere și îndrumare a educatorului... In realitate, farmacia școlară se face cu contribuția exclusivă a învățătorului.

Gimnastica este deasemenea un excelent mijloc de întărirea și menținerea sănătății, cu o singură condiție: *să nu se exagereze.*

Mișcarea corpului făcută ordonat și la timp potrivit este recomandabilă, este necesară. Din clipa în care a devenit însă o preocupare cu caracter permanent, societate sau echipă sportivă, cu scopul precis de a bate un record oarecare, aceasta devine dăunătoare. Să nu se uite că sportul cultivă brutalitatea, (cea mai mare calamitate a omenirii contemporane), ambiția de a învinge chiar cu prețul schilodirii adversarului (amintiți-vă spectacolul oferit sub acest raport, de un match de footbal), că în sfârșit, răpește timpul și îndemânarea muncii închinată valorilor spirituale de adâncime, singurele în stare să nimbeze fruntea omului cu o lumină sacră.

Jocurile și exercițiile gimnastice regionale, pe care suntem mulțumiți a le vedea pătrunse în programa analitică, pot fi exersate cu mai mult folos, desinteresat, în cadrul orei de educație fizică...

II. Educaţia minţii

Aici noua programă analitică subliniază sfârşitul evoluţiei burghezo-capitaliste, care a prilejuit intelectualizarea şcoalei şi accentuiază marea importanţă a factorului muncă, prin intermediul căreia muncitorii de tot felul — manuali şi spirituali — vor ieşi la suprafaţa vieţii de stat.

Şcoala va deveni realistă, va coborî inteligenţa copiilor din lumea fantasmelor (!) în aceea a „voinţei creatoare". „Pentru a ajunge la ţinta aceasta, şcoala trebue să fie adaptată vieţii reale. Nu o şcoală detaşată de mediu, ci una cu rădăcini, adânc implântate în inima lui, hrănindu-se din *seva pământului local şi a spiritului local ce s'a desvoltat în legătură cu acesta*". (Progr. an. p. 62).

Nici că se putea o formulare mai bună a principiului localist în educaţie, principiu care este depăşit de regionalismul ce se reclamă tot mai categoric la temelia progresului nostru cultural-social.

Luminarea minţii se înfăptueşte în două direcţi: a) desvoltarea interesului pentru cercetarea *susţinută* şi înţelegerea realităţii după o metodă obiectivă: *ed. ştiinţifică* şi b) *ed. umanistă*, făcută prin intermediul valorilor ce pornesc dela om.

In programă Geografia este trecută drept „cea mai concretă" dintre ştiinţe. Credem că este o exagerare. Geografia poate fi pusă în rândul ştiinţelor „concrete" numai dacă se are în vedere mediul fizic, partea naturală am putea zice, a ei. Căci din momentul în care trecem la consideraţii de ordin antropo-geografic, ea devine umanistă.

De altfel, şi într'un anumit sens, programa însăşi ne arată acest lucru. Iată. La pag. 70, unde se vorbeşte despre felul cum este repartizată materia primului trimestru la cl. I, citim: „Viaţa şcolii: învăţătorii şi elevii; iar pe trimestrul II: „Compoziţia familiei. Rudele. Numele de botez şi numele de familie". La cl. II găsim: „Locuitorii satului nostru, ocupaţia lor. Cum e în alte sate, etc." Citatele făcute ne dispensează de orice comentarii şi ne îndreptăţesc părerea de a reclama pentru geografie mai degrabă un loc la răspântia dintre domeniul ştiinţific şi cel umanist, decât încadrarea ei printre „cele mai concrete" ştiinţe.

In privința scopului pe care îl urmărește geografia în școală, iarăși suntem nedumeriți. „In școala primară—spune programa—ținta supremă pe care trebue s'o urmărească învățământul geografic este să lege efectiv pe copil de locul său și de pământul patriei sale, cu tot ce se găsește pe el. Pământul și neamurile ce se găsesc dincolo de hotarele țării ne interesează numai pentru a înțelege mai bine și mai complet realitatea imediată, aceea în care trăim (Pr. an. p. 63).

Bănuim că școlarul trebue să aibă pe lângă cunoștințele din mediul local, regional și al țării întregi, *o idee despre umanitate, o noțiune despre sensul larg în care se desfășoară viața lumii*, concepție ce nu se poate forma decât studiind cu atenția cuvenită, chiar popoare din cele mai îndepărtate, depe alte continente.

Educația „literară" (umanistă) începe cu istoria, care ne dă perspectiva mersului omenirii în timp și se ispravește cu limba maternă.

Referitor la limba maternă și anume, pentru formarea gustului de citit, programa analitică recomandă cât mai multă expunere din partea copilului și cât mai multă „lectură bogată și atrăgătoare". Narațiunile pentru școlari trebue să fie „viu dinamice, peripețioase, pline de curiozitate, ca filmele de cinematograf". (I. Nisipeanu, op. cit. p 39). Copilului îi place povestirea plină de succesiuni și de neprevăzut. Acest caracter trebue să-l aibă cel puțin în parte, și bucățile din manualele didactice.

Pentru a vedea cât de violent se ciocnesc principiile din programă cu realitatea din manualele didactice, citez *la întâmplare* o bucată de cetire din cartea de cl. II:

„Pălăria altuia"

„Urât obiceiu avea Gogu! Își punea pe cap pălăriile altor copii. Intr'o zi, veni un coșar să măture coșul. Coșarul lăsă căciula în curte și se apucă de lucru.

Gogu, în glumă, (deci nevinovat și prin urmare, nu era obiceiu, n. n.) și-a pus pe cap căciula (nu pălăria n. n.) coșarului..

Peste o zi-două, Gogu simți că-l mănâncă ceva în cap (Manieratâ vietate, dacă a așteptat „o zi-două" ca să înceapă a-l mânca n. n.). „Mamă-sa se uită în părul lui Gogu și ce să

vază? Păduchi! (Nimic mai natural, numai că păduchii puteau veni şi din altă parte. In curs de o zi—două este posibil.)

— Vezi, Gogule, ce păţeşti dacă pui căciuli (în sfârşit) murdare pe cap?.

A trebuit mamă-sa să-l spele cu leşie, să-l frece cu gaz, până ce Gogu a scăpat de păduchi... (Fraza ar fi mai nimerită invers).

S'a pomenit, Gogu, într'o zi, cu bube pe cap. Căpătase o boală de piele şi din această pricină îi căzuse mai tot părul. L-a uns mamă-sa, cu alifii dela farmacie, dar părul n'a mai crescut la loc cum a fost. (Sălbatic pleonasm: „la loc, cum a fost.!" n. n.)

— Gogule. gogomanule! (!) îi spune mamă-sa mâniată. (Aceste desmerdări nu se dau în mod normal! n. n.). De ce nu m'ai ascultat?.

Uită-te la Angheluş ce păr des şi frumos are! Angheluş a fost ascultător şi el nu şi-a pus pe cap pălăriile (?) altóra.

Dacă mă ascultai, aveai azi păr mai frumos, Gogu mamii cel neascultător". (Pag. 49 şi urm.).

Orice alt comentariu este, cred, de prisos.

Limba maternă trebue să dea „copilului obişnuinţe de a-şi spune clar gândul" şi evident, de a se exprima frumos, atât în vorbire cât şi în scris.

Iată câteva exemple, luate chiar din programă, care nu prea corespund indicaţiilor date: „*Nevoia* educaţiei sanitare *este* la noi prima mare *nevoe* de îndeplinit" Şi altul: „La acestea (orele practici în cursul supra-primar n. n) trebue *apoi* să adăogăm *apoi* o bună parte din cele..." (subl. de noi. p. 134).

Un caz de claritate: „Obişnuit s'a dat un post de maestru sau maestră (e vorba de numirile celor cu şc. specială în învăţământ după moda veche n. n.), la o şcoală şi au fost lăsaţi apoi să procopsească numai pe locuitorii ei cu astfel de şcoală cu ştiinţa lor" (??) (p. 137 şi urm.).

In strânsă legătură cu educaţia minţii stau instituţiile practice din interiorul şi exteriorul şcoalei. Dintre acestea ne oprim puţin asupra *cooperativei şcolare*. Aceasta urmăreşte *desvoltarea spiritului de cooperaţie şi într'un sens mai înalt, de armonie între şcolari*. Deprindere cu care vor trece copiii în viaţa post-şcolară.

Un atare scop presupune însă, înfiinţarea şi conducerea ei efectivă de către copii.

Asupra educaţiei practice spiritul programei este de o viguroasă realitate.[5]Se observă tendinţa de armonizare a teoreticului cu practicul, totdeauna în cadrul vieţii regionale şi locale.

III. Educaţia estetică

Frumosul reprezintă în orice împrejurare motiv de înobilare, motiv de trăire a unor plăceri deadreptul superioare. Arta contemplată şi mai ales arta creată, înalţă fiinţa umană către sfera luminoasă a existenţei neintinată de micimile vieţii. Deaceea educaţia estetică, în sensul activ al vorbei, constitue un real mijloc de umanizare a omului, şi o cât mai mare atenţie dată ei, nu va face decât să întărească această convingere.

IV. Educaţia moral-religioasă

Educaţia moral-religioasă ocupă o poziţie cardinală în şcoala noastră de toate gradele. De felul cum se realizează ea în şcoală, depinde în largă măsură *orientarea* spre caracterul moral şi personalitatea creatoare.

Programa analitică fixează astfel idealul educaţiei morale: „să transforme individualitatea înăscută a fiecărui om în aşa fel, încât întreaga sa fiinţă să lucreze sub imperiul motivelor morale". (p. 121). Încă odată, şcoala nu poate forma, ci doar îndrumează şi desvoltă anumite posibilităţi native din individ. Şi personalitatea nu este *fructul exclusiv* al desvoltării maxime a individualităţii înăscute. Aceasta este numai *o parte* din cuprinsul ei. Căci în afară de individualitatea înăscută, omul mai achiziţionează în viaţă deprinderi care se suprapun peste cele de origină hereditară, structurându-se cu acestea. (Ind. câştigată.) *Iar individualitatea înăscută plus individualitatea câştigată, ne dă caracterul moral, etapă medie am putea spune, în procesul de închegare a personalităţii.* Urmează de aici, că e *antipsihologic* a crede că la baza personalităţii stă *numai* individualitatea înăscută.

Mai departe, tot în acelaş pasaj, citim: „omul se naşte cu un complex de *însuşiri* psiho-fizice, care-i sunt predispoziţii pe o anumită linie de activitate. Acestea formează *temperamentul*

sau individualitatea sa înăscută cu înclinaţiile bune şi înclinaţiile rele". (p. 121).

Psihologia ne arată că omul se naşte dotat pe cale ereditară *numai* cu *predispoziţii*, cu o anumită *înclinare specifică*, în nici un caz nu vine pe lume cu *„însuşiri"* deja formate. Acestea *devin* din cele dintâi. Dealtfel, aci stă şi raţiunea de a fi a educaţiei, să desvolte predispoziţiile bune din fiecare individ şi să canalizeze energia celor amorale către activităţi permise de legile sociale.

Temperamentul se referă mai mult la *tonalitatea afectivă a reacţiunilor omeneşti.* El păstrează acest caracter propriu care-l pune la adăpost de o confuzie cu noţiunea *individualitate*, care are un conţinut mai larg.

Subliniem în treacăt, înţelegerea deplină care a prezidat la expunerea mijloacelor de atingerea scopului moral în şcoala primară, orientarea hotărîtă a acestei şcoli către practic (cursul supra-primar) şi ideia comunităţilor de muncă.

Referitor la ed. civică, programa analitică arată că se începe cam la 11 —12 ani, când copilul trădează oarecare interes social. Afirmaţia acestui fapt ni-se pare mult riscată.

După cercetările psihologice de ultimă dată, vârsta la care încep diferenţierile sufleteşti şi în pragul cărora apare conştiinţa socială, este 14—15 ani. Aşa stând lucrurile, socot că este prematur şi dăunător începutul organizat al acestei educaţii la vârsta de 11—12 ani. Corectivul va trebui să vină aici, ca şi pentru şcoala noastră elementară în general, dela „şcoala medie unică" prevăzută cu internat. Dar despre aceasta, într'un articol viitor. Acum ne mai îngăduim o întrebare: când se va clădi şcoala pe temeliile neo-realismului de care vorbeam la începutul acestor pagini?.

Vasile I. Chicu

Şcoala activă în România

(urmare)

Afirmăm şi credem că vom dovedi suficient, că în ultima analiză cauza finală a acestui fenomen este războiul şi că trecerea lui din domeniul teoretizărilor şi încercărilor izolate şi fără răsunet, pe planul preocupărilor sociale cu caracter de reformă totală, nu se datoreşte acţiunii vreunui gânditor sau asociaţii de profesionişti. Intr'adevăr, dacă vom compara psihologia masei antebelice cu cea a masei postbelice, vom constata o deosebire isbitoare. După încetarea ostilităţilor şi revenirea luptătorilor la vetre, a persistat în cetăţean spiritul combativ al tranşeelor, atât de exaltat în faţa inamicului şi de aceia asistăm la o încordare a raporturilor dintre clasele sociale: clasele cele mai numeroase, aceea a plugarilor şi a lucrătorilor, îşi revendică drepturile lor şi în locul inamicului naţional, aşează pe inamicul de clasă: boierul, patronul, birocratul. Această aversiune, care mocnea de mult dar îi lipsise prilejul de manifestare, este ajutată acum de spiritul combativ al claselor de jos, nutrit cu destulele amărăciuni şi suferinţe din timpul războiului.

In faţa profesiunii lor, se realizează marile reforme cu caracter democratic: exproprierea, împroprietărirea şi reforma electorală. Odată realizate aceste reforme, Statul social capătă cu totul alt aspect şi de unde înainte de război centrul politic era oraşul, acum elementul politic determinant devine satul, cu componentul lui, ţăranul. Concepţia acestuia, aşa simplistă şi schematică, capătă o importanţă covârşitoare prin însemnătatea numerică de factor politic.

Şi acum, care era acest concept al ţăranului postbelic despre omul social?.

Reflectarea ororilor războiului în sufletul ţăranului ca şi spiritul combativ ce-l animă, îi servesc o serie de determinări care-l duceau la o concepţie prin negaţie. In primul rând un *determinant psihologic:* In timpul războiului, aproape în majoritatea cazurilor, intelectualii se aranjau pe la servicii şi părţi sedentare, rămânând în prima linie numai elementele producătoare, lucrătorii şi ţăranii (făcând abstracţie bine înţeles de pilduitoarele excepţii, semnalate şi de însăşi luptătorii, dar excepţia întăreşte regula).

Această situaţie a făcut ca în sufletul ţăranului să se nască o aversiune faţă de intelectual, aversiune constatată de altfel cu orice ocazie în chiar timpul războiului: aversiunea combatantului faţă de sedentar. Printr'o substituire, de altfel uşor de înţeles, aversiunea a trecut dela sedentar la ocupaţiunea ce-i înlesnise sedentarismul: intelectualismul.

Ţăranul are aversiune faţă de intelectual. Omul social al ţăranului să nu fie intelectual (Fenomen: invaziunea după război a neintelectualilor în toate domeniile unde nu se cere o pregătire specială).

Determinantul sociologic. Până la război, cei care beneficiaseră de toate bunurile acestei ţări, fuseseră boierii şi funcţionarii şi chiar în timpul războiului, situaţiile lor, le oferiseră posibilitatea de a ocoli mizeria, sfidând de multe ori pe cea a luptătorilor sau a familiei lui. Bine înţeles că lucrul acesta s'a răsfrânt în sufletul ţăranilor ca o aversiune împotriva boierilor şi funcţionarilor. Pe boieri, prin lupta de clasă, îi expropriază şi în unele provincii reuşeşte chiar să-i desfiinţeze cu totul; iar împotriva funcţionarilor reacţionează pe orice cale (spiritul răsvrătitor de după război).

Deci omul social să nu fie nici boier, nici funcţionar şi nici intelectual.

Ar fi într'adevăr dificil să ne imaginăm pe omul social al ţărănimii trasat astfel în linii negative, dacă un ultim determinant, de astă dată pozitiv, al concepţiei ţărăneşti, nu ne-ar oferi deslegarea enigmei: este *determinantul practic.* Combatantul observase cu ocazia războiului de ce mare folos era camarazilor cât şi lui însăşi, acel care cunoştea un meşteşug oarecare: cizmăria, lemnăria, fierăria, sculptura, tinichigeria, etc..

Serviciile mici dar numeroase şi în momente critice, pe care i le oferise cel cu deprinderea unui meşteşug, sfârşiseră prin a crea în sufletul luptătorului o simpatie faţă de lucrătorul manual şi prin aceiaşi substituire de care am vorbit mai sus, simpatia lui să se reverse şi asupra deprinderilor manuale şi a ocupaţiunilor practice. (Alianţa ţărănimii cu socialismul în primii ani după război şi caracterul socialist al ţărănismului originar).

O parte din luptătorii, care avuseră tristul prilej de a călători ca prizonieri prin Germania, Austria şi Ungaria, văzuseră acolo cultura raţională a pământului şi se convinseră de folosul cursurilor practice. Aşa încât după întreita opoziţie de mai sus, vine afirmaţia aceasta: omul social să fie un lucrător manual şi un priceput agricultor. Această afirmaţie pozitivă din concepţia ţărănească este origina aducerii pe tapet a concepţiei active ca un imperativ social, ce răspundea unor vremi într'adevăr istorice.

Şcoala activă fiind adusă astfel în centrul preocupărilor pedagogice de concepţia curentă a masei populare, care acum prin drepturile politice câştigate, devenise un factor determinant, era fatal să poarte pecetia acestei concepţii şi deci o vedem inaugurându-se ca o tendinţă strict materialistă. Cei care cereau şi o impuneau, aveau în vedere folosul practic imediat: deprinderea unui meşteşug sau măcar iniţierea într'o deprindere manuală, precum şi cultura raţională a pământului.

Supunându-se acestui curent colectiv, vedem cum deodată capătă o importanţă covârşitoare lucrul manual şi practica agricolă (în mai mică măsură) şi asistăm în foarte multe locuri la transformarea sălilor de clasă în ateliere de lucru manual. Este un entuziasm frenetic pentru lucru, pentru muncă. Fapta materială este singura care contează şi tot ce nu contribue la prefacerea şi fasonarea materiei, este aruncat ca un lest de prisos. Este o concepţie colectivă şi o credinţă generală.

Aşa se inaugurează şcoala activă după război în România, ca o concepţie utilitaristă.

Cei care întotdeauna au avut privirile aţintite spre popor, unde căutau să găsească adevăratele virtuţi etnice ale

românismului, au fost şi de data aceasta la postul lor şi observând fenomenul, l-au cristalizat în operă. Aşa a apărut lucrarea D-lui profesor Simion Mehedinţi „Altă creştere — Şcoala muncii", al cărei conţinut ne este indicat de semnificativul şi expresivul aforism de sub titlu: „Mai degrabă muncă fără carte, decât carte fără muncă".

D-l Profesor Simion Mehedinţi prinzând elanul pentru muncă al concepţiei colective, l-a deviat puţin. Trecându-l prin prisma temperamentului său şi făcând din muncă un principiu educativ, ajunge la aceiaşi încheere ca şi mulţimea: munca. D-sa consideră că orice progres este în funcţie de muncă, şi pornind dela consideraţii biologice, ne demonstrează că intelectul şi chiar caracterul nu pot fi formate decât pe cale de muncă: „Aflaţi că dacă nu veţi lăsa un copil să muncească în legea lui, după puterile lui, creerul nu creşte". Învăţaţii au cercetat şi au văzut că creerul nu are spor, până nu se desvoltă organele simţurilor şi în deosebi ochiul şi mâna. Pe lângă sporirea creerului, munca îl şi deşteaptă. În adevăr, nimic nu învaţă omul deplin până nu munceşte. Chiar şi filosofii mărturisesc că nimic nu intră în mintea omului, dacă nu trece mai întâi prin ochi, prin urechi şi în deosebi prin mâinile lui. Şi adaptând principiul empiric al lui Loke concepţiunii sale, Domnul Mehedinţi afirmă: „Cât este în munca omului, atât este şi în capul lui, când munca se opreşte şi capul se goleşte". (Şcoala muncii-174).

D-sa consideră pe copil a avea înăscută tendinţa spre muncă şi deaceia nu ne spune *puneţi* ci: lăsaţi copiii să muncească. Fiind o înclinare naturală (munca) o vede însoţită de acea stare sufletească, lăsată de natură în toate impulsuiile sădite în copil: *Satisfaţia, plăcerea* şi deaceia intervine: „Feriţi-vă însă de a întoarce cumva munca copiilor în silă. Munca trebue să fie totdeauna un dar, nu o pedeapsă".

Atribuind atâta importanţă muncii ca principiu educativ, este interesant a şti ce înţelege D-l Mehedinţi prin muncă. O arătare precisă în acest sens D-sa nu face, dar dacă ne vom referi la anumite texte, poate că vom reuşi să înţelegem. Aşa la pag. 173, D-sa spune: „Dacă nu lăsaţi pe un copil să muncească în legea lui, după puterile lui, creerul

nu creşte". Ori, ce este această muncă a copilului în legea lui şi după puterile lui, decât jocul? Când copilul, cu toată seriozitatea lui copilărească îşi durează din lut o cetăţue, nu face altceva decât să muncească în legea lui, iar noi considerăm aceasta ca joc. Deci în sfera noţiunii „munca" a D-lui Mehedinţi, ar intra şi jocul şi muzica şi orice altă manifestare care ar prilejui o exercitare e organelor.

In sensul acesta larg ne spune d. Mehedinţi: „Lăsaţi copiii să muncească", bine înţeles păstrând un strâns raport între depănarea anilor şi caracterul muncii, care dacă la început este numai distractivă, încetul cu încetul devine producativă.

„Munca este o condiţie a caracterului. Cine crede că caracterul este un dar din naştere, se înşeală. Dimpotrivă, a avea caracter, înseamnă a avea obiceiuri tari. Unul e tare în apucăturile lui, ca oţelul. Altul e fleac — lasă-mă să te las! Zici da? Zice da! Zici nu? Zice nu! Iar dacă porneşti cu el la vre-o treabă, vorba românului: nu te poţi bizui pe dânsul, nici cât pe un cui de tei".

De unde vine aceasta? Răspunde D-l Prof. Mehedinţi: „Din felul cum a fost deprins a munci! Cine a muncit de timpuriu şi cu anume chibzuinţă, are ochiul ager, auzul ascuţit, mâna îndemânatecă, piciorul sprinten şi toate mădularele puternice. Şi numai cel care este puternic, poate avea caracter! (Având bine înţeles conştiinţa puterii lui). Un slăbănog tremură ca pana în vânt; se sperie şi de umbra lui, iar când la o adică, odată nimică! Ce să-i faci? E slab şi de unde nu-i, nici D-zeu n'are ce lua.

Această explicaţie fiziologică, este însoţită mai departe de o explicaţie psihologică: Munca este activitate. Activitatea constantă creiază obiceiul, deprinderea şi mănunchiul deprinderilor formează caracterul. Chiar caracterul moral D-l Prof. Mehedinţi îl consideră accesibil tot numai pe cale de muncă, căci nu cuvântul este promotorul activităţii morale ci înfăptuirea lui.

„O fetiţă care îngrijise de frăţiorul ei să nu-l bată lampa la ochi, întorcea pietrele pe drum, să nu le dogorească soarele numai pe o parte. Şi aici e tot meşteşugul: Să simtă copilul vieaţa *prin el.* Să ştie că a iubi nu însemnează a

spune o vorbă plăcută la auz, ci a lucra în aşa chip, încât să scuteşti de suferinţă pe aproapele tău.

Munca este cel mai strălucit exemplu. Omul este mai dispus a urma faptele cuiva, decât vorbele lui. Fapta în sine este însuşit mai eloquentă decât cele mai meşteşugite cuvinte şi din cauza aceasta numai la faptă, la muncă, trebuie să recurgem când vrem să convingem şi să fim urmaţi. Este cunoscută scrierea lui Slavici „Popa Tanda", unde vedem cum toate mijloacele de convingere dăduseră greş; şi acolo unde toate mijloacele de convingere şi predica cea mai înfocată rămaseră neputincioase, munca reuşeşte să facă adevărate minuni, deşi popa se cam deochiase ca un om al dracului.

Cum concepe D-l Simion Mehedinţi şcoala? Simplu, natural, evolutiv: „Acasă copilul munceşte, fie de plăcere fie din interes. Se joacă, lucrează sau păzeşte gâştile, dar face ceva, nu şade. E activ. Vine rândul şcoalei. Ce va deprinde copilul dela învăţător, noul lui tovarăş şi ajutor? Din capul locului răspundem hotărît: are să înveţe ceea ce a învăţat şi dela părinţii lui—a munci. Puterile care se deşteaptă rând pe rând în făptura omenească, trebuesc ajutate a se arăta, apoi, sporite şi organizate astfel, încât tânărul să reacţioneze în mod sigur, adică să ştie că, în cutare împrejurare el *va putea* face cutare lucru şi-l va face chiar de ar fi singur în mijlocul codrului. Cu alte cuvinte, ceea ce se obişnuise a face în casa părintească printr'o imitaţie întrucâtva pasivă, să devină acum în atingere cu lumea, un obiceiu întemeiat pe hotărîrea clară a voinţei.

Aceasta presupune însă desvoltarea tuturor puterilor sufleteşti şi trupeşti ale copilului. Învăţătorul trebuie să întărească sistematic toate organele simţurilor şi prin ele să dea creerului cât mai multă vigoare şi înlesnire de a funcţiona repede şi exact. Muncise copilul şi în casa părintească, dar tot mai rămăseseră multe colţuri ale grădinei lui sufleteşti nelucrate şi nesemănate. Acum trebuie să nu mai rămână pârloagă nici măcar un colţişor din creer. Copilul va împlin treptat multe feluri de munci, pentru a exercita multe grupuri de muşchi, multe combinaţii ale organelor şi a desvolta

astfel cât mai multe centre din creer, precum şi firele de legătură dintre ele, până ce creerul va lucra ca un aparat de mare precizie.

Această concepţie, rezultată din cea populară şi foarte apropiată de dânsa, D-l Prof. Mehedinţi o opune celei oficiale pe care o critică astfel: „Şcoala de azi, este mai degrabă un mijloc administrativ de a schilodi creerul copiilor. După cum unele râuri bat numai într'un mal, aşa şi şcoala de azi se ocupă exclusiv de partea stângă a creerului, vorbe şi iar vorbe. Pisica pe care a pipăit-o de o mie de ori, când se juca cu ea lângă vatră, acum o vede şi o descrie depe hârtie; legumele, pomii, buruenele şi florile pe care le-a semănat şi îngrijit în grădină, acum le învaţă pe derost, după figuri tipărite, ori făcute cu creta pe tablă. Din muncitor totdeauna deştept, el ajunge şcolar, adică spectator plictisit, ba uneori adormit.

Aici e marea deosebire dintre şcoala muncii de acasă şi şcoala învăţătorului. Acasă copilul lua parte cu toată fiinţa lui, la tot ce făceau părinţii; iar şcoala gândindu-se la examene, aruncă la o parte mai mult de jumătate din sarcină şi lasă la voia întâmplării, tocmai ceea ce face preţul omului—caracterul; iar din jumătatea cealaltă, aruncă mai toată intuiţia vie a muncii, înlocuind-o cu cea moartă a simplei vederi a lucrurilor ori a povestirei despre ele: intuiţie de vorbe, adică slăbănogirea înadins a minţii şi fiindcă vorbele goale nu pot fi ţinute minte, urmează dela sine că minciuna asta a vorbelor împinge pe copil la învăţare pe derost, la copierea tezelor, înşelătorii şi alte păcate, de teama pedepselor".

Ce e de făcut se întreabă D-l Prof. Mehedinţi? Răspunsul pe care-l dă, este uşor de priceput: „în loc de boală, şcoala trebuie să ajungă o prelungire a vieţii de familie; iar asta nu se poate, decât chemând pe copil la şcoală spre a munci, nu spre a vorbi".

Făcând această afirmaţie, se aşteaptă la întâmpinarea dascălilor că şi problemele şi analiza gramaticală şi descrierea geografică constitue o muncă, şi că dacă într'adevăr numai munca cu braţele tămăduieşte toate boalele, atunci muncitorii

au şi ştiinţă şi caracter şi sănătate, sunt desăvârşiţi şi că deci şcoalele devin inutile.

La această întâmpinare, Dl. Prof. Mehedinţi, răspunde prin relatarea unui fapt: „Acum o jumătate de veac, când au fost desrobiţi ţiganii, li s'a dăruit libertatea şi robilor negri din Statele Unite. Intr'o bună dimineaţă, după oarecari turburări, s'a bătut toba şi s'a dat de veste tuturor că robia a încetat: fiecare Negru poate face ce-l va tăia capul. A fost un chiloman nemaipomenit: strigăte de bucurie, ospeţe, lăutari, jocuri,. de se cutremura pământul. Pe drum spre colibă, povesteşte un Negru despre care vom vorbi îndată, băgăm de seamă că pornirea sufletelor aţâţate atât de iute, se mai schimbase. Răspunderea că sunt liberi şi că de aici înainte vor trebui să se îngrijească singuri de ei şi de familia lor... le sta deasupra capului, ca un nor negru, care întunecase soarele mult doritei libertăţi. Erau întocmai ca nişte copii de 10—11 ani, aruncaţi pe valurile lumii pline de primejdii, din care trebuiau să iasă la liman cum se vor pricepe.

Insă grozăvia era alta: copilul are minte tot de copil, chiar dacă-l punem pe scaunul unui om mare. Aşa şi Negrii. Credeau că dacă se vor împodobi cu haine scumpe şi vor pune pe cap cilindru alb, va fi deajuns să se facă şi ei boieri. Deaceia cheltuiau fiecare şi cel de pe urmă gologan, numai să-şi cumpere astfel de juvaer; iar cât despre femei, ele au dat fuga la modiste, să se împodobească cu pălării după moda franţuzească, pe care le puneau deaîndoasele. Toţi până la unul, se gândeau la măriri: unii vreau să se facă preoţi, alţii judecători, avocaţi, ingineri şi chiar cărturari. Priveliştea cea mai tristă pe care am văzut-o, era un flăcăiandru, care sta într'o colibă şi se pusese să tocească o gramatică franceză, îmbrăcat sărmanul de el cu nişte haine ponosite, trăind în mijocul murdăriei şi neorânduelii, iar în grădina lui—buruienile cât gardul, înăduşeau orice ar fi putut creşte acolo.

Cel care povesteşte lucrurile acestea, este Booker Washington, un rob negru, pe atunci copilandru. Cum vedem, el nu cruţă deloc pe ai săi, ci mărturiseşte că desrobirea a aruncat pe Negri în cea mai cumplită ticăloşie: chefuri, lene, beţie, crime... şi multe alte păcate. Atât se zăpăciseră bieţii

oameni, că rămaseră muritori de foame, părăsind mai toţi munca câmpului. Erau sătui de plugărie. „Ia să mai trăim şi noi la oraş, să vedem ce-o fi". Din fericire se născuseră şi între dânşii vre-o câţi-va oameni mai cu seamă la cap. Unul dintre ei este tocmai acest Booker Washington. In copilărie lucrase la o ocnă de sare. Dar, fiindcă Negrii nu aveau voie să meargă la şcoală, bietul băiat făcuse ce făcuse şi strecurându-se într'o şcoală de seară, deprinsese a ceti. Ca să ajungă acolo la timp, da ceasul înainte cu 10 minute, până ce într'o bună zi, află că ar fi undeva departe, o şcoală anume pentru Negri şi că cine intră acolo ca slugă, primeşte mâncare şi poate învăţa o meserie şi ceva carte. „O astfel de şcoală mi se părea chiar raiul pe pământ. Nici cerul nu mi-l închipuiam mai ademenitor, decât şcoala dela Hampton în statul Virginiei". Dar până acolo e cale şi trebuiau bani. Ce să facă? Auzise sărmanul Booker că nevasta stăpânului ocnei plăteşte servitorii bine, dar e aspră, varga lui D-zeu! La ea toate trebuiau să meargă după ceasornic. Un fir de praf să nu se găsească, nici măcar sub mobile, ori în colţurile cele mai ascunse ale odăilor. De ar fi aflat o unealtă asvârlită sau o petică aruncată undeva, ori măcar o bucăţică de hârtie, era lucru mare. La masă trebuiau musai să fie toţi în aceiaşi clipă; culcarea, scularea, ca ori şi ce muncă, trebuia să se facă la timpul hotărît. I se dusese vestea. Totuşi ca băiatul năsdrăvan din poveste, Booker se încumetă să intre în slujbă tocmai la stăpâna cea hapsână. Şi nu-i fu degeaba. Dela dânsa învăţă el marea înţelepciune că fiecare lucru, măcar cât de mic, trebue făcut la timp şi cu cea mai straşnică îngrijire. De oarece tocmai aici, zice el, se vede deosebirea între sălbatec şi omul civilizat. Sălbaticul nu ştie ce e munca încordată şi ce e rânduiala. De aceea Booker mărturiseşte că rânduiala a fost cel mai mare câştig al uceniciei la stăpâna cea aspră şi cel mai mare noroc al vieţii sale.

Deocamdată cu bănişorii din leafă, băiatul pleacă la şcoala din Hampton; iar când s'au isprăvit paralele de tren, a luat-o la picior; muncia o zi, câştiga cât trebuia pentru hrană, apoi pornea mai departe, dormind noaptea pe sub garduri, în şuri pe unde se nimerea. Cu chiu cu vai, a ajuns

la poarta şcoalei. Dar dacă nu m'o primi!.. Se întreba în sinea lui. Şi sufletul tremura în el de teamă.

— Fie ce-o fi. Am să intru. Dacă voi arăta că-s gata să fac orice muncă, doar n'are să fie cu supărare. Şi în adevăr, îngrijitoarea şcoalei l-a primit ca să-l pue câteva zile la încercare.

„Iată, îi zise ea. Odaia de clasă trebue măturată, iar podelele frecate. Ia mătura şi începe". Niciodată n'am ascultat de-o poruncă cu mai multă râvnă şi mai mare bucurie, mărturiseşte Booker. Ştiam că a mătura şi a freca podelele e un meşteşug deosebit, în care ajunsesem maestru la gospodina cea straşnică. Şi apoi simţeam bine că viitorul va atârna de impresia pe care lucrul meu îl va face asupra celei ce-mi dăduse însărcinarea. Se înţelege, a fost primit îndată în şcoală şi a ajuns să le fie drag tuturor pentru hărnicia lui, iar din slugă s'a ridicat cu vremea între dascălii şcoalei; aşa că directorul acelui aşezământ a ajuns a-l privi ca urmaş al său. Dar Booker nu s'a mulţumit numai să ducă mai departe munca altora, ci a plănuit să croiască o pârtie nouă prin osteneala şi chibzuinţa lui. Deaceia se mută la Tuskegel. Aci, într'o poiată de păsări, lângă un grajd vechiu şi o şandrama care slujise drept biserică unor metodişti, voi să arăte semenilor săi puterea învăţăturii celei noi. In scurtă vreme adună pe lângă sine o seamă de Negri şi se apucă de lucru; a dres mai întâi ecareturile şi îndată s'a sprintenit să se apuce de munca câmpului. Dar planul acesta nu era deloc pe placul şcolarilor. Ei nu puteau înţelege ce legătură putea să fie între carte, şcoală şi plugărie! Câţiva dintre ei, care fuseseră, dragă Doamne, învăţători, socoteau că nu-i vrednic de dânşi să se coboare până la munca câmpului.! „Drept aceia, ca să-i lecuiesc de-o închipuire atât de neroadă, am pus chiar eu mâna pe sapă, pornind în fiecare zi la muncă, iar când au văzut că nu mă ţiu deloc mândru, ci vreau să-mi câştig pâinea cu sudoarea frunţii, s'au înduplecat pe încetul. Astfel în scurtă vreme, câteva sute de prăjini au fost arate şi semănate. Dar din capul locului m'am ferit să înstrăinez pe ucenicii mei de viaţă ţărănească. Nu vroiam cu nici un preţ ca să plece dela sat spre a se aşeza la oraş, ori să

lunece în ispita de a trăi la întâmplare, din orice fel de muncă. Dimpotrivă, vroiam să le deştept pofta de a se întoarce în ţinuturile lor de plugărie, spre a-şi duce viaţa mai departe cu puteri mai mari şi apucături mai bune, ca să ridice neamul lor şi sufleteşte şi ca bogăţie".

Ce înţeleaptă chibzuinţă din partea lui Booker! El văzuse că Negrii se feresc de munca câmpului, fiindcă pe atunci numai robii se îndeletniceau cu astfel de lucrări. Aşa dar tot meşteşugul era să-i faci să-le fie dragă munca şi să o considere ca o cinste. Cum? Lăsându-i să guste din bucuriile unei vieţi pline de hărnicie. De aceea, în loc de a-i pune pe ucenicii săi în bănci, a le da un condei în mână şi o carte dinainte, deprinzându-i a înşira lucruri streine de viaţa lor: ortografie, gramatică, geografie, socoteli încâlcite şi alte lucruri seci, fostul rob începu omeneşte. Fiecare ucenic să-şi poarte singur grija. Cu privire la îmbrăcăminte, era lăsat oricare la voia lui. Fetele veneau împopoţonate, dar după câteva luni, le era ruşine să se poarte altfel decât tovarăşele lor şi-şi făceau toate haina obicinuită de bumbac albastru. Apoi văzând că regula casei este curăţenia desăvârşită, ucenicii şi ucenicele căutau îndată să se spele, începând cu clătirea gurei. Cine n'avea perie de dinţi, nici nu era primit între ceilalţi. Până şi cei sărăcuţi, făceau ce făceau să-şi cumpere măcar o periuţă.

Atât însă nu-i de-ajuns. După ce ai mâncat trebue să ai unde dormi. Fiecare şcolar căta să-şi închipuie cum va şti un pat; nu de împrumut dela alţii, ci făcut chiar de mâna lui, cioplit de el singur cum se va pricepe. De va fi tare ori strâmb, e treaba lui; cum îşi va aşterne, aşa va dormi!

Astfel pas cu pas, fiecare tânăr învăţa a fi om, îşi deschidea singur cale în viaţă, lucrând, gândind, chibzuind şi căpătând mereu tot mai multă îndemânare. Pilda asta a lui Booker spunea lămurit oricărui negru: omule, asta e civilizaţie, nu cilindrul cel alb, cămaşa cea scorţoasă şi basmaua de mătase la gât — când punga e goală, stomacul gol, iar păduchii se ţin funie pe tine.

Şi truda nu i-a fost zădarnică. Unde era poiata şi grajdul cel părăsit, America a văzut ridicându-se o minune de

educaţie a neamului negru. Pe locul şandramalei se întinde acum un oraş întreg: ferme, ateliere, şcoli, biblioteci, laboratoare, grădini şi muzee. In total 125 de clădiri, ieşite toate din mâna şcolarilor lui Booker. Imprejurul gospodăriilor pasc nu mai puţin de 1500 vaci şi 200 de cai. Cât despre oi, porci, păsări... berechet. Toţi învaţă şi toţi lucrează. Câte-o meserie: lemnărie, fierărie, turnătorie, grădinăria, zidăria etc... ce pofteşte. Este şi o secţie unde se pregătesc învăţătorii şi preoţii meniţi a lumina pe Negri. Dăscălimea pământului vine să vadă şi să ia pildă dela şcoala de educaţie a fostului rob. Fireşte, cu atât mai mult vin să-şi vadă şcoala lor cei care au învăţat acolo ucenicia muncii. Se întorc ca acasă la dânşii, găsesc întotdeauna o masă curată, flori pe masă, curăţenie desăvârşită şi mâncarea după ceasornic, adusă la masă chiar de şcolari, deoarece într'o gospodărie unde toţi muncesc deopotrivă, nu e nevoe de slugi, ci toţi iau parte cu drag la tot ce priveşte bunul mers al ei.

Astfel numele lui Booker a ajuns binecuvântat de tot neamul Negrilor şi lăudat de toţi pedagogii pământului.

Acum să ne întoarcem la şcoala bolnavă din ţara noastră şi să ne întrebăm: Nu cumva fiul plugarului şi al meseriaşului care dondăneşte franţuzeşte, latineşte, algebră şi altele ca aceste, e întocmai ca tânărul negru pe care Booker l-a întâlnit buchisind în coliba lui cărţi franţuzeşti, spre a rămâne apoi muritor de foame? Nu cumva împopoţonarea ţigănească a femeilor negre şi cilindrul alb al bărbaţilor are vre-o asemuire cu moda maimuţească ce ruinează oraşele noastre şi începe a se întinde acum ca o pecingină şi asupra satelor? Iar şcoala, nu cumva în loc de a stăvili răul, îl întinde şi mai mult, fiind ea însăşi o modă deşartă şi fără folos real pentru vieaţă?

Este vădit lucru că în unele privinţi, mulţi români de azi au înţeles civilizaţia întocmai ca şi Negrii. După ce ţăranul, adică „românul" a fost ţinut vreme îndelungată sub apăsarea boerească, ne-am apucat acum vre-o jumătate de veac să ticluim forme şi reforme pentru o viaţă nouă şi cu acest gând, am părăsit obiceiul pământului, înlocuindu-l cu legi fabricate aiurea: am desfiinţat breslele; am lăsat slo-

bodă năvălirea străinilor; am trimis tineretul să înveţe la întâmplare prin şcoli streine, iar în ţară am întocmit iute şi degrabă şcoli, punând dascăli pe cine s'a nimerit.

Cu ce era să se folosească poporul nostru din atâta nămol de legi şi de forme nouă? Ca şi Negrul lui Booker, amăgit de moda franţuziei, am început şi noi a învăţa limbi streine, a silabisi: latineşte şi greceşte, a înegri hârtia cu formele de algebră, a bâigui ceva, fizică, chimie, mineralogie... şi altele ca aceste. Iar roadele se văd peste tot: dela ghiveciul programei primare, unde copilul învaţă de toate dar nu se alege cu nimic, am trecut la ghiveciul secundar, unde se învaţă iarăşi de toate şi nu se alege cu nimic, pentru a păşi apoi la ghiveciul universitar, unde fiecare tânăr învaţă în ramura lui multe de toate, iar când intră în vieaţă, nu e în stare să facă mai nimic cum se cade. Vorbe şi iar vorbe; scris şi iar scris; citit şi iar citit... Cât despre munca efectivă, *singurul chip de a cunoaşte* şi de *a da deprindere* e lăsată pe de lături, fiind bună numai pentru oameni de rând.

Pentru ce? Pentrucă ne-a intrat în cap sminteala că ştiinţa e tot una cu putinţa. Nu! Poţi să ştii multe şi totuşi să fii un bicisnic, să nu poţi face nimic. In afară de munca efectivă care ne dă puterea, toate căile educaţiei sunt falşe şi primejdioase". (S. Mehedinţi—Şcoala muncii).

Cerem iertare pentru citarea pe de-a întregul a pildei lui Booker, dar ni s'a părut aşa de interesantă şi de concludentă, încât credem că i-am fi redus din valoare, fragmentând-o sau rezumând-o.

Astfel concepe profesorul Simion Mehedinţi şcoala muncii. Scopul suprem al şcoalei este caracterul moral şi instrumental de realizare, munca.

Prin muncă se exercită simţurile, asigurând cunoştinţelor claritate şi precizie; prin muncă se întăreşte organismul; prin muncă se capătă cunoştinţa şi se aplică; prin muncă formăm deprinderi şi deci caractere şi tot prin muncă putem discerne bunul de rău, frumosul de urît. Prin muncă se cultivă cele mai alese sentimente omeneşti ca sentimentul estetic şi cel patriotic. Perfecţionarea din ce în ce a lucrătorului, face ca obiectele fasonate, din ce în ce să aibă un

aspect mai plăcut şi prin comparaţie cu ce-a fost, lucrătorul simte fiorul estetic şi plăcerea ce însoţeşte acest act îl îndeamnă şi mai mult spre perfecţionare; iar faţă de obiect se simte legat printr'o afinitate intimă, printr'un sentiment ce l-am putea asemăna cu cel al paternităţii. Intre om şi materie se stabileşte un fluid de iubire. Şi când în fiecare cetăţean vom reuşi a face să se nască acest raport intim între el şi lucrul lui, sentimentul acesta normal se va transforma în iubire de moşie, în iubire de ţară, în patriotism.

Un alt reprezentant al şcoalei active, care a făcut oarecare vâlvă în cercurile didactice, este *Domnul Profesor Nisipeanu*, care prin lucrarea D-sale „Filozofia şcoalei active", tipărită la Râmnicul Vâlcea în 1922, se aşează printre fruntaşii şcoalei celei noi.

Cunoaştem aberaţiile şi extravaganţele la care au ajuns discipolii D-lui Nisipeanu. Aceştia, neînţelegându-l, sau înţelegându-l unilateral, au ajuns la o bagatelizare verbală a învăţământului, la fel cu şcoala cărţii, contra căreia se ridică şi de aceia ne vom ocupa numai de ideile fundamentale ale iniţiatorului, cuprinse în lucrarea de mai sus.

Concepţia D-lui Nisipeanu se apropie foarte mult de a D-lui Mehedinţi, deşi nu este aşa de completă. Isvorul de inspiraţie pare a fi tot concepţia populară, ce-şi formase societatea postbelică despre omul social, deşi citaţiile prea abundente şi diverse ne-ar da impresia că este o concepţie importată. Inclinăm a crede că citaţiile au servit D-lui Nisipeanu mai mult ca justificări şi documentări, decât motive de inspiraţie.

D-sa îşi începe studiul printr'o critică acerbă la adresa şcoalei celei vechi, şcoala cărţii. O acuză şi pe drept cuvânt.

1. Că: este o şcoală pur teoretică şi nu pregăteşte pentru vieaţă.

2. Se adresează numai intelectului şi anume: funcţiunilor receptive şi pasive şi deloc celor active, cultivând numai memoria şi verbalismul, utilizând numai ochiul şi urechea, totul fiind pus în mişcare de sforţarea silită.

3. Şcoala în graba ei de a forma pe copil după chipul şi asemănarea omului matur, uită că e copil. Il consideră om

în miniatură, dar procedează într'adevăr copilăreşte, căci metoda cea mai serioasă este tocmai ceea ce este mai copilăresc: jocul. Acest punct este pivotul întregului sistem didactic al D-lui Nisipeanu şi adepţii D-sale printr'o exagerare regretabilă ca şi utilitariştii pronunţaţi, care transformă sala de clasă în atelier şi pe elev în ucenic, au făcut din clasă un teren de joc şi povestire.

In expunerea sistemului său, D-l Nisipeanu ia ca punct de plecare un adevăr fundamental, biologic: „Copilul are o fire activă şi şederea prelungită îi este protivnică". Fiinţa omului la vârsta aceasta (şcolară) zice Kerschensteiner, este esenţialmente lucrare, creaţie, mişcare, probare, experimentare, încercare, o neîncetată învăţare în mediul realităţii. Intreaga şi neobosita vieaţă de joc a copilului este instituită direct dela natură, pentru ca puterile lui psihice şi fizice să crească sub influenţa experienţelor de tot felul. (Filozofia şcoalei active).

Copilul simte organic trebuinţa mişcării şi din prisosul de energie care se cere consumat, ies mişcările spontane. Mişcarea pune în funcţiune tot aparatul psihologic: imaginaţie, curiozitate, spirit de observaţie, judecata şi raţionamentul, voinţa şi sentimentul. Toate aceste avânturi însă, sunt omorîte azi de şcoala cărţii, care desfiinţează mişcarea.

In consecinţă, D-l Nisipeanu este adeptul mişcării ca mijloc de formaţie şi cum un sentiment de plăcere, de satisfacţie trebuie să urmeze acestei mişcări sau lucrări, D-sa consideră ca prototipul mişcării copilăreşti: *jocul.* Deci prin joc să facem instrucţie şi educaţie, spre deosebire de d. Mehedinţi, care mai larg fiind, spune: prin muncă.

Scopul educaţiei rezultat dintr'un sistem care punea atâta preţ pe libertatea copilului, ca şi pe instinctul lui spre acţiune, nu putea fi decât hedonist, spre deosebire de al lui Mehedinţi care e social. Scopul educaţiei după D-l Nisipeanu este vieaţa intensă, prin desvoltarea la maximum a puterilor sufleteşti. Educaţia morală, caracterul, virtutea sunt numai mijloace de a ajunge la acest scop.

Scopul astfel definit de autorul său, ni se pare insuficient şi de-o concepţie mai mult poetică, decât filosofică; căci

intensitatea vieţii nu totdeauna este şi o calitate a ei şi în cele mai multe cazuri cine caută intensitatea vieţii, normal alunecă spre juisare, spre necumpătare şi abuz. Ca o ilustrare, că nu caracterul şi virtuţile vor fi mijloacele de-a atinge o viaţă intensă, cu toată indicaţia D-lui Nisipeanu, ne serveşte următorul pasagiu: „Drumul spre vieaţă intensă ne este arătat de psihologia reală a copilului şi pentru a o atinge, şcoala să-şi dea o organizare în armonie cu firea copilului".

Am spus că scopul educaţiei la Nisipeanu este vag definit, căci i se poate da şi altă interpretare. Prin viaţă intensă, am înţelege funcţiunile sufleteşti într'o continuă încordare. Incordarea, pentru a nu slăbi, antrenează continuu funcţiunile, care mereu se desvoltă şi-i dau posibilitatea de a se menţine încordată pe planuri din ce în ce mai superioare, pe când rămânerea pe acelaş plan aduce obişnuinţă şi deci destinderea, aşa încât *„viaţa intensă"* pentru a exista trebue să fie o constantă progresiune.

Astfel privit scopul educaţiei ne apare de un dinamism foarte potrivit şcoalei muncii.

Şcoala activă se prezintă D-lui Nisipeanu ca două direcţii fundamentale:

1. Şcoala activă spiritualistă.
2. Şcoala activă utilitaristă.

Amândouă au aceiaş origină, aceiaş justificare psihologică şi aceiaş metodă, deosebindu-se doar din punctul de vedere teologic. Prima are ca scop cultura intensă a spiritului şi manualismul, activismul, numai ca mijloc, ca metod general de predare; iar secunda consideră munca, ca scop în sine şi tinde a scoate meseriaşi şi profesionişti.

D-sa se declară hotărît pentru şcoală activă spiritualistă, considerând munca, activismul, ca un mijloc, ca un metod general, ca un principiu de învăţământ şi educaţie şi dacă scopul *„viaţa intensă"* nu ar fi aşa de vag formulat, concepţia D-lui Nisipeanu, deşi nu aşa de clară, s'ar suprapune celei a D-lui Mehedinţi.

Se întâmplă însă un fenomen curios, că deşi mai imprecisă şi mai necomplectă, concepţia D-lui Nisipeanu a avut

un răsunet mai mare în cercurile dăscăleşti şi s'a încercat a fi aplicată în învăţământul primar.

Aceasta poate din cauza calităţii D-sale de Director de şcoală normală şi profesor de pedagogie, fiind foarte logic, ca normaliştii deveniţi învăţători, să caute a introduce în viaţă concepţia profesorului lor.

In încercările de aplicare ale acestei concepţii, însă, adepţii D-lui Nisipeanu nefiind complet edificaţi asupra sistemului şi neavând la îndemână nici organizarea materială reclamată de sistem, au căzut într'o bagatelizare verbală, reducând totul la povestire (dinamism imaginativ) ceea ce în ultima analiză nu se adresează decât facultăţilor intelectuale şi mai ales celor respective. Este un sistem mai adequat de intelectualizare. In privinţa voinţei, a faptei, a acţiunei propriu zisă a educaţiei, acest sistem al povestirilor este tot aşa [illegible]

Lucrările D-lor Mehedinţi şi Nisipeanu au apărut în imediată apropiere a impulsului popular analizat mai sus şi de aceea se caracterizează prin importanţa ce-o dau muncii. In complexul lor sunt de-o integralitate remarcabilă şi în special cea a D-lui Mehedinţi ne apare ca un produs specific al gândirii româneşti.

Ca un început destul de promiţător întru realizarea concepţiei înjghebată de „şcoala muncii", care, accentuăm, ia munca, deci şi lucru manual, ca mijloc educativ, citäm cursurile de lucru manual ţinute la Deva, sub conducerea D-lui N. Sasu, de după războiu şi până în anul 1928, când se vede treaba că ne mai răspunzând unor cerinţe, au fost închise.

Cursurile erau foarte bine organizate şi cuprindeau toate ramurile lucrului manual: tâmplăria, dogăria, ferăria, lăcătuşeria, tinichigeria, frângheria şi sforăria, răchitäria, sculptura, modelajul, confecţionarea de aparate fizice, împăierea, etc. Candidaţii învăţători din tot cuprinsul ţării, aveau libertatea de a-şi alege ramurile pe care le preferau şi care se potriveau regiunii unde aveau să acţioneze.

După o lună şi jumătate, candidatul era declarat absolvent al cursurilor şi şcoala la care funcţiona ca învăţător, era înzestrată cu garnitura complectă a uneltelor necesare

practicării ramurei sau ramurilor lucrului manual, deprins la cursuri.

In felul acesta, serie după serie, în fiecare an, învăţătorii erau iniţiaţi în tainele pline de suprinzătoare învăţăminte ale muncii şi după ce ei se împărtăşiau din această nouă confesiune, erau trimişi în toate unghiurile ţării, pentru ca noua concepţie a muncii să nu mai bâjbâe pe întuneric şi pe căi lăturalnice, ci luminată de cunoştinţele cele noui, să meargă drept spre o lume mai perfectă, mai fericită.

Un puls nou bătea în corpul învăţătoresc şi foarte multe şcoli de sate şi cătune au cunoscut, datorită cursurilor dela Deva, febrilitatea activă a şcoalei celei noui.

Cu cât ne depărtăm de această epocă iniţială, atenţia colectivităţii româneşti este antrenată în alte direcţii, aşa încât slăbindu-se presiunea colectivă asupra formaţiei omului social, asistăm la o încercare de evadare a concepţiei pedagogice din făgaşul pe care o îndrumase elanul popular şi pe motiv de utilitarism exagerat şi unilateralism, o vedem oscilând din nou către verbalismul cărţii, căutându-se un compromis între şcoala muncii şi cea a cărţii.

Şcoala muncii a fost acuzată pe nedrept că nu se îngrijeşte de formarea sufletului şi s'a făcut din aceasta o motivare pentru o evoluare oarecum spre dreapta, în termen politic, spre concepţia denumită „integrală".

Reprezentanţi ai şcoalei active integrale sunt D-nii G. G. Antonescu, cu pleiada lui de adepţi şi Gr. Tăbăcaru.

Concepţia D-lui Gh. G. Antonescu, am expus-o mai înainte la locul cuvenit şi întrucât după război nu şi-a modificat vederile, nu mai avem nici noi nimic de adăogat. D-l Gr. Tăbăcaru ne furnizează însă un eloquent exemplu de revenire spre intelectualism; căci deşi se numeşte adept al şcoalei active, nu se preocupă decât de formarea intelectualului, aceasta fiindu-i scopul declarat. D-sa consideră ca activitate a şcolarului numai pe cea mintală şi acesteia îi subordonează toate celelalte ocupaţiuni. Astfel în lucrarea D-sale „Problema şcoalei active" pag. 115, afirmă: „Activitatea proprie a şcolarilor, activitatea mintală, pe care noi vrem să oridicăm la un principiu didactic, nu este cunoscută

în practica şcolară". Iar mai departe: „Principiul activităţii mintale, trebue ridicat la rangul de principiu unic al învăţământului, în care să se cuprindă atât învăţământul educativ cât şi cel natural intuitiv".

Bazându-se pe mecanismul actului cunoaşteri, D-sa accentuiază cele 2 momente, psihologic şi logic, insistând ca în momentul psihologic, acel prin care luăm cunoştinţă, partea sentimentală -- simpatia sau antipatia — au un rol covârşitor şi acest moment se potriveşte mai ales copiilor mici, subiectivi şi imaginativi; iar momentul logic, care prelucrează cunoştinţele schematizându-le în reguli şi legi ştiinţifice, este mai potrivit copiilor mai mari, la care judecata s'a format sau este în formaţie. D-sa deci se declară partizan al prezentării cunoştinţelor într'o lumină simpatică (interesul Herbartian), pentru ca acest sentiment să însoţească cunoştinţele ba poarta de intrare în intelect şi să formeze documentul de liberă trecere şi petrecere. Căci zice: „O cunoştinţă care pătrunde printr'un sentiment agitat de profesor, care dă viaţa literei moarte a cărţii, se păstrează mai bine în memorie şi ca urmare, îndeplineşte scopul şcoalei bazată pe memorizare. In acelaş timp, cartea sau manualul este redus la valoarea lui reală, a lucrului mort şi devine ceea ce trebue să fie un accesoriu în viaţa şcolară Psihologia arată că *educaţia memoriei, singura preocupare a şcoalei,* nu se îndeplineşte prin învăţare; această erezie ar trebui să dispară din pedagogia şcolară" (pag. 117).

Este caracteristic pentru noi acest pasagiu şi toată menţionarea de mai târziu a lucrului manual şi a dexterităţilor, nu poate devia direcţia D-lui Tăbăcaru, pe care o constatăm îndreptată înapoi spre intelectualism.

In general, şcoala activă integrală noi o considerăm nu ca o desăvârşire a şcoalei muncii, ci ca pe un curent de revenire, ca pe o pendulare spre poziţia iniţială a intelectualismului. Integraliştii simţind această revenire, conştient sau inconştient, dau o importanţă, am putea zice capitală, metodei active şi putem afirma că din întreaga concepţie numai metoda a mai rămas activă şi este destul o mică deviere a acesteia, pentru ca întreagă construcţie să se transforme iarăşi într'o şcoală a verbalismului sec şi fad.

Oscilăm spre intelectualism şi în privinţa aceasta desfiinţarea cursurilor de lucru manual dela Deva, ne apare ca un simptom caracteristic.

Şcoala muncii din România, al cărei reprezentant desăvârşit rămâne D-l Simion Mehedinţi, a cărui operă „Şcoala muncii" noi o considerăm ca pe o evanghelie a oricărui educator, nu se poate confunda cu şcoala activă utilitaristă, aşa cum este concepută de Kerschensteiner de exemplu, ci este o concepţie amplă, superioară, care ţinteşte la transformarea omului şi a societăţii prin formare de caracter; iar munca este numai mijlocul cel mai eficace spre a atinge acest scop.

Şcoala muncii sau şcoala activă, bazându-se pe realităţile psiho-fizice ale elevului, cunoaşterea individualităţii copilului capătă o importanţă covârşitoare, aşa încât găsim oportun a menţiona publicaţiile laboratorului de pedologie şi pedagogie experimentală din Cluj, de sub conducerea D-lui Vl. Ghidionescu, în care deşi într'o formă prea de specialitate, sunt publicate studii şi experienţe asupra inteligenţii, afectivităţii şi voliţiunii copilului. Intre aceste publicaţiuni remarcăm studiul „Inteligenţa copilului" a D-lui Profesor Petru Ilcuş, care este fructul unor lungi şi minuţioase cercetări şi experienţe în acest domeniu.

Nevoia de a cunoaşte individualitatea copilului, a dat un avânt foarte însemnat psihologiei şi pedagogiei experimentale şi pe baza ei, ca şi pe cea a observaţiei directe, se poate observa şi deci respecta individualitatea, pentru ca să formeze un suport personalităţii.

In direcţia respectării individualităţii, remarcăm ideia care a început a prinde teren „Conducerea de sine a clasei" precum şi lucrarea cu acelaş titlu a D-lui Radu Petre. Această ideie originară din America democratică, unde este cunoscută sub denumirea de selfguvernement, la noi se introduce după ce a trecut prin prisma förşteriană şi este experimentată cu acest titlu.

Cunoaşterea individualităţii elevului, crearea de personalităţi, precum şi pedagogia socială a cărei importanţă este în creştere, au determinat în înlănţuire logică un alt curent: orientarea, care este ideia cea mai recent pusă în discuţiune de pedagogia modernă, deşi formularea ei datează dela Platon: „Fiecare la locul lui, după aptitudini" (Republica).

(va urma)

O vizită la nepoțica

Copacii au îmbrăcăminte de vată; stâlpii berete albe. Sania e gata. Caii înhămați bat din picioare, nerăbdători de a porni, parc'ar ști că Anuța, nepoțica mea Anuța, mă așteaptă.

La îndemnul vizitiului, caii pornesc și sania alunecă ușor prin zăpada de bumbac. Caii sforăie și scutură cu mândrie din cap, parc'ar vrea să-și arate podoaba de promoroacă a mustăților înspicate. Pe coamă poartă steluțe de zăpadă; iar în jurul lor se destramă o pânză ușoară de aburi mângâietori, ca fumul unei țigări, ce se stinge liniștit.

Salciile bătrâne din lunca Bâcului își mișcă îndurerat crengile încărcate de promoroacă, iar smicelele tufelor de pe marginea drumului ne ațin calea, gata să ne isbească cu sfârcurile lor reci peste obrazul ce numai nu crăpase de ger.

Mergeam cu sufletul însetat de a o vedea pe Anuța, „cocuța lui badea". In cale se ridică pânze de zăpadă dislocată. Vântul ne însoțea. La cișmeaua din apropierea satului, cu glas de piculină, câteva vrăbii sfătuesc. Drumul cotește spre dreapta. Satul se arată sub forma unor stoguri cu căciuli de zăpadă. In marginea satului, doi copii cu căciuli bătrâne adapă câteva vite care tremură de frig. O femeie, cu un braț de lemne, intră grăbită. Geamurile caselor sunt înnegrite și tremură de fiorii iernii.

In mijlocul satului, pe un dâmb, la răscruce, răsare o fetiță. Mă cunoaște de departe și începe să fluture din mâni. Recunosc pe nepoțica Anuța, care plânge ori de câte ori pierde câte o mărgică...

Cu șoșonii descheiați, cu gulerul paltonului răsfrânt și cu părul în răsfăț, Anuța se ceartă cu frigul și nu se dă învinsă. Paltonul descheiat, cordonul său slobod și tăietura rochiei sale scurte, făceau să iasă în relief libertatea și sveltețea unui fruct care se coace, se coace pe nesimțite.

Obrajii rotunji și plini îi sunt aprinși. Un semn alb de forma semilunei deasupra umărului obrazului stâng, îi păstrează roșeața. E cicatricea care-i amintește încercarea de călărie din anul trecut. Ochii mici, plini de viață și șiretenie îi tremură de bucurie.

Buclele blonde, îi încunună faţa. E frumoasă nepoţica, dar e mai frumoasă când este însufleţită şi de o bucurie. Şi bucuria „cocuţei", este „badea".

Sare în sanie sglobie şi plină de ciucuri, pentru a fi plimbată şi satisfăcută în răsfăţul ei.

Prima mărturisire făcută cu oarecare jenă, a început în urma dojanei mele, că Anuţica nu e fată cuminte să stea acasă când e frig, ci umblă pe drumuri fără teamă de îmbolnăvire. Imi spuse că vine dela şcoală unde a fost trimisă să pofteasscă pe domnu pentru a doua zi la pomul de Crăciun pe care-l va face ea şi cu prietena ei, Mărioara.

Până s'ajungem acasă, Anuţica are tot timpul să întrebe pe „badea, directorul" dacă i-a adus jucării şi dacă se poate să ofere la pomul de Crăciun şi pisicii în dar, un clopoţel. Ştia că pisica nu prinde şoareci când are clopoţel.

Moş Costache Lazu era la poartă şi, bucuros că-şi vede odorul acasă, ne primi cu mare bucurie. Măiuşa Frusina ne serveste cu câte un păhărel de vin fiert. Anuţa întreţine conversaţia. In timp ce vorbeşte, ochii i se mişcă; sprâncenele la fel. Mâna demonstrează, şi faţa din roşie, devine purpurie.

Îşi aminteşte destul de bine călătoria pe care am făcut-o împreună anul trecut în vacanţa de Crăciun, cu sania şi apoi cu trenul.

A învăţat şi câteva versuri, pe care mi le recită în timp ce noi sorbim dintr'un păhărel de vin fiert, bine îndulcit şi uşor ardeiat

Tocmai când Anuţa recita mai aprinsă de mândrie, sosi şi prietena ei Mărioara, cu Săndel de mână.

Iată-i pe toţi trei aşezaţi pe o bancă lungă în faţa noastră. Un zâmbet le însufleţea obrajii rumeni. Convorbire confidenţială începu între ei. Vorbeau încet şi bucuroşi. Cascade de râs chinuiau câte odată faţa luminată.

Cum aş fi vrut să-mi încălzesc inima la razele voioşiei lor!

Umbră de poveste veche mă cuprinde şi o lacrimă caldă isvorăşte din ochi mei uscaţi. Copleşit de duioşia unei tinereţi pierdute, am luat pe Anuţica în braţe şi, sărutând-o lung pe frunte, i-am spus: să-ţi crească mintea!

Apoi luându-mi rămas bun, ne-am despărţit. Sania se urni, presărând, în tăceri, argint. Anuţa era însă lângă mine, cu mânuţele înroşite de frig înfundate în şuba mea.

Pe cerul de cristal, încremenise surâsul apusului purpuriu. Făclii apăreau pe cer, sfioase trimiţând fiori reci. In lumina lor argintie, tremurând, pomii cu flori de zăpadă, râdeau de atâta bucurie înflorită.

Mi-am adus aminte de mărul pe care-l scuturam iarna, cu fruntea în sus; cum îmi căzdeau în ochi şi pe obraji flori de

zăpadă albe şi reci, şi cum o lăsasem pe Anuţa în mijlocul drumului, cu buclele presărate cu flori de zăpadă, albe şi reci, asemănătoare petalelor scuturate de „îngerii cu flori de măr în mână", din noaptea de Crăciun.

Petre Stratan

LIZA

Era ora 4 şi ceva. Mă întorceam dela Haimu, cu gaz, lapte şi pâine în carzâncă şi cu halva în buzunar. Dădusem drumul copiilor, şi acum m'am mirat văzând-o pe Liza la o poartă străină :

— Ce faci aici ?

In loc de răspuns, ea se'ndemnă să meargă cu mine :

— Do'nşoară, duc şi eu... Da undi mergi ?

— Acasă. Dacă vrei, vino !

I-am dat să-mi ducă pânea, şi o luarăm amândouă spre casă, alegând locurile cu ghiaţă, ca să ne ferim încălţămintea de glod.

Cine-i Liza ? E o fetiţă de cinci ani, cu ochi atenţi, frumuşică, cu guriţa mică, într'un colţ c'o bubă dulce, iar în celălalt cu o mustaţă de vin roşu. La şcoală nu i-am dat atenţie strașnică, dar fata se apropia de mine, îmi mângâia stofa pardesiului, învârtia nasturii, şi, odată, fără să fie poftită, mi s'a urcat pe genunchi, m'a cuprins şi a început să-mi mângâie obrajii, râzând neastâmpărată. I-am răspuns cu aceeaşi monedă şi iată că Liza are drepturi la mângâieri, drepturi căpătate prin cutezanţa ei naivă.

Deci între noi, toată oficialitatea se reduce la aceşti doi termeni : „Do'nşoară" şi „Du'neata".

Liza nu era fire tăcută şi acum, mergând pe drum, tot ea începu vorba :

— Duc pâni !

— Da-ţi place pânea ?

— 'Mi place !

— Atunci mâncăm împreună.

Aproape de poartă, glod, că nu mai era chip să-l treacă Liza. Mi-am luat cumpăraturile într'o mână şi cu cealaltă o apucai pe Liza de mânuţă ca pe o muscă de aripă. Dar ea nu se intimidă şi, revenită în poziţia normală, păşi prin curte ca la dânsa acasă.

Am urcat scările şi în coridor, scoţându-mi şoşonii, trebuia să rezolv altă problemă : Liza era în ghete, ghetele erau în noroiu.

De şters cu cârpa nu era chip, şi-mi era groază s'o las în halul ăsta pe covorul din casă.

— Descalţă-te !

I-am scos ghetele şi Liza a rămas în colţuni cu călcâiele în afară, cu bucăţi scorţoase şi mirositoare îndoite sub talpă. Am deschis uşa, am aşezat-o pe pat şi, dându-i oglinjoara i-am spus să se uite întrânsa. M'am dus apoi pe coridor să-mi spăl mâinile. Mă uit, şi Liza-i lângă mine. Mă priveşte cu ochii ei curioşi.

— Ci faci !

— Mă spăl, nu vezi ?... Şi cu mâna i-am stropit apa 'n obraz. Liza râse şi, imitându-mi gestul cu mâna zise :

— Dacă dai du 'neata dau şi eu !...

O stropii încă odată ; Liza fugi pe coridor, coti pe după casă şi se ascunse.

— Vin'aici, Liza, că dai de câne ! Nimic.

Deodată, neastâmpărată, veni spre mine şi-mi cuprinse picioarele : „Hai în casă" !

Am tăiat pâne şi ne-am aşezat s'o mâncăm cu halva. Liza şedea pe pat cu un şervet pe genunchi şi, ţinând felia cu amândouă mânile, muşca cu poftă şi mă privea.

O priveam şi eu.

— Bună !

— Ce !

— Aiasta !

— Aha, îţi place !?

— Da 'nefale ?

Făcui cu mâna un gest afirmativ, plastic. Tot odată îmi schimonosii faţa şi Liza nu putu să nu izbucnească în râs. Râsei şi eu. Şi am început să ne întrecem cu râsul. Pieptenele îmi căzu din cap şi Liza mă informă scurt : „Pieptenele".

Il pusei la loc şi-mi potrivii părul. Dar Liza, îngrijorată, mă opri :

— Nu pune mâna pe păr !

— De ce ?

— Ar 'să-ţi taie limba !

— Cine ?

— Popa.

Râsei iarăşi. Şi Liza, cu mine.

— Ai terminat dulce ? o întrebai eu de halva.

Dădu din cap că nu încă, şi, mai înghiţind odată, mă avertiză întrebătoare :

— Am mântuit care-i dulce...

Ca să meargă mai uşor bucăţica de pâne rămasă, îi mai adăugai „dulce".

Băui apă şi o îmbiai şi pe ea.

Cana de aluminiu era mare şi Liza medita privind-o :

— *Ai două căni...*
— *Am şi mai multe.*
— *M'am săturat de apă.*
— *Da de „dulce"?*
— *M'am săturat delooooc... întinse ea ultima vorbă.*
Se vede că s'a săturat.
Ne mai având ce face cu mânile'n poale, mă 'ntrebă:
— *Unde ghinda?*
— *Care?*
— *Oghinda!*
— *Aha, oglinda!! Poftim, şi o ridicai de coate cu oglindă cu tot. O gădilai puţin; Liza râdea, dădea din picioare; zdrenţele colţunilor se scuturau şi miroseau aprig. La această apărare neprevăzută, mă retrăsei în colţul patului şi mă aşezai comod.*
Dar Liza nu putea fi cuminte. Se repezi la mine în patru labe, mă apucă de mână lătrând ca un căţeluş; văzând însă că nu-i dau atenţie se referi la mână:
— *O rup!*
Tac.
Începu să-mi sucească mâna în fel şi chip şi iarăşi:
— *O rup!*
— *Da rupe odată! mă răstii eu râzând.*
Liza tresări, dar înţelese întorsătura jocului şi, îngropându-şi faţa cu palmele pe genunchii mei, râdea pe înfundate.
— *Liza, tu eşti urîtă; ai bubă.*
— *Nu; mama mă unge, şi n'am să fiu; atunci am să merg la şcoală... Mâncat şi mă duc acasă — adăugă ea spontan.*
— *Dar eu nu te las!*
— *Da ci, să dorm aici... Să mă bată tata...*
— *N'are de ce să te bată.*
— *Că dorm la 'neata.*
— *D'apăi nu eşti fată mare?.*
— *Am să fug! Şi până să mă scol, fuge la uşă; o prind, o strâng în braţe; ea râde, râde gâdilată.*
— *Da di ci n'ai adus mijile, să ne jucăm aşa?.*
Şi cu gestul complectează fraza.
Până să-i răspund, e iar la uşă.
— *Mă duc acasă! Şi ţipă de frică şi grijă, captivă în braţele mele. Dar de-abia îşi desprinse mâna de pe clanţa uşii, şi oglinda e cioburi pe jos. O las. Se retrage cu teamă. Culeg bucăţile de pe podea şi i le întind:*
— *Vezi ce-ai făcut?*
Acum alege care-ţi place.
Sunt şi bucăţi mai mari, dar Liza le respinge pe toate. Şi legându-şi mai strâns ciorapii, mă priveşte cu coada ochiului:
— *Mă duc, chiar mă duc!*

Îi pun cioburile în poale; alege unul şi se priveşte.
Îşi îndreaptă barizul ca o fată mare.
— Se uită!
— Cine se uită?
— Oghinda, răspunde ea, cu mirare că nu pricep.
..Şi nu mai vin la şcoala!
— De ce?
— Nu mă lasă tata şi mama!... Da ce-i aceea?
— Care?
Liza arătă, din cap, ceasul.
Îi spun.
— Da ce-i întrânsa?
Tac şi mă gândesc la răspuns. Liza stărue.
— Unde? întreb.
— Aceea care s'aude, arată ea, din nou, ceasul.
— Acolo-i moară. Face făină.
— Ihiii.. pricepe ea, nedumerită, totuşi, de acest lucru nefiresc: într'o moară cât pumnişorul ei, să se poată măcina făina.
— Ei ce, mergi acasă?
Dă din cap cu ochi şireţi.
— Mergem!
O'ncalţ cu greu, o trec la glod şi despărţindu-ne, o'ntreb când mai vine.
— Când treci pe la noi, vin şi eu.
Mă întorc în casă.
Pe masă, în colţ, semi-luna fostei oglinzi luceşte încă.

Eugenia Manolescu

CRONICA

Opinii și sugestii:

Noile manuale didactice

Ne găsim în plină prefacere a predării învățământului Orice prefacere, în orice domeniu, izvorăște din nevoia de a face un pas în calea progresului, părăsindu-se o cale bătătorită de generațiile acelui timp, și a întrezări o cale nouă, de acord cu cerința vremii și cu puterile noastre. Ce-am zice de pildă, dacă rămâneam la prima mașină a lui Stephenson, la modul rudimentar de scoatere a petrolului sau la primele litere ale lui Gutenberg?

* * *

Punând manualele monopolizate față în față cu ultima programă analitică, îmi permit a face unele constatări, ce nu trebuiesc considerate ca o critică, ci din contră, cred că datori suntem cu toții a semnala lipsurile sau prisosurile inutile, ca și inconvenientele ce se opun corelației dintre manual și programă.

Manualele monopolizate, prin faptul că nu au pic de concurență și mai mult, fiind obligatorii, ne forțează a le îmbrățișa așa cum sunt, cum au fost concepute de autorii anonimi. După un an, nouă celor ce ne revine sarcina a le pune în aplicare, ne incumbă datoria să facem constatările cuvenite, de care ar trebui să se țină seamă la viitoarele editări.

Predând la clasa I-a și a III-a mă voiu ocupa de abecedar și de citire. *Abecedarul*, cu o technică mai desăvârșită și cu un preț simțitor redus ne face să fim recunoscători, atât noi cât și elevii, acelora ce ni l-au dat. Desenele sunt mai reprezentative și se racordează pe cât posibil scenelor textului, totuși, s'ar putea, cu vremea, să aibă o redare scenică și mai amplă și o corelație cu textul și mai strânsă.

Aproape la toate abecedarele se constată că unul este autorul textului și altul al desenului. Când autorul textului ar fi și autorul desenului, de sigur că am avea o altă înmănunchiere a posibilităților Abecedarul monopolizat, fiind unic pe țară, e obligat să fie lipsit de provincialisme; ori dacă introduce provincialisme, să se aleagă pe acelea ce pot îmbogăți limba—și din toate unghiurile țării. (Mă refer la abecedarul pentru sat).

Deocamdată este un abecedar foarte ieftin și plăcut în depănarea ghemului cu buchii *).

Citirea de clasa III-a este aproape complet renovată din punct de vedere al împărțirii materiei, deschizându-și obiecte noi.

Ceea ce-i lipsește mai mult și la

---

*) **Nota redacției**. Intregim cele susținute de autor, evidențiind un defect frecvent în acest abecedar monopolizat: semne de sunet folosite înainte de a fi învățate De exemplu, „e" se predă la pag 23, deși se întâlnește la pag. 21; „v" și „t" la pag. 29, deși se predă la pag. 34 și 35, respectiv. De asemeni, litera „z" e uneori tăiată de bară, alteori nu.

ceea ce ne aşteptam mai mult este desenul. Copilul este tip mai mult vizual; caută avid pozele, culorile. Oare noi, cei mari, nu contemplăm în ziare o fotografie a unei întâmplări mai mult decât textul? Un desen bine redat duce adesea la substituirea textului. Subiectivismul multor desenuri lasă reci pe micii copilaşi, pe care îi amuză mai mult *ansamblul* şi acţiunile enunţate în text. Subiectivismul desenului este o artă ce scapă puterii de apreciere a copiilor. Se mai face o greşală cu raportarea la un text a unui tablou din marii artişti şi a unor pânze celebre, ce i se par autorului că s'ar potrivi textului, pe când, în fond contrastează. Într'adevăr: un „ciobănaş" din Grigorescu, în „Ciobanul mincinos—Niţă", sau un portret de expresie al lui Mihai Viteazul în „Mihai la Călugăreni", nu iau parte la acţiunea din text. *Desenul să fie suflet rupt din text,*

Să nu se facă economie în vederea luptelor voievodale. Avem artiştii noştri; să ne vedem toată istoria în pictură. Când vom avea filmate luptele măreţe din trecut? Un text nedesenat e redus în procesul învăţământului, sub 50%.

Ilie Isbăşescu

Note:

Henrik Ibsen

Literatura nordică, dură şi sumbră, trăieşte prin Henric Ibsen. Este interesant a depăna firul cugetării acestui gânditor, atât în ce priveşte destinul scriitorului, viaţa în genere cât şi raportul dintre „om" şi societate. *(Omul* lui Ibsen se apropie aşa de mult de supra-omul lui Nietzsche, încât criticii n'au ezitat să constate similitudini de concepţie în operele acestor reprezentanţi ai filosofiei majore*).*

„Dacă ar trebui ca, scriind, să renunţ de a fi *sincer*, opera mea n'ar mai fi decât minciună şi palavră" - aşa îi scrie gânditorul Henrik Ibsen scriitorului Bjornsterne Björnson. Iar Laurei Petersen, care îi ceruse să-şi dea avizul asupra uneia din lucrările sale literare, iată ce-i spune: „Aveţi de gând să perseveraţi în cariera literară? Pentru aceasta trebue altceva, şi mai mult decât dispoziţiuni naturale: *ceva care să-ţi copleşească vieaţa* şi care să-ţi slujească drept punct de plecare în lucrarea imaginaţiei. Dacă nu, faci altceva decât operă de creator: scrii cărţi"...

„Scopul nu este a trăi pentru sine, ci *a se poseda, spre a se da.* „Vieaţa n'are în ea nimic mistic. Vieaţa e o putere de adevăr şi lumină". Individul renăscut, aduce renaşterea societăţii. „Nu-i un chip mai bun de a servi societatea decât valorificând metalul din care este făcută. Niciodată n'am înţeles mai bine *solidaritatea*".

Eroii dramelor lui Ibsen sunt covârşitori, de o voinţă de granit. „Trebue să voieşti imposibilul, să voieşti până la moartea! Orice ajutor e nefolositor pentru cel ce nu voieşte ceea ce încă nu se poate!" (Brand).

Individualismul eroic al lui Ibsen duce la *singurătate eroică, demofobie* şi *anarhism.* „Nu simt că sunt eu cu adevărat decât atunci când îmi mişc gândurile în singurătate", aşa îi scrie Magdalenei Thoresen. „Massa, mulţimea, mediocritatea, nu înţeleg pe singurateci, pe cei aleşi" (Borckman). Sau acest poem de altitudine:

Mă înspăimântă larma mulţimii;

Vreau să-mi păzesc hainele de noroiul drumurilor;
În costum de sărbătoare vreau să aştept aurora viitorului.

Prietenii, îi socoate el, „un lux păgubitor." Iată, mai departe, şi speculaţiunile sale asupra poporului, Majestăţii Sale Poporului:

„Björnson zice: *Majoritatea are totdeauna dreptate.* Eu zic: *Minoritatea are totdeauna dreptate...* Socot că are dreptate acel care e mai aproape de a fi în înţelegere cu viitorul". (Scrisoarea către Brandès, 1871).

„Cine sunt, oare, acei care alcătuesc majoritatea locuitorilor unei ţări? Este alcătuită această majoritate din oameni inteligenţi sau din neghiobi? Cred că suntem de acord că neghiobi sunt la fiecare pas şi că ei alcătuesc o majoritate îngrozitor de zdrobitoare.

Dar, ce dracul! Faptul acesta nu poate constitui o pricină pentru care neghiobii să aibă stăpânirea asupra oamenilor inteligenţi. *Minoritatea are totdeauna dreptate*".

Anarhismul său este, ca orişice anarhism: aspru, excesiv, exclusivist. Nu admite nicio restricţie pentru *Individ*. Cere chiar... abolirea Statului.

Desprindem din aceeaşi scrisoare către Brandes, ca titlu de curiozitate, (între cât ideile sunt mult discutabile), următoarele pasagii caracteristice:

„Naţiunea nu ne spune că pentru individ este absolut trebuincios să fie cetăţean. Dimpotrivă.

Statul este un blestem pentru individ... Cel mai bun soldat este băiatul de serviciu dela un hotel.

Naţiunea evreiască, elita rasei omeneşti, cum şi-a păstrat noblеţea, particularităţile care o izolează, poezia, în ciuda barbariei din afară? Foarte simplu, pentrucă nu e organizată în stat.

Trebue să desfiinţăm statul

Să nu ne lăsăm impresionaţi de vechimea instituţiei. Vor cădea ele lucruri mai mari: va fi răsturnată şi cea din urmă religie. Nici noţiunile de morală, nici formele de artă n'au o veşnicie înaintea lor. La urma urmei, ce suntem noi ţinuţi să păstrăm? Cine mă asigură că pe planeta Jupiter două şi cu două nu fac cinci?.."

E fapt constatat, dela anarhism la nihilism nu este decât un pas.

Şi atunci ce-i rămâne eroului, alesului dintre aleşi?

„Surâsul şi dispreţul rămân, negreşit, cele mai bune arme pentru acei care dispreţuesc tot ce e împotriva conştiinţei lor. Aceasta te face, totuşi, să suferi, în tăcere"... (Imi vine în minte o celebră maximă a lui Pascal: *Puisqu'on meurt seul, il faut vivre seul*".

Aceasta e şi finalul muceniciei gânditorului neguros din împărăţia apelor veşnic muncite de vânturi şi îngheţ.

Petre I. Gheorghe

Duiliu Zamfirescu, romancier

Criticul ieşan G. Călinescu, ale cărui monografii asupra lui Eminescu şi Creangă sunt prea cunoscute, publică în săptămânalul „Jurnalul literar" un luminos studiu cu privire la romanele lui Zamfirescu.

D-sa porneşte dela câteva consideraţii în jurul naturalismului în artă, aşa cum îl înţelegea D. Zamfirescu.

Interesante sunt părerile lui Zamfirescu despre scrierile lui Caragiale. El credea că „O făclie de Paşte" e o „novelă" slabă, cu invenţiune absurdă şi cu totală lipsă de estetică. Caragiale i se pare „trivial", „grosolan".

De altfel, Zamfirescu nu porneşte în realizarea romanelor sale fără nelipsitele influenţe. Cu ştiinţă, ori fără, opera lui a împrumutat idealismul şi acel aier educativ, întâlnite în scrierile lui Zola.

În *„In romanul Comăneştenilor"* Zamfirescu observă şi studiază eroii, idealizând familia şi naţiunea. *„Viaţa la ţară"* înfăţişează clasa boierească, adică „rasa cătorva familii pământene, care s'au strecurat prin negura fanariotă". În *„Tănase Scatiu"* întâlnim aceiaşi boierime în care s'a strecurat mojicul arendaş, omul brutal, inculţ. Acelaşi idealism până la absurd continuă şi'n „Ana", ori „Îndreptări".

Din această pricină acţiunile romanelor nu pot fi ţinute minte.

Toată acţiunea se şterge,

Se memorizează bine numai Tănase Scatiu. El singur este eroul cu vitali-

tate, care poate fi uşor închipuit de cititor.

„In războiu", luat ca totalitate, nu cuprinde decât prea puţin adevăr. D. Zamfirescu vrea să arate cum eroii romanului ştiu să se lupte până la moarte.

Avem de a face cu un patriotism didactic, faţă de care orice cititor rămâne rece. Totuşi, Zamfirescu se declară încântat de creaţia sa: „Cele două pagini în care trupa aşteaptă ora atacului şi momentul în care Şonţa face un pas înapoi şi pune mâna pe garda săbiei, sunt quintesenţa întregii mele puteri de creaţiune.

Mai mult decât atât nu pot să fac". Şi d. G. Călinescu adaogă: „Curioasă lipsă de spirit autocritic!".

Cât priveşte *„Ana"*, romanul acesta e pueril, lipsit de orice valoare literară.

Până şi excesele erotice ale lui Alexandru au un scop patriotic: ele vor contribui la stârnirea răscoalei în Transilvania.

Ceea ce pare ciudat la Duiliu Zamfirescu e autopreţuirea fără margine.

Nu-i place să fie asemănat cu Tolstoi, deşi pe furiş, se foloseşte de tema romanelor tolstoiene.

„Creaţiunea mea e latină, pe când a lui Tolstoi e slavă", scrie el lui Titu Maiorescu.

Dar în şi prefaţa la volumul „Ana" găsim aceiaşi grandomanie scriitoricească.

„Ana", zice autorul, „nu e scris nici pentru damele cu *moral*, nici pentru bărbaţii cu prinţipuri".

Şi d. G. Călinescu sfârşeşte valorosul său studiu astfel: „Unii socotesc pe Duiliu Zamfirescu un mare romancier, ceeace este o exagerare. Ca prozator Duiliu Zamfirescu e cu mult inferior lui Caragiale, ca romancier, mai puţin consistent decât Slavici în Mara. Însă în fineţa unor analize, în crearea atmosferei mondene, în sobrietatea stilistică, în intuiţiile legate de tehnica romanului, el rămâne în cuprinsul strict al literaturei române un strălucit precursor".

Ionică Ochişor

Cărţi:

Léon Robin: La morale antique, Paris, ed. Félix Alcan, 1938; 175 pagini, preţul 15 franci (75 lei).

Autorul, erudit profesor la Sorbona, cunoscut prin cercetările sale asupra gândirii clasice greceşti, săvârşind tratarea problemei pe care şi-a propus-o în volumul de faţă, conchide luminos: „Rien dans le monde des idées ne meurt à la rigueur, mais change seulement de théâtre et d'habit". Aceasta este şi justificarea editării unei lucrări despre „morala veche". Cultura noastră—de ce s'o tăgăduim?—se sprijină pe mormintele uitate ale strămoşilor înnecaţi în negura vremurilor.

„Morală veche" poate că nu e bine zis. Autorul însuşi recunoaşte că mai bine ar fi fost a se intitula volumul „Morala antichităţii clasice", (greceşti). Dar nu e vorba aici de o însăirare a diferitelor sisteme apărute cu timpul şi moravurile, ci de o tratare sobră a trei teme privind morala antică: *1. noţiunea binelui moral, 2. Virtutea şi fericirea şi 3. Condiţiile psihologice ale actului moral.* Şi toate numai şi numai între limitele impuse de morala antică.

Cât de greu este să statorniceşti noţiunea binelui moral atât timp cât gândirea este supusă încă tiraniei conştiinţei colective şi credinţelor adânc înrădăcinate în viaţa grupului? Dacă seninătatea elină a fost turburată de mit şi forţe oculte, praful de puşcă şi

tunurile sdruncină şi mai mult înfrigu-ratul suflet modern.

Duşmanii cu care se luptau anticii erau zeii, care apăreau în poemele lui Homer şi în scrierile stoicilor ca forţe elementare, uriaşe, pornite spre răzbunare şi ură. De aici provine şi acea desnădejde de a trăi, observată la *Theognis*. Tragediile, mai ales ale lui Euripide şi Sofocle, înfăţişează dureros puterea arbitrară a zeilor şi agitaţia dezarmată a muritorilor. Parcele şi Eriniile, prezidau unele soarta oamenilor, altele se răsbunau împotriva acelui care ar fi nesocotit *legea* cetăţii (Dikê). Sofiştii au criticat legile, socotindu-le simple accidente, convenţii arbitrare, şi au pus în locul lor *natura*, ale cărei atribute sunt spontaneitatea şi necesitatea. Platon, în schimb, le-a replicat că natura e accident şi hazard şi numai legea, cu arta pe care o presupune, clădeşte şi domină natura. Disputa a rămas, şi rămâne deschisă.

Valorile morale, doar, au suferit când influenţa religioasă, când influenţa asprei *Dikê*. De aceea elenii au căutat să evadeze din închisoarea păcatelor generaţiilor, să rupă legăturile cu Cetatea şi să se apropie febril de împărăţia limpede a supremei purificări, a credinţei şi sfinţeniei. E ceea ce au încercat *misterele eleusine* şi *orfismul*, prin acele comunităţi de iniţiaţi care tindeau, prin sacrificiu, către o legătură imediată cu divinitatea. Dar neliniştea aceasta religioasă s'a transformat, în profitul moralei, într'o neliniştе filosofică.

In această atmosferă apar *înţelepţii*, filosofii,

Xenophon, un apolinic, atacă antropomorfismul politeist, susţinând că divinitatea şi binele se identifică într'un ideal unic. Pentru *Empedocle* Dumnezeu, împrăştiat în natură prin cele „patru rădăcini", este „o gândire sfântă şi inefabilă" şi ceea ce circulă în univers sunt gândurile. *Heraclit*, filosoful devenirii, spune că binele şi răul sunt faţa şi reversul aceleeaşi medalii şi că legea devenirii este tocmai *conflictul contrariilor*. Pe sofişti nu-i interesează realităţile morale decât ca teme pentru exerciţiile de improvizare şi compoziţie.

Socrate, răspunzându-le sofiştilor, afirmă că nu ştie decât că nu ştie nimic. Prepagă *universalismul moral*, punctul de plecare al întregii ştiinţe. *Dragostea* este—după el—factorul de comuniune spirituală şi de sublimare morală, cei care se iubesc dăruindu-se unul altuia în vederea unui ideal comun de umanitate. *Virtuţile* sunt cunoştinţe „raţiuni»; e destul să cunoşti binele pentru a-l săvârşi. Scopul vieţii este *fericirea*, care constă în binele alăturat virtuţii (endemonism).

Platon, primul şi cel mai închegat sistem de gândire din antichitate, susţine că binele nu aparţine experienţii, plăcerea sau, contrar, durerea nu-i sunt semnele caracteristice; te apropii de el cu atât mai mult cu cât te depărtezi de înclinările naturale. Emoţiile sunt cuie care fixează sufletul de corp, făcând din noi proprii noştri prizonieri. „Binele este ceea ce leagă", o evadare de aici de jos şi o asimilare cu divinitatea, cu ajutorul „demonilor" (partea cea mai bună a sufletului), care sunt mediatorii între om şi Dumnezeu.

Esenţa binelui e triplă: *măsură. frumos*, şi *adevăr*. Binele, astfel înţeles poate explica natura lucrurilor, dar şi servi ca regulă de conduită pentru Cetate. Dar binele individului e cuprins în acela al Cetăţii, amândouă în binele Lumii, toate trei în binele absolut. Avem de a face astfel cu un *moralism universalizat*. Şi pentru Platon

...rtutea constă în ştiinţă şi gândire. O consideră „frumuseţea unui suflet sănătos", în timp ce viciul e „urîţenia unui suflet bolnav". Într'un stat, virtutea de căpetenie trebue să fie *Înţelepciunea*. Ea comandă. Ea e morala şefilor, aleşilor. Norodul cel mult n'are nicio morală; nu trebue să înţeleagă nimic; nu trebue să cugete, ci numai să asculte şi să se supună... (pag. 93). A doua virtute e *Cugetarea*, factor armonizator. A treia, *Dreptatea*. A patra, *Curajul*. Fericirea o capeţi integrându-te în Societate, mai întâi; apoi în Univers, cu tendinţa de a te contopi cu divinitatea. In ce priveşte educaţia, Platon face o strălucită apologie *dragostei*, de altfel ca şi Socrate. Intre Învăţător, pătruns de măreţia misiunii sale, şi tineretul căruia îi este călăuză, un fel de comuniune spirituală trebue să se stabilească. Devotamentul aprig şi ascensiunea dragostei *spre Binele absolut*, iată condiţiile bunei educaţii (Symposion).

Aristotel se ridică impotriva amestecării ştiinţei şi filosofiei în politică, fapt observat în sistemul de gândire al lui Platon. Nimic nu e mai fals decât a socoti Binele absolut ca izvor unic a tot ce e bine şi adevărat. Aristotel respinge această morală metafizică, acest misticism moral. Insistă ca binele şi răul să fie curăţate de orice contingenţe, limitându-se numai la *conduita morală*. Binele trebue să se satisfacă prin sine însuşi. Binele suprem e „vieaţa mixtă" (ştiinţă şi plăcere). Nu e apanajul cătorva aleşi, ci un bine imanent şi exclusiv uman. Valorile morale devin, în modul acesta, condiţii concrete ale fericirii noastre, indiferent de grupa etnică şi rangul social din care facem parte. Fericirea e scopul vieţii (endemonism). Vieaţa fericită e de trei feluri: *sensuală, politică* şi *contemplativă*. Niciuna nu e dispensabilă, toate tinzând spre fericirea individului. Dar nu tendinţa, posibilitatea interesează, ci exerciţiul lor, activitatea lor raţională. Problema morală este, pentru Aristotel, buna folosire a plăcerilor şi durerilor. Numai „plăcerea posedă perfecţiunea formei sale"; „plăcerea desăvârşeşte activitatea, desăvârşire care este plenitudine, adaos". Şi pentru el, fericirea e fructul virtuţii. Virtuteă o concepe însă sub două forme: *virtutea morală* (cumpătarea, dărnicia, etc.) şi *virtutea dianoetică* intelectuală (puterea de înţelegere, prudenţă, înţelepciunea, etc.). Nu e niciun merit că cineva e inteligent, ci trebue să se comporte ca atare; deşi în altă parte spune clar că virtutea nu rezultă din acte de virtute, nu rezultatul interesează, ci calitatea motivului care a inspirat actul (cerc vicios). Atunci ce este virtutea? „Un fel de a fi care constă în a face o *alegere cugetată*, şi care se află într'o *dreaptă măsură* cu noi, determinarea acestui fel de a fi făcută fiind *raţional*, adică aşa cum ar defini-o omul cu bună judecată *(phronimos)*". Ori, „alegerea cugetată este sau o gândire intuitivă care doreşte, sau o dorinţă care calculează", de aceea ne apar totdeauna îmbinate virtutea morală şi cea intelectuală, inteligenţa şi tendinţa afectivă...

* * *

Ar mai fi, poate, de vorbit despre celelalte *sisteme* — dacă se poate zice astfel — ale Epicurienilor, Cynicilor, Sofiştilor, Cyrenaicilor, despre problema pasiunilor şi a destinului, în treacăt abordată în această a noastră modestă prezentare, dar spaţiul restrâns nu ne îngădue. Menţionăm, pentru a încheia, că francezii sunt cei

mai buni profesori pe care îi are lumea. Adâncime, claritate, stil, toate te îndeamnă a sesiza rodnic adevărurile desbătute în cursul lucrărilor.

Volumul de care ne-am ocupat este al şaptesprezecilea din colecţia „Nouvelle Encyclopédie Philosophique", publicată sub direcţia gânditorului Henri Delacroix. Aici îşi dau întâlnire condeiele cele mai ascuţite ale Franţei filosofice: Leon Brunschvicg, Gaston Bachelard, C. Bouglé, Jean Baruzi, D. Parodi, etc.

Cu mică trudă, din partea celor pe care îi preocupă problemele de gândire, se poate câştiga mult.

Ion Bădărău

J. C. Chatterji: Filosofia esoterică a Indiei. Este demn de relevat faptul că în filosofia indiană se găsesc asemănări isbitoare cu multe concepţii filosofice moderne pe care asemănări am să le semnalez treptat, în cursul acestei prezentări. In filosofia indiană este concepţia că dincolo de noi înşine, nu cunoaştem decât *mişcarea.*

Tot ce vedem are valoare relativă, care valoare se modifică după condiţiunile percepţiunei noastre. Prin intermediul simţurilor nu putem cunoaşte realitatea lucrurilor; numai prin o întoarcere în noi înşine vom găsi adevărul *). Omul conţine în sine însuşi, îndestructibilă, integritatea forţei cosmice. Singurul lucru pe care îl putem studia cu temeinicie este: *„noi înşine"*. (Analiza naturei umane),

Fiinţa umană are două părţi distincte: corp şi *mental* (suflet). *Mentalul* nu rămâne staţionar, ci suferă şi el modificări; toate elementele lui variază.

Omul are cunoştinţă de aceste variaţiuni, deci aceasta presupune că în dosul mentalului există ceva şi mai stabil: *elementul spiritual*, care are ca însuşiri toate virtuţile superioare; şi aceasta face să se distingă în mod esenţial omul de animal. Dar şi acest spiritual se schimbă şi omul percepe acest lucru cu ajutorul a ceea ce este dincolo de natura noastră spirituală, acela e *Eul* omului: martorul unic.

Fiinţa umană cuprinde deci patru factori: Corpul, mentalul, elementul spiritual şi marele Eu, martor a tot ce se modifică. Eul este *subiect*, celelalte trei elemente sunt *obiecte*. Omul poate separa succesiv aceste elemente de *Eu*, şi atunci avem *extazul.*

In corpul nostru fizic recunoaştem două principii: *materia* grosieră şi *vitalitatea* sau principiul eteric. Mentalul se divide în: 1) Natura pasională şi emoţională sau senzaţia *Kama;* 2) Mentalul calculator sau intelectul, *Manas inferior;* 3) Mentalul afirmativ, sufletul sau conştiinţa, *Manas superior.*

Eul are trei aspecte, iar în starea actuală a omenirii nu se pot deosebi unele de altele. Această treime pe care o poate cunoaşte numai omul perfect, se designează prin numele generic de *Mahatma:* suflet mare (semnifică marele Eu).

Toate elementele componente ale naturii umane corespund elementelor din univers. Aşa, elementul spiritual şi Eul omului corespund planului spiritual şi planului nirvanic. Astfel omul sintetizează în el universul. Desăvârşitul *(Atma)* este singurul principiu din om, care e etern. Coborîndu-ne din grad în grad până la corpul fizic, găsim principii ale căror vieaţă e din ce în ce mai scurtă.

In univers există mişcare, mişcarea este totdeauna produsă de forţă, pe care n'o putem cunoaşte decât în noi înşine, — de aceea *cunoaşterea de sine este începutul oricărei înţelepciuni.*

Prima lege a universului e legea alternanţei. Nimic în univers nu progresează în linie dreaptă, continuă, ci în mod alternativ *(Kalpa).*

Manifestarea universului se produce după o lege numită *Vivartha:* cauza egală cu sine însuşi. Efectul nu modifică cauza care l-a produs. Universul este mişcare de vârtej, în care cauza rămâne identică cu ea însăşi, — deci concepţie de perfect acord cu ştiinţa modernă. Toate aceste mişcări — vârtejuri universale, — sunt gândiri, tendinţe mentale. Idealismul Vedantin

*) Asemănare cu intuiţionismul bergsonian.

afirmă că prima cauză este inteligenţa; materialismul modern afirmă că această cauză este neinteligenţa. Creaţia nu are în realitate nici început nici sfârşit. Toate universurile se nasc şi mor pe rând; *Kalpa*, procesul ciclic al universului, înseamnă imaginaţie (universul este în imaginaţia lui Dumnezeu).

Principiul are două aspecte: *Brahma* (neutru): absolutul fără relaţiuni cu universul manifestat, Brahma (masculin): principiul prim, produce universul;

Ordinea manifestării divine:

1. Brahma: Domnul, Legea, Fiinţa, Satul, Realul;
2. Avidya: Nefiinţa, Irealul;
3. Mahat: Cuvântul, Ideaţiunea.

Primul principiu este în raport cu „nimic nu există", nefiinţa. Apoi avem opoziţia între fiinţă şi nefiinţă,

Această dualitate în contrast se găseşte chiar pe plan fizic (+ şi —; pozitiv şi negativ)

Al treilea principiu este amintirea trecutului, *Mahat*.

Deci „Unicul" se manifestă prin trei principii:

Brahma — Sat, Avidya şi Mahat.

In natură este o continuă tendinţă spre diferenţiere *), extrema limită a diferenţierii este atinsă în omul individual. Peste tot forma se sfărâmă, dar sufletul reapare sub o altă formă. Astfel se păstrează în decursul evoluţiei fiinţei, continuitatea experienţelor câştigate.

Cel ce se reîntrupează şi se perfecţionează dintr'o vieaţă în alta, e *corpul cauzal* ce conţine în el *Atma* şi *Budhhi*. Vieaţa din lumea de dincolo e determinată de aceea din lumea fizică. Cu cât în lumea fizică ne-am desvoltat mentalul şi ne-am purificat corpul **) cu atât stagiul — purgatoriul — va fi mai scurt.

Nu poţi omorî un om; corpul îl omori, dar omul subsistă. Orice lucru există activ. Toate substanţele din lume sunt active. Privesc un creion; substanţa pare inertă, dar când îl vedem, înseamnă că el modifică lumina care isbeşte în retina ochilor noştri.

Identitatea şi continuitatea fiinţei se poate înţelege după următcarele legi:

Existenţa echivalează cu activitatea şi existenţa e modificată chiar prin activitate.

Omul nu poate fi decât ceea ce a activat, prezentul e fructul trecutului nostru.

Binele şi răul există, dar sunt relative.

Criteriul acţiunilor omeneşti ar fi acesta: *Tot ce aduce un regres e rău.* Toate acţiunile care tind să înlăture o limitare, şi fac ca fiinţa să progreseze spre divinitate sunt bune.

Cauza ultimă a mizeriei noastre este ignoranţa.

Ignoranţa trebue suprimată prin expansiunea treptată a conştiinţei noastre.

Numai prin suprimarea egoismului se pot îndepărta valurile limitării.

După cum se vede filosofia indiană, aşa cum o redă autorul cărţii despre care am vorbit, pare cam aridă şi indigestă pentru capetele neobişnuite cu problemele de cugetare. Totuşi sunt şi părţi care pot fi înţelese şi de acei pe care nu i-au preocupat vreodată problemele filosofice.

Nicolae Blagoi

Amélie Hamaide: *Metoda Decroly. Cu o prefaţă de Dr. Claparéde. Trad. Sevasta Dimitriu. (Ed. „Cultura Românească". Bucureşti).*

Ovide Decroly este unul din cei mai autentici reprezentanţi ai curentului activist în educaţie. Convingerile şi practica sa pedagogică are la temelie, *cunoaşterea adâncă a sufletului copilului, credinţa în valoarea umanistă a educaţiei, respectul mediului cosmic şi social.*

Atât în scrieri cât şi în practică, educatorul belgian a căutat să înfrângă rutina, formele sclerozate ale unei şcoale îmbătrânite şi neputincioase, ancorată într'o lume cu orizonturi şi perspective noi. El şi-a închinat gândul şi fapta unei opere de salvare a copilului şi prin aceasta, a întregii uma-

*) Această tendinţă spre diferenţiere se aseamănă cu aceea a lui H. Spencer.

**) Se aseamănă cu concepţia stoicismului.

nităţi, de sub presiunea *metodelor-forte* care alcătuiau supremul argument şi unica raţiune de existenţă a şcoalei vechi.

Psiholog fin, pedagog din convingere şi medic de profesie, Decroly întrunea toate calităţile unei personalităţi educative, capabilă să facă, după cum observă *Ed. Claparede „sinteza tuturor mişcărilor care s'au arătat de un sfert de secol, şi care tind a pune la baza educaţiei activitatea, viaţa, interesul bazat el însuşi, pe nevoile adânci particulare fiecărei vârste,—cu alte cuvinte copilul, el însuşi".*

Studiind copilul în toată întinderea manifestărilor sale psiho-fizice, Decroly şi-a dat seama că adevărata faţă a copilăriei este setea de mişcare, năzuinţa spre concret, într'un cuvânt *dinamismul.* Şi de zici a pornit pe drumul reformei şcolare. Adică, eliberând un bine-meritat certificat de deces vechiului învăţământ, care schilodea fiinţa umană din chiar epoca ei de formaţie, Decroly a integrat *şcoala vieţii.* (Evident că experienţa la început a întâmpinat greutăţi şi opoziţie. Astăzi ea tinde să fie complect generalizată în Belgia). Învăţământul adoptat nevoilor infantile, şcoala în aer liber, în laborator şi atelier, iată punctele de orientare în gândirea pedagogică a doctorului belgian.

În sistemul educativ elaborat şi practicat, Decroly pune mare preţ pe *joc.* Jocul determină în copil cel mai mare efort pentru realizare. El absoarbe în întregime şi-l identifică astfel, cu lucrul pe care trebue să-l îndeplinească. Dacă ar fi să subliniem pe scurt importanţa jocului în metoda Decroly, am spune că *viaţa în şcoală* este *centrul-scop,* iar *jocul* cel mai bun al ei mijloc. Ori, cum observă Claparede: *„jocul este podul care leagă copilul de viaţă, pe deasupra zidului şcoalei."*

Copilul, ca şi omul adult de altfel, manifestă încă din cea mai fragedă vârstă anumite nevoi, care se raportă în primul rând la conservarea sa biologică: *nevoia de a se hrăni, nevoia de a lupta contra intemperiilor, nevoia de a se apăra contra pericolelor şi diverşilor duşmani, nevoia de acţiune, de a lucra în mod solidar, de a se recrea, de a se ridica.* Decroly foloseşte aceste nevoi *cardinale* vieţii copilăreşti (şi vieţii în general), drept puncte de plecare, *idei-pivot* le-am spune noi, în jurul cărora se grupează o serie întreagă de chestiuni (centre de interes), care vor forma obiectul studiilor repartizate pe ani întregi. La rândul ei, fiecare chestiune va trebui să formeze conţinutul unui întreg şir de exerciţii. Anume: *observaţie; asociaţie:* în timp, în spaţiu; *măsură; expresiune abstractă; expresiune concretă; morală.*

Observaţia (cuprinde într'o largă măsură termenul de *intuiţie*) urmăreşte să pună pe copil în legătură directă cu fenomenul propus, să-i stimuleze curiozitatea până la a afla cauzele determinante, să-i dea putinţa fundamentării noţiunilor pe un conţinut real şi în sfârşit, să-i uşureze posibilitatea de a-şi însuşi conceptul de *evoluţie generală.* Acesta din urmă fiind produsul observaţiei făcute asupra desvoltării plantelor şi animalelor şi „asupra lui însuşi". Dela aceste lecţiuni de observaţie copilul va păşi către momentul comparativ şi asociativ, iar de aici către *idee* şi acţiune, toate respectând înlănţuirea naturală a unui evident proces logic.

Măsura urmăreşte să desvolte în copil simţul *valorilor cantitative,* varietatea împrejurărilor ce impun măsura şi calculul, deci folosinţa aritmeticii şi a geometriei. La aceste exerciţii, „scopul urmărit este nu câştigarea unui procedeu de operaţie—obiectiv cu totul secundar—ci câştigarea unei judecăţi logice şi precise, ajutată de mijloacele de măsură, care permit să precizeze rezultatul".

Asociaţia stabileşte legături între impresii şi noţiuni, ordonează în câmpul vieţii noastre, deci, şi mai ales a copilului, achiziţiile care-i vin din lumea externă.

In afară de funcţiunea grupării noţiunilor în raporturi şi articulaţii convenabile însuşirilor lor specifice, asociaţia şi, ca urmare, lecţiile de asociaţie „au şi o mare importanţă din punct de vedere moral şi social. Graţie lor, copilul câştigă noţiunea de ceea ce el datoreşte semenilor lui şi puţin câte puţin îşi dă seama că fără contribuţia lor, i-ar fi imposibil să trăiască. Aceste

lecţii de asociaţie desvoltă deci, sentimentul de solidaritate umană şi dispune spiritul la o simpatie mutuală".

Expresiunea reprezintă materializarea ideei pentru a fi înţeleasă de alţii. Aici vom distinge: desenul, lucrul manual, exerciţiile de vorbire şi cetire, scriere, etc., toate având drept ţintă revelarea unui conţinut spiritual, ori simple raportări la scene din cele observate în cursul lecţiunilor respective.

Expresiunea este *concretă* ori *abstractă*, după cum îmbracă forma obiectului sau expunerea lui prin intermediul vorbei, indiferent dacă este scrisă ori nu.

Morala ţinteşte totdeauna, o bună deprindere.

După cum se poate uşor observa, în metoda Decroly predarea cunoştinţelor urmează un proces natural, degajat şi viu, dar care nu poate călca sub nici un motiv, cele trei etape: *„a simţi, a gândi, a lucra şi a exprima"*, care închid circuitul logic al fiecărui spirit normal.

Pentru o mai bună înţelegere a metodei Decroly, dăm aici *Planul de lucru pentru un an întreg*, după cum îl găsim în cartea d-rei A. Hamaide.

Anul întâiu primar:

Septemvrie—*Necesităţi:* Nevoile sale; *Centru de interes:* Copilul.

Octomvrie—Noemvrie.—Mi-e foame; Fructele,

Decemvrie.—Mă joc; Sf. Nicolae şi jucăriile.

Ianuarie—Februarie.—Mi-e frig; Hainele.

Martie—Aprilie.—Mi-e frig; Focul.

Mai.—Centru de interes: Florile (centru ocazional).

Iunie.—Eu lucrez; Mâna şi piciorul.

Iulie.—Centru de interes: Soarele.

Urmează apoi recapitularea.

Anul al doilea primar:

Septemvrie.—*Necesităţi:* Nevoile sale; *Centru de interes:* Copilul.

Octomvrie—Noemvrie. — Mi-e sete; Apa.

Decemvrie — Ianuarie.— Mi-e frig; Apărarea contra frigului.

Februarie—Martie.—Mi-e frig; Cărbunele şi lemnul.

Aprilie—Mai.— Centru de interes Plantele (centru ocazional).

Iunie.— Eu lucrez; Mijloacele de transport.

Iulie,—Centru de interes: Soarele.

Urmează iarăşi recapitularea.

Iată acum, tot după d-ra Hamaide, felul cum se desfăşoară practic unul din punctele acestui plan de lucru. (Anul I):

Octomvrie—Noemvrie—Mi-e foame; Fructele

Observaţiune: Fructele cele mai comune—fructe sălbatice şi cultivate, fructe proaspete, uscate, conservate.

Asociaţie: Întrebuinţarea fructelor. Modul de preparare, de conservare, etc. Comparaţie — Grupare—Sinteză. Cum se culeg, se trimit, se vând, se mănâncă fructele.

Asociaţie în spaţiu: De unde provin fructele. Magazine—Piaţă—Trăsurică—Livadă—Ţări străine. Transportul fructelor.

Asociaţie în timp: Durata conservării fructelor în clasă. Timpul necesar pentru a prepara compotul. A-l mânca etc.

Măsură: Scara de comparaţie. Număr—Formă — Coloarea—Mărimea — Grosimea—Greutatea—Gustul — Sbârceala între fructele de aceeaşi specie şi specii diferite. Cum se vând fructele, cât.—Cantităţi diferite pentru aceeaşi greutate; preţuri diferite. Să-şi facă grupe de fructe câte 2, 4, 6 etc. Exerciţii urmate de calcul, având ca intuiţie fructele. Să se cumpere fructe în piaţă cu copiii; să se plătească. Exerciţii în clasă: cumpărări, vânzări, plăţi.

Expresiuni abstracte, Modelaj. Modelarea fructelor—Tăeturi—Desen de expresie. (Clasa în piaţă). Facem compot. *Desen* fructele. *Lucrare în comun:* Piaţa—Livada, etc. Să se reprezinte în nisip: (Modelaj Tăeturi). *Lucrări manuale:* Grupări în tablouri: (Fructe uscate, fructe de mâncare, etc.). Să se facă în nisip drumul care duce la piaţă.

Morală: Pericolul de înghiţit sâmburi. Pericolul fructelor verzi; abuzul de fructe,

Din aceste tablouri se desprinde înlănţuirea tuturor coordonatelor ce se

sistematizează într'o logică riguroasă, alcătuind ceea ce s'a numit *un centru de interes.*

Scopul ultim al acestei metode este viața, școala „pentru viață, prin viață"; iar drumul urmat întru atingerea lui este cel real; adică respectul naturii copilului în nevoile, dorințele și aspirațiile lui legitime.

În loc de *ferulă*, blândețe; în loc de *sedentarism*, mișcare, în loc de *vorbă*, acțiune; în loc de *refulare*, liberul joc al puterilor copilărești, iată câteva din corecturile pe care le aduce Decroly vechei educații.

Practica acestei metode presupune însă un corp didactic pregătit și, mai ales, însuflețit de misiunea sa. Aici mai mult ca oriunde, se impune *personalitatea creatoare a educatorului*, valoarea și puterile lui artistice, (educația este o artă).

Dar educatorii-artiști în afară de suflet și viziune mai au nevoie de ceva: de solicitudine...

Vasile I. Chicu

Marginalia:

Critica cunoașterii. Revista „Gândirea" Nr. 2—Februarie 1939, se deschide cu o „introducere la critica cunoașterii", o prelegere inaugurală a d-lui prof. *I. Petrovici*, la Universitatea din București.

Criticismul este un aspect propriu al filosofiei noui. Și nu e vorba de spirit critic obișnuit, care se întâlnește în orice domeniu de preocupare, ci de o *întindere a examenului critic dela obiectele care sunt de cunoscut la instrumentul cunoașterii însăși.* E, cu alte cuvinte, o răsfrângere spre noi înșine.

Dar această răsfrângere n'a fost posibilă în timpul antichității clasice din următoarele motive:

a) Se luau în considerare numai *judecățile categorice* (perfecte decalcări ale planului obiectiv) și se neglijau *judecățile ipotetice* și *disjunctive* (cu un colorit subiectiv respectabil).

b) În procesul *inducțiunii*, urcarea metodică și treptată dela exemple la idei generale e opera subiectului, nici decum a obiectelor exterioare, care se credeau că închid, ca sâmburele un fruct, ideile generale (Aristotel), Separațiunea între subiect și obiect nu era admisă.

c) *Verificarea teoriilor cu faptele* nu exista în filosofia greacă pentrucă garanția veracității unei teorii o dădea propria sa coherență interioară. Din acest motiv se confundă adesea adevărul cu frumosul și binele (kaloscagatos).

În evul mediu, cu toate că a existat celebra dispută între *realiști* („Universalia sunt realia") și *nominaliști* („Universalia sunt nomina") nu se constată o înflorire a criticismului.

Descartes e primul filosof modern care a desbătut criticismul cunoașterii, însă, din exces de zel, a respins orice valoare a științei și, căutând o „bază sigură", s'a constatat a fi foarte concesiv, întrucât a primit ca adevăruri certe, și unele ipoteze condamnabile.

Kant, în schimb, admite știința. Dar e foarte circumspect cu etichetarea adevărurilor științifice pe care le trece printr'un examen sever, fixându-le, între anumite limite, rangul și semnificația.

Și apoi mai e un motiv pentru care nu puteau arunca la o parte știința:

„Spiritul nostru nu are două garderobe separate de funcțiuni: unele bune pentru știință, altele bune pentru filo-

sofie. Sunt numai alte *întrebări*", susţine filosoful I. Petrovici.

„Însă cel puţin *o parte* dintre funcţiunile cunoaşterii sunt identice fie că faci ştiinţă, fie că faci examenul critic al cunoaşterii. Şi atunci de ce să înlătur da capo elaborările ştiinţei care sunt făcute după aceleaşi principii cu care se face şi examenul cunoaşterii"..

Şi astăzi se observă o tendinţă de a sdruncina adevărurile ştiinţifice (principiul incertitudinii, şcoala neopozitivistă a lui Hans Reichenbach).

* * *

Obstacole la cunoaşterea sufletului. In revista „Insemnări ieşene" an. IV, No. 2, Februarie, 1939, d. prof. I. Petrovici semnează un studiu filosofic sub titlul de mai sus.

Socotim prea interesante consideraţiunile profesorului şi filosofului ieşan, pentru a le trece cu vederea.

Intâi, d. Petrovici observă că tainele şi legile sufletului nu sunt păstrate numai unui clan restrâns de specialişti. Toţi oamenii cunosc mecanismul vieţii sufleteşti, exceptând poate problemele mai înalte.

O problemă care nu lasă indiferent pe niciun om este problema supravieţuirii după moarte.

Poţi, aşa dar, să fii un bun psiholog fără studii de specialitate, în schimb, înzestrat fiind cu talentul natural de cunoaştere şi pătrundere în adâncurile sufleteşti.

Totuşi în calea pătrunderii vieţi sufleteşti stau unele obstacole. Primul e acesta: fenomenele sufleteşti nu pot fi de-a-dreptul cunoscute de fiecare, decât într'un singur loc, în sine însuşi. Natura aşa ne-a făcut, încât, privirile noastre mai lesne se îndreaptă spre exterior decât spre interior. Al doilea obstacol e în legătură cu extinderea constatărilor din noi înşine la sufletul celorlalţi, pe care nu-l putem cunoaşte decât prin analogie şi deducţie. Adesea suntem înclinaţi să atribuim şi altora ceea ce simţim şi noi, uitând, firesţe, efectiva varietate individuală cât şi caracterul individual al vieţii, sufleteşti.

O altă piedică ce stă de-a-curmezişul interpretării exacte a vieţii sufleteşti, este tendinţa de-a atribui înlănţuirilor sufleteşti un caracter raţional. Viaţa sufletească totuşi, prin varietatea ei, adesea capătă aspecte cu totul lipsite de logică. Iată deci atâtea şi atâtea obstacole la cunoaşterea sufletului.

* * *

Primejdia tuberculozei la sate. Doctorul S. Irimescu, în ultimul număr al revistei „Sănătatea", cea mai preţioasă publicaţie de acest fel în ţara noastră, dă semnalul de alarmă în chestia primejdiei tuberculozei la sate.

D-sa precizează că în 1937 la sate au murit de tuberculoză 26.804 indivizi, faţă de 12.383, morţi din cauza feluritelor boale infecţioase.

Anul trecut totalul morţilor de tuberculoză se urcă la peste 50.000.

Este fără îndoială, un strigăt legitim: ne mor ţinerii. Numai în cei opt ani din urmă, tuberculoza a omorît la sate peste 204.000 indivizi.

Ea a provocat după războiu cam acelaşi număr de victime — peste 500.000 — cât a cauzat marele masacru.

Incet, încet, tuberculoza îşi face cuib în plămânii populaţiei şcolare, redând şcolii naţionale aspectul de grădină cu flori vestejite.

Aceşti copii tuberculizaţi după douăzeci de ani, unii până la armată, alţi, după, înmulţesc cele mai triste morminte ale ţării. Cei ce ajung aproape de 30 ani lasă în urma lor familii ne-

norocite și tot atâtea nenorocite primejdii.

E bine, e foarte bine, să se strige: ne mor tinerii!.

Aceasta, însă, nu-i suficient. Poporul e la un greu impas.

Numai înlăturarea piedicilor îi va ușura propășirea.

* * *

Școala și educația morală. E un subiect vast și dureros pe care ni-l anunță spre desbatere, excelenta revistă clujană „Satul și Școala".

„Deblocarea învățătorilor ar trebui să se facă nu numai pe considerații *etice*. De pildă, prin pensionarea învățătorilor vicioși (alcoolici, certofori, etc.) și a învățătoarelor cunoscute peste șapte hotare. E adevărat că numărul acestora este foarte redus. Vorba proverbului: „nu e pădure fără uscături", așa spune revista citată,

Cât ne privește, județul nostru îndură de pe urma moravurilor unor anumiți domni directori de școală, care uzează de felurite tertipuri care mai de care mai oribile și murdare, pentru a prinde, cu plasa autorității, sufletul chinuit de lipsuri și mizerie al colegei din postul 2, tânără absolventă a școalei normale. De multe ori, numai concediul e salvarea din pânza de paianjen, întinsă otrăvit și mârșav de acești anumiți domni directori..,

* * *

Aplicarea Serviciului Social. Tot revista „Satul și Școala", vorbind de aplicarea legii Serviciului Social, observă următoarele:

„Ca instituția Serviciului Social să-și poată da roadele, va trebui *să fie ferită de biurocratism și de spiritul îngust al intereselor personale*".

Aceste observațiuni, deși venite din Ardealul culturii, se potrivesc minunat și în mai mare măsură, Basarabiei, oropsitei Basarabii.

Totuși, ele să nu descurajeze pe adevărații muncitori, cinstiți și modești, de aici dela noi. Ci mai vârtos să fie pumnul străduinții lor. Satele noastre senine au de câștigat, satele basarabene.

* * *

Însușiri ce trebuesc cultivate Revista „Pentru inima copiilor", pe lângă studiile „Factorii educației" (I. Nisipeanu), „Psihologia religioasă a copiilor" (T. Geantă), „Florile din clasă" (Florian Stănică), cuprinde un fragment din cartea „Arta de-a citi", de P. Nyssens, în legătură cu însușirile ce trebuesc cultivate la școlari.

Iată-le, după valoarea lor: atitudinea hotărîtă, stăruința, continuitatea, regularitatea, concentrarea, entuziasmul și ambiția. Stăruința este condiția primă a succesului. Regularitatea asigură limpezimea funcțiunilor inteligenței.

Nu putem memora nimic fără concentrare.

Cât privește entuziasmul, el ne asigură folosul real al muncii. Entuziasm la studiu, entuziasm în activitate practică.

Entuziasmul are atingere cu ambiția, cale sigură de ajuns la țintă.

Sunt ambiții în funcție de traiu omenesc, fără de care nu putem avea nicio preocupare spirituală. Aceste ambiți trebuesc mereu sprijinite.

Nu e rău deci, să fii ambițios, câtă vreme această ambiție se sprijină pe entuziasm, pe stăruința de a ști tot ce-i folositor, pentru binele elevului, educatorului și al colectivității.

„Omul care n'are ambiție nu-și merită locul ce-l ocupă sub soare" (Eugenie F. Berry).

* * *

Glorie. La marginea strădaniilor învăţătoreşti, surprindem deseori o umbră ce vrea să atingă aripile gloriei. fie în munca didactică, fie în munca scrisului profesional. Dacă în clasă, de multe ori, suntem puşi în situaţia să modelăm falşi îngeri de lut, cu instrumentele sărăciei omeneşti, apoi învăţătorul scriitor prea-şi risipeşte puterile în lumea vitregă a sărăciei şi a mediului istovitor.

Lungilor mătănii li se pregăteşte acelaşi sfârşit.

Poate, pentru aceste consideraţii, prea mişcătoare e poezia lui Virgil Cariacopol, publicată în revista „Pentru inima copiilor".

GLORIE

Aceasta nu-i glorie, o umbră sub stele
Şi viaţa un câmp de bătae 'nroşit,
Degeaba mâna mai frământă modele
Când nu poate să dea ce-a iubit.

Sântem cei mai mici, cei mai de rând.
Chiar umbrele-s mai mari şi mai dure.
Nu putem opri măcar toamnele 'n gând
Când se despoaie singure în pădure.

Degeaba mai scriem, zadarnic ni-i mersul,
Degeaba umblăm prin ani şi prin ploi!
Visurile-s mai frumoase ca versul
Şi toamnele sunt mai triste ca noi.

— — —

Buletin profesional

Delegaţia Asociaţiei învăţătorilor la D-l Rezident Regal Gr. Cazacliu

In ziua de 2 Martie E. S. D-l Gr. Cazacliu, Rezident Regal al Ţinutului Nistru, a primit în audienţă de prezentare delegaţia permanentă a Asociaţiei noastre, compusă din d-nii: I. Arhip, Preşedintele Asociaţiei, G. Bălan, V. Voiciulis, A. Albu şi I. Burlacu.

Cu această ocazie au fost expuse Ex. Sale problemele mai de seamă care interesează şcoala pòporului şi corpul didactic primar. D-l Rezident Regal a manifestat întreaga înţelegere a situaţiei şi hotărârea permanentă de a ajuta la buna şi justa rezolvare a tuturor doleanţelor. Delegaţia a mulţumit Ex. Sale asigurând întregul concurs din partea corpului didactic primar.

Modificarea legii pentru înfiinţarea şcolilor normale superioare

Desprindem din legea de reorganizare a Şcoalelor normale superioare, următoarele articole privind secţiunea învăţământului primar :

Art. XI. — Şcoala normală superioară va avea două secţiuni: una pentru învăţământul secundar şi alta pentru învăţământul primar.

Art. XII. — Secţia învăţământului primar are de scop să

dea o cultură generală și pedagogică superioară învățătorilor. In secția aceasta vor fi primiți 90 de învățători anual, câte 30 de fiecare școală normală.

Vor putea intra în această secție învățătorii care au funcționat efectiv 5 ani la o școală primară și sunt definitivi. Ei vor trece un concurs de admitere ale cărui condițiuni se vor stabili prin Regulament.

Art. 2. — Se complectează sus zisa lege cu articolele: XIII, XIV, XV, XVI și XVII.

Art. XIII. — Aceștia vor fi interni, ca și elevii secției secundare, urmând timp de 3 ani cursurile și lucrările practice următoare:

a) cursul de limba română (gramatica. ortografia),
b) istoria literaturii române,
c) geografia României,
d) istoria Românilor,
e) psihologia, etica, sociologia, logica,
f) psihologia copilului,
g) psihotechnica,
h) pedagogia generală, străjerie, serviciul social,
i) istoria pedagogiei, didactica metodică.

Art. XIV. — Elevii acestei secțiuni vor face practică pedagogică la școala primară, care se va alipi pe lângă școala normală superioară în acest scop.

Art. XV. — Elevii din secția primară vor dobândi în urma examenului de absolvire a școlii, titlul de învățător de grad superior și salariul respectiv.

Dintre ei se vor recruta în mod obligator, în ordinea clasificării, toate organele de control din învățământul primar, precum și directorii de școli primare.

Art. XVI. — In scopul practicei pedagogice necesare, vor funcționa pe lângă școlile normale superioase un liceu de băeți — actualele seminarii pedagogice — și câte o școală primară desemnată de minister din cele existente.

Săptămâna pedagogică la Cernăuți

Ca și în anii trecuți, seminarul și institutul pedagogic universitar din Cernăuți, sub conducerea d-lui prof. univ. C. Narly,

organizează şi anul acesta cursurile şi lucrările „Săptămânii pedagogice", care a devenit o frumoasă tradiţie a seminarului din Cernăuţi.

Pe lângă problemele pedagogiei teoretice şi aplicate se va da deosebită atenţie celor referitoare la Serviciul Social şi Străjerie.

Ministerul Educaţiei a acordat concediu de trei zile tuturor învăţătorilor care doresc să participe.

„Săptămâna pedagogică" începe la 2 Aprilie (Duminecă Floriilor) şi se termină la 8 Aprilie.

Se primesc participanţi din toi cuprinsul ţării.

Participanţii din provincie, care se înscriu la timp, pot fi găzduiţi în mod gratuit în cele două şcoli normale (de băieţi şi fete) din localitate. Pentru întreţinere vor plăti 35 lei pe zi.

Împreună cu cererea de înscriere se va trimite prin mandat poştal suma de 80 lei, care reprezintă cheltuelile de regie, iar participanţii care doresc să fie găzduiţi, vor trimite şi taxa pentru întreţinere pe 7 zile, 245 lei. Cei înscrişi cu găzduire vor aduce pernă, cerceaf şi învelitoare.

Înscrierile se fac la seminarul pedagogic universitar Cernăuţi, strada Spiru Haret 2, biroul săptămânii pedagogice, personal sau prin corespondenţă. Tot acolo se achită şi taxele.

Programul cursurilor se va publica în curând.

Examenele de capacitate pentru învăţători

Examenul de diplomă (de capacitate) pentru învăţători, se va ţine în luna Iunie şi va consta din următoarele probe :

Probe scrise: o probă din limba română; o probă din ştiinţele pedagogice. Se va acorda candidaţilor libertatea de a alege un subiect din cele trei ce se vor hotărî de minister, pentru fiecare din aceste două probe. Timp de lucru: două ore pentru fiecare lucrare.

Probe orale: din următoarele obiecte: limba română, ştiinţe pedagogice, istoria şi geografia patriei (cu noţiuni de instrucţie civică), limba franceză, ştiinţe naturale, fizico-chimice şi matematice, cu specială aplicare la activitatea învăţătorească (toate după o programă specială ce se va întocmi şi publica până la 1 Aprilie). O probă de practică pedagogică.

Constatarea aptitudinilor candidaţilor pentru îndeletnicirile practice (practica agricolă şi lucrul manual) şi pentru muzică şi desemn se va face de către comisiune, pe baza notelor obţinute de ei în ultimii patru ani de studii şi comunicate comisiunilor de către şcoli.

Mediile la aceste obiecte, pe ultimii patru ani de studii, vor fi înscrise pe diploma de capacitate, însă nu vor intra în calculul mediei generale.

Media generală se va calcula adunându-se media lucrărilor scrise cu cea a orarului şi cu nota dela practica pedagogică, împărţindu-se suma prin trei.

Vor fi declaraţi reuşiţi candidaţii cari vor întruni media generală cel puţin 7, fără să fi obţinut vre-o notă sub 2 sau medie parţială sub 7, probele scrise, cele orale şi de practică pedagogică fiind eliminatorii.

Examenul de definitivat

Ministerul Educaţiei Naţionale a hotărît următoarele:

1. Învăţătorii căzuţi de trei ori la examenul de definitivat, dar cari au făcut cursurile de repetiţie prevăzute la art. 118 din legea învăţământului primar, modificat în 1937, vor fi primiţi pentru a patra oară la examenul de definitivat, fixat prin decizia Nr. 12393 din 1939, pentru ziua de 3 Aprilie 1939.

2. Cei căzuţi de trei ori, sau cari au absentat nemotivat de trei ori şi n'au satisfăcut cerinţele menţionatului articol, în ce priveşte frecventarea cursurilor de repetiţie, nu vor fi primiţi la acest examen şi vor fi excluşi din învăţământul primar la sfârşitul anului şcolar în curs.

3. Învăţătorii numiţi pe ziua de 1 Octomvrie 1938, „prin încredinţare", n'au dreptul să se prezinte la examentul de definitivat din 1939.

În atenţiunea membrilor Băncii Spiru Haret

În complectarea celor publicate în numărul pe Noembrie 1938 al revistei noastre, aducem la cunoştinţa colegilor că la Asistenţa medicală mai colaborează şi următorii medici:

Nr. crt.	Numele şi Pronumele	Specialitatea	Adresa şi Nr. telef.	Orele de de primire
1	Scheopf H.	Boli de copii	I. Inculeţ Nr. 37 Tel. 1565	9—10 a. m. 4—6 p. m.
2	Vorona I.	Boli interne şi de copii	27 Martie Nr. 5	
3	Gulman D.	Specialist în boale de femei şi chirurgie	Reg. Ferdinand 101 Tel. 1231	8—9 a. m 4—8 p. m.
4	Gavrilan—Pistruilă Ecaterina	Medic dentistă	Regele Carol I Nr. 6	10—2 a.m. 4—7 p. m.

D-na Gavrilan-Pistruilă Ecaterina a fost repetată pentru a i se corecta adresa greşit publicată în Nr. revistei pe luna Noembrie 1938.

* * *

Consiliul de administraţie, în şedinţa din 11 Martie, a hotăr să acorde membrilor Băncii împrumuturi până la 36.000 lei, plătibile în 24 rate lunare.

ASOCIAŢIA ÎNVĂŢĂTORILOR
din Municipiul Chişinău
şi jud. Lăpuşna
Nr. 53
6 Martie 1939

CONVOCARE

In conformitate cu prevederile statutare şi potrivit hotărîrei Comitetului de conducere din 4 Martie a. c. se convoacă membrii Asociaţiei Corpului didactic primar din Municipiul Chişinău şi judeţul Lăpuşna, în adunarea generală ordinară pe ziua de 15 Aprilie 1938 ora 8 a. m., în localul Şcoalei de Contabilitate din Chişinău, str. Şmidt Nr. 131, cu următoarea ordine de zi:

1. Darea de seamă asupra activităţii Comitetului pe anul expirat.
2. Darea de seamă asupra gestiunei Comitetului.
3. Raportul cenzorilor şi descărcarea de gestiune.
4. Bugetul pe anul 1939.
5. Chemarea de astăzi a învăţătorului român.
a) Rolul în educaţia tineretului.
b) Rolul în educaţia poporului.
Raportor D. N. Olaru.
6. Situaţia morală şi materială a şcoalei şi a învăţătorului.—Raportor D. I. Burlacu.
7. Cămin pentru copiii învăţătorilor şi sala pentru întruniri.
8. Votarea modificărilor de statut aprobate de Congresul dela Constanţa.
9. Diverse.

In caz dacă la data şi ora fixată nu se va întruni numărul membrilor cerut de statute, adunarea se va ţine în aceiaşi zi la ora 10 a. m., cu orice număr de membri prezenţi, în acelaş local şi cu aceiaşi ordine de zi.

Preşedinte, *I. Arhip*
Secretar, *N. Ermurache*

ASOCIAŢIA INVĂŢĂTORILOR
din Municipiul Chişinău
şi jud. Lăpuşna

BILANT

ACTIV — *Incheiat la 31 Decembrie 1938* — PASIV

Nr. crt.	Denumirea conturilor	Suma	Nr. crt.	Denumirea conturilor	Suma
1	Cassa	20.975	1	Scrisori Cr. Urban Iaşi	233.000
2	Mobilier	125 041	2	Fond. Cămin As. G-rale	265
3	Avansuri	76.602	3	Dif. de curs participaţiuni	7.507
4	Sanatoriul „Sergheeşti"	221 895	4	Fond Avansuri dubioase	57.300
5	Efecte publice	57.300	5	Fond Cultural	5 000
6	Avansuri dubioase	24.104	6	„ Cămin	1.250.797
7	Cămin	1.150.000	7	„ Mobilier	12.800
8	Diverşi debitori	500	8	„ Sanatoriu	35.613
9	Participaţiuni	13.000	9	„ Amort Sanatoriu	221.895
10	Depuneri spre fructificare	59 487	10	„ Monumentul Tanţu	3.957
11	Dif. de curs Scrs. Cr. Urban Iaşi la cump. Cămin.	103.151			
				Total lei	1.828.134
				Excedent lei	23 921
	Total general lei	1.852.055		Total general lei	1.852 055

Preşedinte, **I. Arhip**

Contabil, **A. Ciobanu**

ASOCIAȚIA INVĂȚĂTORILOR
din Municipiuil Chișinău
și jud. Lăpușna

CONT DE GESTIUNE

Incheiat la 31 Decembrie 1938

Nr. crt.	Denumirea conturilor	Suma	Nr. crt.	Denumirea conturilor	Suma
1	Salarii	37.600	1	Gestiunea Sanatoriului	810
2	Deplasări Ședințele Comitetului	7.513	2	Excedent an. 1937	40.405
3	Cheltueli Generale	15.034	3	Dobânzi Depuneri spre fructificare	1.418
4	Cheltueli Culturale	8.207	4	Gestiunea Căminului	39.053
5	Revista „Școala Basarabeană"	15 018	5	Venituri întâmplătoare	2.872
6	Cotizații Asoc. Generale	12.000	6	Cotizații de membru	81.828
7	Dobânzi Scrs. Credit Urban Iași	13.991			
8	Ajutoare caz de boală	5 000			
9	Reparații Căminului	16.246			
10	Cheltueli de deplas. la Congrese	9.005			
11	Cotizații Asociației Regionale	300			
12	Reparații Sanatoriului	2.551			
	Total	142.465			
	Excedent	23.921			
	Total	166.386		Total	166.386

Președinte, **I. Arhip**

Contabil, **A. Ciobanu**

Banca Populară „SPIRU HARET"
a Corpului Didactic din jud. Lăpușna
cu sediul în Municipiul Chișinău
Str. Ion C. Brătianu Nr. 87-a
Telefon 1839

11 Februarie 1939

Convocarea Nr. 111

In conformitate cu dispozițiunile art. 35, 36, 37 și 38 din Statut și potrivit hotărîrei Consiliului de Ad-ție din ședința dela 11 Februarie 1939, se aduce la cunoștința membrilor Băncii Pop. „SPIRU HARET" a corpului Didactic din jud. Lăpușna, că sunt convocați în.

ADUNARE GENERALĂ ORDINARĂ

în ziua de 15, luna Aprilie, anul 1939, ora 5 p. m. în localul Școalei de Contabilitate și Educație Cooperatistă din Chișinău, strada Carol Șmidt Nr. 131, pentru a discuta și hotărî asupra chestiunilor prevăzute în ordinea de zi.

Dacă în această zi nu se va putea întruni majoritatea membrilor cum prevede art. 38 din Statut, ședința Adunării generale se va amâna pentru ziua de 16, luna Aprilie, anul 1939, orele 10 a. m. în același local, cu aceiași ordine de zi și când se va ține cu ori câți membri vor fi prezenți.

Bilanțul, contul de profit și pierdere, partida fiecărui societar și registrele de contabilitate se pot vedea de D-nii membri, conf. art. 37 din statut, chiar de acum la sediul Băncii în orice zi, în orele de birou.

ORDINEA de ZI:

1. Constituirea biroului și constatarea membrilor prezenți.

2. Darea de seamă a Consiliului de Ad-ție asupra mersului operațiunilor societății în anul 1938.

3 Raportul comisiunii de Cenzori.

4. Aprobarea bilanțului și contului de profit și pierdere, împărțirea beneficiului și descărcarea Consiliului de Ad-ție de gestiunea sa pe anul 1938.

5. Alegerea a 2 membri în consiliul de administrație în locul D-lor Vasile Mușcinschi și Valentin Voiciulis, ale căror mandate au expirat.

6. Alegerea a 3 cenzori și 3 supleanți.

7. Alegerea a unui delegat la adunarea generală a Federalei, Institutul Naţional al Cooperaţiei şi ale instit. coop.
8. Votarea bugetului pe anul 1939.
9. Fixarea sumei maxime pe care Banca o poate împrumuta dela Federala, Institutul Naţional al Cooperaţiei, etc.
10. Stabilirea dobânzei ce banca o va lua dela împrumuturi acordate societarilor.
11. Fixarea maximului de împrumut ce se poate acorda unui societar.
12. Stabilirea sumelor ce se pot împrumuta cooperativelor din localitate şi condiţiunile acordării acestor împrumuturi.
13. Stabilirea condiţiunilor de primirea depunerilor spre fructificare şi dobânda ce urmează a li se plăti. Definitivarea hotărârei asupra depunerilor permanente.
14. Construirea unei case de odihnă la munţi.
15. Să ia cunoştinţă de împrumuturile membrilor din Consiliu de Ad-ţie şi cenzori.
16. Se se ia cunoştinţă de rezultatul inspecţiilor făcute de cenzori şi organele instituţiunilor de control şi să se avizeze asupra măsurilor şi sancţiunilor ce urmează să se ia.
17. Să se ratifice înscrierea de noui membri şi să se ia act de retragerea membrilor din societate.
18. Chestiuni curente.

Extras din art. 39 din Statut:

Fiecare asociat nu are în adunare decât un singur vot, oricare ar fi numărul părţilor sociale ce posedă.

In caz de împiedicare, el poate fi reprezentat în adunarea generală printr'un mandatar, care trebuie să aibă mandat scris, certificat de doi asociaţi şi care trebuie să fie tot asociat cu drept de vot.

Administratorii şi funcţionarii cooperativei nu pot primi mandat de prezentare în adunarea generală, sub pedeapsă de nulitate.

Un asociat nu poate fi mandatarul decât al unui singur asociat.

Administratorii şi funcţionarii nu pot lua parte la vot ptenru aprobarea bugetelor, bilanţ şi pentru rezoluţiunile ce privesc responsabilitatea. lor.

Votarea se face prin ridicarea de mâini, afară de cazul când 1/5 din numărul asociaţilor prezenţi vor cere votul secret

Preşedinte, **G. Bălan**

Contabil, **And. Zelenschi**

DAREA DE SEAMA

pe anul 1938 către Adunarea Generală din 16 Aprilie 1939

Doamnelor şi Domnilor Colegi,

Credincioşi tradiţiei de a pune la dispoziţia colegilor toate încheierile de cifre, însoţite de o succintă examinare a conturilor principale, pentru ca în timp util societarii să poată lua cunoştinţă de mersul operaţiunilor în cursul anului expirat, Consiliul de Ad-ţie foloseşte şi în anul acesta paginile revistei „Şcoala Basarabeană", pentru a da publicităţii toate lucrările în legătură cu operaţiunile şi gestiunea anului 1938, rugând pe colegi să le cerceteze, să facă concluzii şi să vină la adunare cu propuneri ce cred că vor contribui la bunul mers al societăţii. Astfel pregătiţi, colegii vor putea lua parte activă la desbaterile ordinei de zi, garantând obiectivitatea şi seriozitatea discuţiunilor. Adunarea generală, organul superior de conducere, compusă din societari pregătiţi în prealabil pentru desbateri utile societăţii, printr'o atentă examinare a gestiunii anului expirat, va fi în măsură să dea directive şi îndrumări pentru o cât mai rapidă desvoltare în viitor a instituţiei noastre, a cărei scop final este să poată satisface toate nevoile de credit ale membrilor săi în condiţiuni cât mai uşoare.

Şi anul 1938 ocupă locul de cinste ce-i revine în şirul anilor de existenţă a Băncii, susţinând procesul de neîntreruptă desvoltare ce se remarcă tot mai mult pe an ce trece. Pragul anului societar 1938 a fost păşit de un număr de 768 societari, cu un capital vărsat de 3.250.286 lei. In cursul anului s'au înscris încă 68 membri, iar capitalul vărsat a sporit până la suma de 4.099.967 lei. Au ieşit din societate sub diferite motive (decese, transferări în alte judeţe etc.) 30 colegi, retrăgându-şi capitalul social respectiv în suma de lei 127.853. Au rămas la finele anului 806 membri, cu un capital social vărsat de 3.972.114 lei, fiind sporit în cursul anului cu 721.828 lei.

Increderea, de care se bucură Banca noastră nu numai în opinia publică dăscălească, dar şi în straturile sociale străine de corporaţia noastră, o evidenţiază contul „Depuneri", care a fost creditat în cursul anului cu suma de 5.578.532 lei.

Restituindu-se suma de 3.380.057 lei, contul se soldează la bilanţ cu 2.198 475 lei. Operaţiunile de încasări şi plăţi din acest cont, fac dovadă că Banca noastră prezintă cele mai solide garanţii de păstrare şi restituire a economiilor încredinţate.

In baza hotărîrei Adunării generale din anul trecut, consiliul de administraţie a început în luna Aprilie operaţiunile de reţineri din salariul membrilor Băncii în contul „Depuneri permanente", care se soldează la bilanţ cu 317.804 lei. Este contul prin care membrii Băncii pot face economii, iar Banca să-şi mărească fondurile de rulment.

Sporul de mijloace financiare realizat prin conturile pasive (capital social, depuneri libere, depuneri permanente, etc.) a dat posibilitate administraţiei Băncii să ajute cu împrumuturi un număr mai mare de colegi.

Pe cînd portofoliul Băncii la sfârşitul anului 1937 se evalua la 5.587.318 lei, la 31 Decembrie 1938 el atinge suma de 7.184.748 lei.

Numai într'un an un spor de credite pentru membrii nevoiaşi de aproape 1.600.000 lei. Operaţiunile de împrumuturi sunt bine desvoltate, contul este în continuă creştere şi mişcare, iar portofoliul solid şi lichid, neavând creanţe dubioase.

Toate cererile de împrumut au fost satisfăcute fără întârziere, în conformitate cu normele stabilite de Adunarea generală, nimeni nefiind refuzat din lipsă de numerar. Dăm mai jos tabela membrilor societari repartizaţi după categorii, cu capitalul subscris şi vărsat şi împrumuturile acordate:

Denumirea categoriilor	Nr. Nr. membrilor	Capital subscris	Capital vărsat	Imprumuturi
Invăţători din M. Chişinău	142	1250000	1171210	1984933
Invăţători din jud. Lăpuşna	430	1545000	1450014	2443935
Profesori secundari Chişinău	97	605000	564278	998470
Pensionari	109	725000	679205	1137985
Funcţionari	28	105000	107407	217359
Total lei . . .		4230000	3972114	6782682

Examinând bugetul de venituri şi cheltueli în şedinţa din 9 Iulie 1938 şi constatând că din beneficiile ce se vor realiza din plasamentele Băncii până la finele anului se vor acoperi toate cheltuelile bugetare, rezultând şi un venit net mai mare decât cel din anul precedent, Consiliul a hotărît să reducă dobânda la împrumuturi dela 5% la 4%.

In cursul anului societar expirat au decedat următorii colegi: Ciorescu Gheorghe, Cernit Grigore, Gribencea Visarion, Sicorschi Gheorghe, Bodiu Nadejda, Coşuţchi Vladimir şi Trofim Nimfodora. Familiile decedaţilor au primit ajutoare prin Cassa de ajutor reciproc între 67 590—72.090 lei fiecare. In total s'au acordat ajutoare băneşti familiilor decedaţilor în suma de 628.600 lei. Tot prin Cassa de ajutor reciproc au fost ajutaţi cu bani 25 colegi bolnavi, cari au primit ajutoare băneşti în total 54.990 lei. In cursul anului expirat a fost pusă în funcţiune Asistenţa medicală a membrilor Băncii. Colaborează 18 medici şi chirurgi de diferite specialităţi şi 6 farmacii în condiţiunile stabilite în Adunarea generală din anul trecut. Tabela medicilor şi farmaciilor, precum şi condiţiunile de colaborare au fost publicate în revista „Şcoala Basarabeană" pe luna Noembrie 1938.

Contul de profit şi pierdere se încheie cu un beneficiu net de 165.294 lei. Consiliul propune să se aprobe următoarea repartizare a acestui beneficiu:

1.	Fond de rezervă 10%	lei 16.530
2.	Fond cultural 10%	„ 16.530
3.	Prima de muncă 12%	„ 19.836
4.	Dividend la capital social	„ 80.000
5.	Fond mobilier	„ 5.100
6	Fond creanţe dubioase	„ 13.298
7.	Subvenţie revistei „Şcoala Basarabeană" .	„ 10.000
8.	Subvenţie pentru imobilul Asociaţiei generale a Corpului Didactic din Bucureşti . . .	„ 4.000
	Total .	lei 165.294

Bugetul a fost executat după cum se vede din tabela ce urmează mai jos, cu economii la unele posturi şi cu depăşiri la altele. In general însă gestiunea bugetară se încheie cu o economie de 2.685 lei. Depăşiri s'au făcut la articolul „Dobânzi plătite la depuneri obişnuite şi la depuneri permanente", „Cheltueli generale" şi la articolul cheltuelilor neprevăzute, cari s'au făcut cu instalarea uşii şi gratiilor de fier la ferestrele din localul Băncii. Toate aceste depăşiri au fost impuse de împrejurări, cari au contribuit la propăşirea instituţiei, cum sunt depunerile, şi de măsuri de siguranţă pentru localul Băncii.

Nr. crt.	Natura cheltuelilor	Prevederi pe 1938	Cheltueli în 1938	Economii	Depăşiri
	Salarii şi diurne				
1	a) Preşedinte . . .	24000	24000		—
2	b) Membrii Consiliului	6000	3700	2300	—
3	c) Comis. de Cenzori	6000	5700	300	—
4	d) Manco de cassă . .	2400	2800	—	400
5	e) Contabil	42000	42000	—	—
6	f) Ajutor Contabil . .	36000	36000	—	—
7	g) Casier	36000	36000	—	—
8	h) Curier	14400	13000	1400	—
9	Dobânzi la dep. sp. fructif	60000	67292	—	7292
10	Dobânzi la dep. permanen.	—	3204	—	3204
11	Dobânzi la ef. de plată .	6000	5678	322	—
12	Cheltueli generale . . .	20000	25518	—	5518
13	Impozite comerciale .	25000	20395	4605	—
14	Contr. Inst. Naţ. al Coop.	23000	11186	11814	—
15	Donaţii şi subscripţii . .	25000	16700	8300	—
16	Abonamente şi reviste .	2000	200	1800	—
17	Cheltueli neprevăzute .	10000	21742	—	11742
	Total lei .	337800	335115	30841	28156
	Economii lei	—	2685		2685
	Total g-l lei .	337800	337800	30841	30841

In cursul anului consiliul compus din d-nii: G. Bălan' preşedinte, St. Gheorghiade, vice-preşedinte, I. Iacob, V. Voiciulis, P. Bossun, şi I. Chicu, membri, a avut 16 şedinţe, în cari s'au discutat chestiuni şi acte de Administraţie, privind bunul mers al Băncii.

Comisiunea de cenzori a întocmit 13 procese verbale de verificare a operaţiunilor financiare, constatând că în conducerea Băncii Consiliul este călăuzit numai de directivele date de Adunarea generală.

Venind cu prezenta dare de seamă, care va fi complectată cu lămuririle ce eventual se vor cere în cursul desbaterilor, Consiliul de Ad-ţie roagă onor. Adunarea generală să aprobe bilanţul şi contul de profit şi pierdere încheiate la 31 Decembrie 1938, dându-i descărcarea de gestiunea anului 1938 şi să aprobe repartizarea beneficiului net, propusă de Consiliu.

Consiliul de Administraţie

RAPORTUL

Comisiunii de cenzori către Adunarea Generală a Băncii „Spiru Haret" din 16 Aprilie 1939

Subsemnaţii, membrii Comisiunii de Cenzori depe lângă Banca Corpului Didactic „Spiru Haret" din jud. Lăpuşna, îndeplinind mandatul ce ni s'a încredinţat de către Onorata Adunare generală în şedinţa din 25 Martie 1938, am făcut în cursul anului 1938 un număr de 13 inspecţii, verificând toate veniturile şi cheltuelile efectuate în cursul acestui an pe baza registrelor de contabilitate şi actelor justificative, precum şi portofoliul casei, puse la dispoziţia Comisiunii de cenzori.

S'a constatat că în cursul anului 1938, administraţia Băncii a eliberat 2.179 chitanţe, încasând efectiv în total suma de lei 22.865.205, iar la cheltueli, eliberând 2.528 bonuri de plată şi achitând în total suma de lei 22.736.585. Din operaţiunile anului financhiar 1938 a rezultat deci un sold debitor în suma de lei 128.620.

Verificând cheltuelile efectuate în cur ul anului 1928, Comisiunea de cenzori a constatat că ele s'au făcut în spiritul regulamentului şi a dispoziţiunilor în vigoare. Cercetând executarea prevederilor bugetare pe anul 1938, Comisiunea constată că în efectuarea tuturor cheltuelilor la unele articole bugetare s'au realizat economii, iar la altele au fost depăşite sumele alocate. Totalul economiilor este de lei 30.841 iar depăşirile de lei 28.155 Depăşirile făcute de administraţia Băncii se explică pe de o parte prin faptul că s'au majorat simţitor

operaţiunile Băncii şi deci dobânzi la depuneri s'au plătit în plus cu suma de lei 10.496, iar pe de altă parte se datoreşte măsurilor de îmbunătăţire şi paza localului Băncii luate de Ad-ţie, depăşind în acest scop la cheltueli generale cu 5.518 lei şi la cheltueli neprevăzute cu suma de lei 11.74 . Insă cu toate depăşirile făcute bugetul pe anul 1937 s'a executat la cheltueli cu o economie de 2.685 lei.

Având în vedere că la efectuarea cheltuelilor, consiliul de ad-ţie a ţinut seama de nevoile vitale ale Băncii, pe care o conduce. căutând ca aceasta instituţie să funcţioneze în condiţiunile cele mai bune şi justificând aceste cheltueli, atât prin absolută necesitate, cât şi prin acte în regulă, Comisiunea de cenzori, apelează către onorata Adunare generală pentu aprobarea acestor cheltueli, acordând prin aceasta Consiliului de Ad-ţie, care a fost ca totdeauna la înălţime în executarea mandatului său, descărcarea gestiunii financiare pe anul 1938.

Toate registrele de contabilitate, precum şi actele justificative au fost găsite în perfectă regulă, ceeace denotă că şi personalul administrativ al Băncii „Spiru Haret" îndeplineşte conştiincios datoriile sale, meritând încurajarea şi mulţumiri pentru muncă depusă spre prosperarea acestei frumoase instituţii.

Cercetând bilanţul, precum şi contul de profit şi pierdere încheiate la 31 Decembrie 1938, Comisiunea de cenzori cu satisfacţie constată că, acoperînd toate cheltuelile necesare, Banca a realizat un beneficiu net de lei 165.294, adică cu lei 45.344 mai mare faţă de beneficiul din anul trecut, faptul care ne dovedeşte că Banca „Spiru Haret" este bine organizată şi condusă de cei în drept, producând rezultate foarte frumoase

Comisiunea de cenzori, constatând că Ad-ţia Băncii „Spiru Haret" conform hotărârei Adunării generale din anul trecut a acordat Cooperativei „Izbânda" din localitate un împrumut de 400.000 lei, fără a se preciza condiţiuni de amortizare, roagă onorata adunare să se pronunţe asupra modalităţii de achitare a acestui împrumut în contul căruia în anul financiar 1938 nu s'a vărsat nimic.

Comisiunea de cenzori îndeplinindu-şi mandatul încredinţat de adunare generală la data de 25 Martie 1938, aduce mulţumirile sale onoratei adunări pentru încrederea acordată.

Preşedinte (ss) **Ştefan Grosu**

Membrii: (ss) **I. Krokos**
(ss) **Gr. Dobândă**

Situaţia de casă

încheiată la 31 Decembrie 1938

Încasări			Plăţi		
Nr. crt.	Conturile	Sumele	Nr. crt	Conturile	Sumele
1	Sold dela bilanţ . .	140230	1	Capital social . .	33426
2	Taxa de înscriere . .	1360	2	Depuneri spre fructif.	3353979
3	Capital social . . .	794609	3	Imprumuturi	10496414
4	Depuneri spre fructif.	3686912	4	Dep la div. instituţii	2414436
5	Imprumuturi	8758468	5	Efecte de plată	14000
6	Dob. şi beneficii div.	261826	6	Dob. c-te la Ef.de plată	5678
7	Imprimate	17017	7	Casa de ajut. recip.	1200
8	Casa de ajutor recip.	714900	8	Fond Casei de aj. recip.	54990
9	Dobânzi reportate .	254008	9	Salarii şi diurne .	153400
10	Dob. report. cuv. 1940	14819	10	Cheltueli generale .	25518
11	Dobânzi datorate .	290	11	Imprimate . . .	11165
12	Fond imobil	111119	12	Impozite comerciale .	16169
13	Efecte de primit . .	410702	13	Diverşi creditori .	954832
14	Diverşi creditori .	536979	14	Contr Inst.Naţ.de coop.	10186
15	Dep. la div. instituţii	2764436	15	Abonam. şi reviste	200
16	B-ca Naţ. a Rom. ct.vir.	4015000	16	Dob înapoiate curente	18341
17	Colectura Oficială .	63680	17	Dob. înapoiate report.	9993
18	Depuneri permanente	318850	18	Cheltueli neprevăzute	21742
			19	Depuneri permanente	1500
			20	Fond cultural . .	10000
			21	Fond don. şi subscr.	10200
			22	B-ca Naţ. a Rom. ct. vir.	4650688
			23	Efecte de primit .	400000
			24	Colectura Oficială .	68528
				Total plăţilor . .	22736585
				Sold. la 31.XII.1938	128620
	TOTAL LEI	22865205		TOTAL LEI .	22865205

Preşedinte, **G. Balan**

Casier, **A. Ugrinovici**

Contabil, **Andrei Zelenschi**

Banca Populară „Spiru Haret"
a Corpului Didactic din jud. Lăpușna

Nr. membrilor	Capital vărsat
806	3.972.114

Balanța de verificare

Incheiată la 31 Decemvrie 1938

Folio cartea-mare	CONTURI	Debit	Credit	Sold debitor	Sold creditor
1	Cassa	22865205	22736585	128620	
2	Mobilier	51071		51071	
3	Banca Națională a României	4650688	4015000	635688	
4	Imprumuturi	15668610	8885928	6782682	
5	Efecte de primit	815422	413357	402065	
6	Efecte publice	8800		8800	
7	Capital la B.C.C.și Fed. „Codrul"	12743		12743	
8	Dobânzi datorate	1097	468	629	
9	Salarii & diurne	163200		163200	
10	Contr. Inst. Naț. al Cooperației	11186		11186	
11	Cheltueli generale	25518		25518	
12	Cheltueli neprevăzute	21742		21742	
13	Impozite comerciale	20395		20395	
14	Fond donații & subscripții	16700		16700	
15	Dob. la Efecte de plată	5678		5678	
16	Abonamente la reviste	200		200	
17	Capital social	127853	4099967		3972114
18	Depuneri spre fructificare	3380057	5578532		2198475
19	Depuneri permanente	4350	322154		317804
20	Efecte de plată	14000	140000		126000
21	Diverși creditori	1120932	1332036		211104
22	Cassa de ajutor reciproc	628600	941900		313300
23	Dobânzi & beneficii diverse	18562	506567		488005
24	Dobânzi reportate	10026	272861		262835
25	Dobânzi rep. cuv. anului 1940		14819		14819
26	Fondul de rezervă		68836		68836
27	Fondul cultural	10000	34148		24148
28	Fond imobil		384365		384365
29	Fond mobilier		30806		30806
30	Fond cassei de ajutor reciproc	54990	77625		22635
31	Fond pentru creanțe dubioase	7467	22380		14913
32	Depuneri la dif. instituții	2970215	2864436	105779	
33	Imprumuturi convertite	5812	5812		
34	Colectura oficială Chișinău	91550	91550		
35	Lozuri Loteriei de Stat	91550	91550		
36	Imprimate	11165	17017		5852
37	Fond dob. datorate	468	1097		629
38	Dob. plăt. la dep. sp. fructif.	70496		70496	
39	Taxa de inscriere	1360	1360		
40	Comision dela Colectura Of.		6552		6552
41	Profit & Pierdere	119950	119950		
	TOTAL LEI	53077658	53077658	8463192	8463192

Președinte, *Gr. Bălan*

Contabil-Autorizat, *A. Zelensch*

BANCA POPULARĂ „SPIRU HARET"
A CORPULUI DIDACTIC DIN JUD. LAPUŞNA

PROFIT & PIERDERE

la 31 Decembrie 1938

DEBIT — CREDIT

Nr. crt.	CHELTUELI	SUMA	Nr. crt.	VENITURI	SUMA
1	Salarii şi diurne	163.200	1	Dobânzi şi benef div.	488.005
2	Contrib. Instr. Naţ. Coop. . . .	11.186	2	Comis. Loter. Stat	6.552
3	Cheltueli Generale	25.518	3	Imprimate	5.852
4	Cheltueli neprevăzute	21.742			
5	Impozite Comerciale	20.395			
6	Fond donaţii & subscr.	16.700			
7	Dob. plăt. la dep. sp. fruct. .				
	„ „ „ „ permanente	70.496			
8	Dob. plătite la Efec. plată . .	5.678			
9	Abonamente şi reviste	200			
		335.115			
	Beneficiul nett lei	165.294			
	Total lei	500.409			500.409

Preşedinte, **G. Bălan**

Contabil autorizat, **Andrei Zelenschi**

Banca Populară „SPIRU HARET"
a Corpului Didactic din jud. Lăpuşna

BILANT

încheiat la 31 Decembrie 1938

ACTIV

Nr. crt.	Denumirea conturilor	SUMA
1	Cassa	128.620
2	Mobilier	51.071
3	Imprumuturi	6.782.682
4	Efecte de primit	402.065
5	Efecte publice	8.800
6	B. N. R. ct. virament	635.688
7	Depuneri la div. instit.	105.779
8	Particip. la Ins. N. Coop.	3.902
9	„ „ Feder. „Codrul"	8.841
10	Dobânzi datorate	629
	Total Lei	8.128.077

PASIV

Nr. crt.	Denumirea conturilor	SUMA
1	Capital social	3.972.114
2	Depuneri spre fructificare	2.198.475
3	Depuneri permanente	317.804
4	Efecte de plată	126 000
5	Diverşi creditori	211.104
6	Casa de ajutor reciproc	313.300
7	Dobânzi reportate	262.835
8	Dobânzi cuv. an. 1940	14.819
9	Fond de rezervă	68.836
10	Fond cultural	24.148
11	Fond imobil	384.365
12	Fond mobilier	30.806
13	Fond Casei aj. recip.	22.635
14	Fond pentru creanţe dub.	14.913
15	Fond dobânzi datorate	629
	Profit şi Pierdere	165.294
	Total Lei	8.128.077

Preşedinte, **G. Balan**

Contabil-Autorizat, **Andrei Zelenschi**

La tipografia

„DREPTATEA“

Str. Alexandru cel Bun (Palatul Primăriei) Chişinău

Se află de vânzare toate registrele necesare stolurilor străjereşti

Domnii colegii sunt rugaţi a le procura numai dela această tipografie

UN COMPLECT DE 14 REGISTRE A 100 FILE FIECARE, LEGATE IN SCOARŢE, COSTĂ NUMAI

Lei 320

Comenzile se primesc şi contra ramburs

„ŞCOALA BASARABEANĂ“

Apare lunar, afară de lunile Iulie şi August

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:
„Casa Învăţătorului“, str. I. C. Brătianu, Nr. 87-a
CHIŞINĂU
Telefon 1839

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază

ABONAMENTUL ANUAL:

Învăţătorii din judeţ şi municipiu . . . . . lei 100
„ „ alte judete . . . . . lei 120
Instituţiile . . . . . lei 200